

HØGSKOLEN
I BERGEN

BERGEN UNIVERSITY COLLEGE

Diskurser om barnets beste med
utgangspunktet adopsjon i Norge 1945-
2015

Discourses on the Child`s Best Interest
regarding adoption in Norway 1945-
2015

Tone Eirin Ueland Revheim

Master i samfunnsfagdidaktikk

Avdeling for lærerutdanning

18. mai 2016

Forord

Prinsippet om barnets beste er et prinsipp som til stadighet blir omtalt. Særlig er dette noe alle som omgås barn må ha et visst kjennskap til. Min interesse for dette prinsippet ble vekket under studiet til å bli grunnskolelærer ettersom dette berører alle beslutninger som angår barn. I den forbindelse er en beslutning om adopsjon en svært viktig avgjørelse i barns liv. Enten det gjelder fra de er små eller senere i barnas liv.

I avgjørelsen for hva jeg skulle skrive om i denne masteroppgaven, falt valget ganske raskt på barnets beste i forhold til adopsjon. Hovedgrunnen til det var at jeg visste svært lite om forholdet mellom disse og det vekket en nysgjerrighet i meg. Spesielt rettet nysgjerrigheten seg mot hvilke samfunnsdebatter og med det hvilket innhold som har preget barnets beste. Jeg begynte derfor å lese avisartikler for å se hvilke debatter som preget nyhetsbildet. Resultatet ble en hel rekke debatter som ble tatt opp i avisene, men for meg utpekte spesielt to underkategorier av adopsjon seg: barnets beste i lys av enslige mødres valg mellom adopsjon og å beholde barnet selv, og barnets beste sett i lys av adopsjon av fosterbarn. Fokuset mitt ble dermed raskt rettet mot nasjonal adopsjon.

Å skrive masteroppgaven har vært en utfordring og en lang prosess, men også veldig spennende. Etter fem lærerike år, markerer denne masteroppgaven slutten på mine studier ved Høgskolen i Bergen. Det er mange som fortjener en stor takk. Jeg vil takke mine medstudenter for mange fine stunder og god støtte gjennom hele studiet. En særlig takk går til Ane for mye gode tilbakemeldinger på oppgaven. Jeg vil også rette en stor takk til min veileder Bente Brathetland for inspirasjon, god hjelp og veiledning underveis i arbeidet.

Bergen, 2016

Tone Eirin Ueland Revheim

Sammendrag

Denne masteroppgaven er en kvalitativ studie om innholdet i prinsippet om barnets beste med utgangspunktet nasjonal adopsjon i norsk etterkrigstid. Barnets beste er nedfelt i de ulike lovene som omhandler nasjonal adopsjon og det er tidligere skrevet flere oppgaver som tar utgangspunkt i lovverket tilknyttet adopsjon, men ikke hva som driver frem disse lovene. Det er ikke skrevet mye om hvorvidt disse lovene er et svar på nye holdninger i samfunnet tilknyttet innholdet i barnets beste. Problemstillingen som belyses i denne oppgaven er derfor:

Hvordan har hensynet til barnets beste blitt fortolket i forhold til enslige mødres valg og nasjonal adopsjon i årene 1945-2015?

Problemstillingen besvares ved hjelp av underkategorier av dokumentanalyse; kvalitativ innholdsanalyse og diskursanalyse. Diskursteori har bidratt til å gi meg verktøyene til analysere materialet og dele det inn i ulike diskurser for å få tak i fortolkningen av prinsippet om barnets beste. Ved hjelp av disse metodene ble materialet, som utgjør avisartikler fra 1945-2015, utvalgt, kategorisert og analysert.

Resultatet av studien viser at holdninger og meninger, om innholdet i barnets beste, som utgjør de offentlige dokumentene, lover og lovforarbeidene er tilstede i deler av befolkningen før de når myndighetene. Representantene kan med det være en pådriver for nye lover og lovendringer som omhandler nasjonal adopsjon. Særlig gjelder dette i et skifte fra en tanke om at barnets beste var det samme som foreldrenes beste til å prioritere barnet og dets beste først. Adopsjonsloven av 1986 følger denne holdningsendringen ved å tydeliggjøre barnets beste i ordlyden.

Det er særlig to motpoler som går igjen som holdninger i materialet til hva som er innholdet i barnets beste. Dette gjelder det biologiske prinsipp, der barnets beste er å være hos sine biologiske foreldre, og et syn der adopsjon er det beste for barnet. Likevel er materialet mer nyansert og det er alltid noen som har meninger i en mellomposisjon mellom disse to motpolene i hva som regnes som barnets beste. Resultatet ble derfor at barnets beste regnes som å ha en viss kontakt med sine biologiske foreldre, uavhengig om det er adoptert bort eller ikke. Dette er også tydelig ved innføringen av åpen adopsjon av fosterbarn i 2010.

Abstract

This master thesis is a qualitative study of the content on the "the Best Interest of the Child" regarding adoption from 1945-2015 in Norwegian context. This principle is enshrined in the laws regarding national adoption. Former researches have focused on laws concerning adoption, but not what motivates these laws and the changes made to them, and if they are a result of new opinions in society regarding the content on "the Child's best interest." The focus question for this master thesis is therefore:

How has the consideration on the Child's best interest been interpreted regarding single mothers' choice and national adoption during the years of 1945-2015?

The methods used to answer this research question are under categories of document analysis; qualitative content analysis and discourse analysis. Discourse theory has given me the tools to analyze my material and divide it into different discourses to grasp the interpretations of the principle on the child's best interest. By using these methods was I able to choose, categorize and analyze my material, which was newspaper articles from 1945-2015.

The result of this study have shown that the opinions and beliefs, which are present in the laws, also are present in the population before they reach the government. This shows that the representatives could have an effect on the government regarding new laws on adoption. This is especially seen in the change from focusing on the mother's best interest, instead of the child's best interest and seeing these two as the same, to focusing on the best interest on the child. The best interest of the child is having some contact with its biological family, independently from whether it is adopted or not. The law on adoption from 1986 shows this shift by clarifying the principle on "the Child's best interest".

There are especially two opposite opinions throughout the material for this master thesis of what is the content of the principle of the best interest of the child. These are the biological principle, where the best interest for the child is being with its biological parents, and believing that adoption is in the child's best interest. However, there is clearly a middle position of opinions as well, where the child's best interest was then to have some contact with their biological parents, independent of whether the child was adopted or not. This opinion is clear also from the government position with the passing of the law that allows open adoptions of foster children from 2010.

Innholdsfortegnelse

Forord	i
Sammendrag	ii
Abstract	iii
Figurer og tabeller	v
Kapittel 1: Innledning og forskningslitteratur	1
<i>Tema og problemstilling</i>	1
<i>Adopsjon i Norge</i>	2
<i>Prinsippet om barnets beste</i>	3
<i>Tidligere forskning om adopsjon i Norge på 1900-tallet</i>	6
Kapittel 2 Metode, organisering og kategorisering	11
<i>Aviser som historisk kilde</i>	11
<i>Kvalitativ innholdsanalyse av avisartikler</i>	12
<i>Diskursanalyse</i>	16
Kapittel 3: Barns rett til omsorg – nasjonal adopsjon 1945-2015	20
<i>Fremveksten av barnevernet</i>	21
<i>Samfunnsendringer i etterkrigstiden</i>	21
<i>Sentrale endringer i lovverket</i>	25
<i>Barnevernloven</i>	29
<i>Barnevernets fire grunnleggende prinsipper</i>	31
Kapittel 4: De enslige mødrenes valg til barnets beste (1945-2015)	35
<i>Intet kan erstatte den virkelige moren - Den biologiske diskurs</i>	37
<i>Den samfunnsansvarlige diskursen</i>	43
<i>«De umoralske enslige mødrene» - Kritikk mot den biologiske diskurs</i>	52
<i>Diskursene om de enslige mødrene og adopsjon – avgrensning og betydning</i>	56
Kapittel 5: Nasjonal adopsjon som barneverntiltak (1956-2015)	62
<i>Den biologiske familien som en ressurs i seg selv for barna - Den biologiske diskurs</i>	64
<i>Slektsplassering</i>	69
<i>Barn i fosterhjem må tilbake til sine biologiske foreldre så fort som mulig</i>	70
<i>Adopsjon til barnets beste – Et barneperspektiv</i>	74
<i>Diskursens innhold fra 1956 til 2006</i>	75
<i>Diskursens tyngdepunkt - stabil og forutsigbar oppvekst er det viktigste for barna</i>	78
<i>Åpen adopsjon – et kompromiss?</i>	94
<i>Diskursene om nasjonal adopsjon av barn under barnevernet – avgrensning og betydning</i>	99
Kapittel 6: Sammenlignende drøfting og konklusjon	104
Litteraturliste	109
<i>Kilder</i>	109
<i>Litteratur</i>	119
<i>Oversikt over alle artikler i databasen som danner grunnlag for analysen i kapittel 4 og 5</i>	124

Figurer og tabeller

Diagram 5.1 Antall fosterbarn og antall adopsjoner av fosterbarn

63

Kapittel 1: Innledning og forskningslitteratur

Tema og problemstilling

Prinsippet om barnets beste skal være grunnleggende i alle beslutninger som tas på vegne av et barn. Dette prinsippet er derfor en viktig og interessant del når man skal studere debatter som omhandler adopsjon av barn. Adopsjon i norsk etterkrigstid har gjennomgått flere endringer med tiden og noe av årsaken til det er endringer i lovverket som omhandler adopsjon. Barnets beste er et prinsipp som i senere tid har fått større fokus i lovverket og i avgjørelser som tas på vegne av barn, også i tilfeller der barn adopteres bort. Det er et fleksibelt begrep der innholdet endrer seg i ulike kontekster og tid. Jeg ønsker med denne oppgaven å se hva som legges i dette begrepet i ulike debatter og til ulike tider i etterkrigstiden.

Adopsjon er et barneverntiltak som har blitt brukt i Norge i lang tid. Rett etter andre verdenskrig nådde antall adopsjoner toppen i Norge,¹ men etter det har trenden vært dalende og det adopteres færre og færre norske barn. Antallet har steget noe igjen, men ikke til nivået det var på under og tiårene etter krigen. I dag foregår det imidlertid en debatt om hvorvidt adopsjon brukes i for liten grad, og da særlig dreier debatten seg om fosterbarn.

Formålet med oppgaven er å prøve å vise holdninger og meninger som preger debattene rundt barnets beste i forhold til enslige mødres valg og nasjonal adopsjon. Materialet jeg har valgt å bruke er avisartikler fra 1945-2015. Jeg ønsker å se om hvordan innholdet i prinsippet om barnets beste, blir gitt mening og fortolket i to ulike historiske kontekster i forhold til enslige mødres valg og nasjonal adopsjon i løpet av perioden 1945 til 2015, og hvordan disse ulike historiske kontekstene skaper ulike fortolkninger av prinsippet om barnets beste.

Problemstillingen for denne oppgaven blir derfor: *Hvordan har hensynet til barnets beste blitt fortolket i forhold til enslige mødres valg og nasjonal adopsjon i årene 1945-2015?*

Underproblemstillinger som oppgaven også skal besvare er: Hvordan har fortolkningene endret seg? Er det forskjeller på hvordan adopsjon som omsorgstiltak blir forstått i de første

¹ Thoring, 2008: 35, 56-57.

årene etter krigen og i dag? Kommer lovene som et svar på samfunnsmessige behov eller er endringer i holdninger en konsekvens av lovendringene?

Adopsjon i Norge

I Norge har det i lange tider vært vanlig å overta omsorgen for barn fra sine biologiske foreldre, men det oppstod etter hvert en ny form for bortsetting, nemlig adopsjon.² Adopsjon vil si en rettsstiftende og ugjenkallelig bevilgning der de som søker kan ta til seg et barn som om det var deres eget, dersom det er til barnets beste. Barnet får den samme rettsstillingen som om det var adoptivforeldrenes biologiske barn, og med det faller det rettslige forholdet til de biologiske foreldrene bort.³ Før adopsjonsloven ble vedtatt i 1917 var det ingen lov som regulerte adopsjon i Norge,⁴ men det fantes ordninger som sørget for foreldreløse barn. I første omgang var det slekten som tok seg av barna der foreldrene hadde sviktet. Dersom barna ikke hadde slekt, kunne de på 1700-1900-tallet bli legdebarn. Det vil si at barna fikk være en viss tid hos en eiendomsbesitter før de igjen måtte flytte til neste hus. I 1741 ble fattigforordningen vedtatt og med den ble det ikke lenger like vanlig for barn å gå på legd. Det ble istedenfor ønskelig å sette bort barna til oppfostring hos ett par, slik at barna fikk ett sted å bo og med det en stabil oppvekst. Legdeordningen varte til tross for dette helt til 1900-tallet. I tillegg kunne barnet settes i lære, i tukthus, barnehjem, fattighus eller fattiggårder.⁵

Adopsjonsloven har siden 1917 blitt revidert flere ganger, og erstattet av en ny lov i 1986, som også er revidert ved flere senere tidspunkt.⁶ En av de viktigste endringene ble gjort i 1935. Da ble det åpnet for sterk adopsjon, og med det også mulighet for anonym adopsjon.⁷ Begrepene *svak* og *sterk adopsjon* er viktige begreper for forståelsen av fenomenet og vil bli brukt gjennom hele oppgaven. Adopsjonsformen der barnet har begrensede rettigheter i forhold til adopsjonsforeldrene og beholder juridisk bånd til de biologiske foreldrene, kalles svak adopsjon. Barnet får opplyst hvem de biologiske foreldrene er, og har mulighet for å kontakte dem. Sterk adopsjon vil si at barnet likestilles juridisk med biologiske barn og deres slekt. Samtidig brytes båndet til den biologiske familien. Sterk adopsjon kalles også *anonym*

² Andresen, 2006: 13.

³ Hognestad og Steenberg, 2000: 15.

⁴ NOU 1976: 55, 1976: 7-8.

⁵ Hagen, 2001: 17-18, 23-24.

⁶ Hognestad & Steenberg, 2000: 45-49, 21., & adopsjonsloven, 1986.

⁷ Hognestad & Steenberg, 2000: 46-47.

adopsjon.⁸ I 1986 kom en ny lov. Denne gangen var målet å likestille adoptivbarn med biologiske barn og klargjøre paragrafen om adopsjon av utenlandskfødte barn.⁹ Ved adopsjon av fosterbarn ble det derimot i 2010 gjort en endring i barnevernloven som åpnet for kontakt og samvær mellom barn og biologiske foreldre etter en adopsjon, også før barnet var fylt 18, en såkalt åpen adopsjon. Dette gjelder ved bruk av tvangsadopsjon som vil si adopsjon uten foreldrenes samtykke.¹⁰

Foreldrene og slektens behov og barnets beste har vært styrende mål for adopsjon opp gjennom årene. I dag er det prinsippet om at en beslutning om barnets omsorg skal være til barnets beste som skal styre adopsjonsarbeidet i Norge. Det er flere former for adopsjon. Det kan være adopsjon av barn som er satt til adopsjon av moren (samtykke adopsjon), adopsjon av stebarn eller fosterbarn (tvangsadopsjon) og adopsjon av utenlandske barn.¹¹

Tallet for adopsjon av norske barn var større i de første tiårene etter andre verdenskrig enn antall adopterte fra andre land, men de siste førtifem årene har dette endret seg. Endringene henger sammen med en rekke faktorer som påvirker samfunnsforhold både her til lands og i land det adopteres barn fra som levestandard, fødselstall, mulighet for adopsjon og normer knyttet til familieforhold og reproduksjon.¹²

Temaene enslige mødre og nasjonal adopsjon er valgt ut blant flere andre tema, fordi de skilte seg raskt ut som de det er mye diskusjon rundt. Disse er også de temaene jeg syntes var mest interessante og som kan kobles sammen i innhold og tidsmessig, selv om tyngdepunktet er noe forskjellig for de to temaene. Fortolkningen av prinsippet om barnets beste i disse to historiske kontekstene er det som skal undersøkes i oppgaven.

Prinsippet om barnets beste

I Norge har prinsippet barnets beste ligget til grunn for beslutninger som omhandler barn i lang tid. Helt siden begynnelsen av 1900-tallet har barnets rettigheter og barnets beste vært viktig i den nordiske velferdspolitikken, men hva som ligger i begrepet har endret seg over tid.¹³ I adopsjonsloven av 1917 var hensynet til barnets beste styrende for om en

⁸ Hognestad & Steenberg, 2000: 20, 29, 46.

⁹ Hognestad & Steenberg, 2000: 29,45-51.

¹⁰ Barnevernloven, 2010, §§ 4-20a, 4-20.

¹¹ Hognestad & Steenberg, 2000: 29, 51-55.

¹² Hognestad & Steenberg, 2000: 51-57.

¹³ Andresen, Gardarsdottir, Janfelt, Lindgren, Markkola & Söderlind, 2011: 400-401.

adopsjonsbevilgning skulle finne sted. Bare dersom det var til gagn for barnet skulle det adopteres bort. Dette prinsippet har fått sterkere fokus i de senere årene.¹⁴

I norsk lovgivning fremkommer dette prinsippet direkte av § 2 i adopsjonsloven fra 1986, der adopsjon bare skal finne sted dersom det er «til gagn for barnet». I den nye loven ble dette prinsippet flyttet frem til § 2 for å tydeliggjøre viktigheten av det.¹⁵ Prinsippet om barnets beste fremkommer også i § 48 i barnelova fra 1981 som viser til at barnets beste skal ligge til grunn for beslutninger om hvem som skal ha foreldreansvaret og hvor barnet bor.¹⁶

Barnevernloven § 4-1 inneholder etter en endring i 2013 også dette prinsippet,¹⁷ likevel er det en forskjell i hvor mye det skal vektlegges i de ulike lovene. I adopsjonsloven står det; «Adopsjonsbevilgning må bare gis når det kan antas at adopsjonen vil bli til barnets beste.»¹⁸ Til sammenligning vektlegger barnevernloven §4-1 «Ved anvendelse av bestemmelser i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal det legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.»¹⁹ Den siste delen ble en del av lovverket ved endringen av loven i 2013, som følge av den offentlige utredningen i 2012. Det vil si at barnevernet må ta en skjønnsmessig vurdering av hva som er til barnets beste i hvert enkelt tilfelle. § 4-20 i barnevernloven er den eneste bestemmelsen i denne loven som har barnets beste som spesifikt vilkår for inngåelse av adopsjon.²⁰ Prinsippet om barnets beste er med det også et vilkår for adopsjon her.

I 2014 ble prinsippet innlemmet i Grunnlovens §104 andre ledd og bruker ordlyden «et grunnleggende hensyn». I saker som omhandler barn, og det skal tas beslutninger om dem, skal barnets beste være «et grunnleggende hensyn», ifølge denne paragrafen. Det vil si at det ikke skal være et avgjørende eller det viktigste hensynet i slike saker. Ifølge paragrafens tredje ledd skal også det biologiske prinsipp vektlegges. Denne nye bestemmelsen skulle gi barn særlig rettsvern, men også før prinsippet ble innlemmet i Grunnloven var det en viktig del av norsk rett. Barnets beste skulle veie tungt i avgjørelser som omhandlet barn, både gjennom rettspraksis og senere i lovverket.²¹

¹⁴ Hognestad & Steenberg, 2000: 48, 136., & NOU 1976: 55, 1976: 33.

¹⁵ Justis- og politidepartementet, 1984-1985: 24, 34.

¹⁶ NOU 2009: 21, 2009: 30., & Barnelova, 1981, § 48.

¹⁷ Barnevernloven, 2013, § 4-1.

¹⁸ Adopsjonsloven, 1986, § 2.

¹⁹ Barnevernloven, 1992, § 4-1.

²⁰ Barnevernloven, 1992, § 4-20 3. ledd b.

²¹ Stang, 2015; 102,115-116., Kjønstad & Syse, 2014: 345-346., & Grunnloven, 2014, §104.

I lovendringsforslaget (Prop. 106 L) til barnevernloven fra 2012-2013 påpekes det at barnets behov skal komme før foreldrenes. Hva som er til barnets beste i en faglig vurdering av en situasjon, må tolkes ved hjelp av ny forskning, kunnskap og endring i kulturelle normer. Dette prinsippet er det overordnede prinsippet for barnevernets arbeid.²² Barnevernloven går lenger med hensynet til barnets beste enn barnekonvensjonen og Grunnloven, ettersom hensynet til barnets beste etter ordlyden skal være *avgjørende* mens den i barnekonvensjonen og Grunnloven bare er et grunnleggende hensyn.²³ Prinsippet om barnets beste skal med det være et grunnleggende hensyn for loven og skal tas med i tolkningen av den.²⁴ Forskjellen i lovene er at det i adopsjonsloven utelukkende skal tas hensyn til barnet og dets interesser, mens det i barnevernloven og Grunnloven også er andre hensyn som kan vektlegges. Dette kan for eksempel være hensynet til foreldre. Det kommer av at adopsjon er en permanent beslutning for barnet, mens beslutninger gjort av barnevernet i all hovedsak er midlertidige.²⁵

I FNs barnekonvensjon av 1989 er prinsippet om barnets beste nedfelt, og det ble etter ratifiseringen i 1991 et overordnet prinsipp i norsk lovgivning. Barnets beste skal med det være bestemmende i avgjørelser som omhandler barn. Det innebærer at barnets beste skal være overordnet andre hensyn når myndighetene skal fatte beslutninger om barn, med mindre lovverket i landet gir bedre vilkår enn konvensjonen. Selv om loven ble ratifisert i 1991, skjedde det ingen lovendring som plasserte denne inn i lovverket før i 2003, da Odelstinget inkorporerte barnekonvensjonen i menneskerettsloven.²⁶ Juridisk handler barnets beste om at barnets interesser skal prioriteres over foreldrenes, dersom det er konflikt mellom disse.²⁷

Barnekonvensjonen er opptatt av å vise til barns rettigheter og med det barns rett til en familie. Prinsippet skal gjelde for alle barn i verden uavhengig av hvem de er og hvor de bor. Men de ulike samfunnene barna befinner seg innfor gjør at prinsippet endrer seg i ulike kontekster og til ulik tid.²⁸ Med andre ord vil hva som er barnets beste være en vurderingssak og gis innhold og fortolkes ulikt i ulike kontekster. I familieretten er dette prinsippet mye brukt, men det er kritisert fordi det er et upresist begrep som domstolene kan tolke. Det er dermed ikke gitt noe sted hva som er barnets beste i ulike saker som dreier seg om for

²² Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013: 81-82., & Barne- og familiedepartementet, 2002: 11-15.

²³ Stang, 2015: 116-117., Kjørstad & Syse, 2014: 345-346., & Grunnloven, 1814, §104.

²⁴ Bendiksen, 2008: 170.

²⁵ Hognestad og Steenberg, 2000: 136-138.

²⁶ Haugli, 2004: 345., & Dørum, 2015: 177.

²⁷ Aarre & Blom, 2012: 193-194.

²⁸ Haugli, 2004: 345.

eksempel rettigheter til barnet.²⁹ Det er derfor dette er et interessant prinsipp å ha som et utgangspunkt og rød tråd i denne masteroppgaven. Målet er å se hvordan dette prinsippet endrer seg i innhold og bruk i ulike diskurser og til ulike tider.

Tidligere forskning om adopsjon i Norge på 1900-tallet

Det finnes en del forskning internasjonalt og i Norge om adopsjon i nyere tid, men svært lite innen historiefaget. Forskningen har foregått på andre felt enn historie, som psykologi og sosiologi, og da med spesielt fokus på atferdsproblemer, tilpasningsproblemer, identitet og livskvalitet.³⁰

Det meste som er skrevet om forskning på barnets beste og adopsjon fokuserer på lovverket. Det er skrevet svært lite om hva som er grunnlaget for lovendringene som finner sted på 1900-tallet når det gjelder adopsjon i Norge. Det vil si at det har vært lite forskning på hva som driver frem lovendringene og samfunnets reaksjoner på lovene som er vedtatt om adopsjon. Kommer lovene som et svar på samfunnsmessige behov eller er endringer i holdninger en konsekvens av lovendringene? Ved å undersøke samfunnsdebattene i denne oppgaven skal jeg prøve å svare på denne problematikken og belyse i større bredde hvordan ulike stemmer i samfunnsdebatten har preget adopsjonshistorien i etterkrigstidens Norge. Prinsippet om barnets beste vil være en rød tråd gjennom oppgaven og fungere som holdepunkt for diskursene. I stedet for lovene og lovforarbeidene som flere andre oppgaver har brukt, skal jeg ta i bruk aviser som analysemateriale. Det har jeg valgt som et resultat av at aviser kan speile holdningene i samfunnet.

Temaet adopsjon er lite dekket i norsk historisk forskning. Forskning som benyttes i denne masteroppgaven er stort sett basert på et utvalg som består av to hovedfagsoppgaver og en masteroppgave i historie som omhandler temaet adopsjon på 1900-tallet.³¹ Adopsjon er også nevnt i andre sammenhenger som for eksempel i boken *Adopsjonsloven: med kommentarer* av Marianne Hognestad og Knut R. Steenberg,³² Gerd Hagens bok *Barnevernets historie – om makt og avmakt i det 20. århundret*³³ og i Astri Andresens bok *Hender små: Bortsetting av*

²⁹ Innst.O. nr. 100 1996-1997; 22, sitert i Haugli, 2004: 354-355., & Haugli, 2004: 351-352.

³⁰ Kallevik & Jansen, 2006: 139-145.

³¹ Rosenberg, 1981., Ingvaldsen, 1996., & Thoring, 2008.

³² Hognestad & Steenberg, 2000.

³³ Hagen, 2001.

barn i Norge 1900-1950.³⁴ I kapittel 3, som er et bakgrunnskapittel, vil det bli gjort videre rede for lovendringene og andre forhold som er viktig for konteksten i analysekapitlene. For å gi et bilde av hva forskningslitteraturen som omhandler adopsjon har fokusert på, vil jeg her gi en oppsummering av hva den har dreid seg om.

Forskningslitteraturen som omhandler adopsjon tar i hovedsak opp lovverket og enkelte viktige endringer og begreper i disse. Det gjelder De Castbergske barnelovene 1915, adopsjonsloven av 1917, lovendringen i 1956, begrepene svak og sterk adopsjon og den nye adopsjonsloven av 1986. De Castbergske barnelovene var en forløper til adopsjonsloven ettersom debattene rundt disse lovene bidro til en bevisstgjøring av behovet for en egen adopsjonslov. Det var behov for en lov som sikret barna og mødrene deres mer enn tidligere.³⁵

Lise Rosenbergs hovedfagsoppgave fra 1981 fokuserer på de seks Castbergske barnelovene, vedtatt i 1915, og holdningen til familie og ekteskap i debatten om disse. Spesielt kvinners holdninger til familie og ekteskap er vektlagt her. Lovenes intensjon var å gi barn født utenfor ekteskap samme rettigheter som foreldrenes ektefødte barn når det gjaldt arv og etternavn, spesielt.³⁶ De fleste barn født utenfor ekteskap var født av mødre i arbeiderklassen. Dette førte til vanskelige levekår for barna og mødrene, og barna ble ofte overlatt til andre i såkalte pleiehjem eller fosterhjem, som de senere ble kalt, og i institusjoner.³⁷ Tilhengerne av lovene mente det var på tide at menn delte ansvaret med kvinnen for deres barn og var med på å forsørge det. Det ville føre til større åpenhet rundt hvem som var far til barnet, og mindre skam for de enslige mødrene.³⁸

Siri Ingvaldsen har i sin hovedfagsoppgave sett på hovedtrekk i utviklingen av adopsjonslovgivning fra 1917-1986. Dette gjelder temaer som svak og sterk (anonym) adopsjon, utenlands adopsjon og den nye loven i 1986. Holdninger til adopsjon og utviklingen på dette området er også viktige tema her.³⁹ Ingvaldsen fremhever det faktum at Norge før 1917 ikke hadde noe lov om adopsjon, selv om det å overlate omsorgen av barn til andre var vanlig, noe også Andresen viser til.⁴⁰ Etter hvert som det ble mer vanlig å adoptere ble det

³⁴ Andresen, 2006.

³⁵ Hagen, 2001: 24-26.

³⁶ Ot.prp. 13, 1914; 7-10, sitert i Rosenberg, 1981: 4.

³⁷ Rosenberg, 1981: 33-34,38.

³⁸ Rosenberg, 1981: 97, 101-106.

³⁹ Ingvaldsen, 1996: 6.

⁴⁰ Ingvaldsen, 1996: 13., & Andresen, 2006: 13.

mindre vanlig å plassere barna sine i fosterhjem, fordi mødrene mente barna ville ha det bedre som adoptert enn som fosterbarn. De ville da få ett hjem og dermed slippe å flytte rundt. Andresen trekker dette frem som en mulig forklaring på at det ble flere norske barn til adopsjon etter 1945.⁴¹

Adopsjonsloven av 1917 ble laget for å sikre adoptivbarnets rettigheter, og da spesielt etter sin biologiske familie. Det ble gitt rett til å beholde familienavnet og arverett etter dem og ikke barnets adoptivforeldre. Grunnen til det var troen på det biologiske blodsbandet. Det var derfor vanskelig å få adoptere dersom man hadde biologiske barn fra før. Myndighetene var redd for favorisering av egne barn over de adopterte.⁴²

Svak og sterk adopsjon er begreper som er viktige for resten av min oppgave og forekommer til stadighet i materialet. Begrepene defineres både av Ingvaldsen og Hognestad & Steenbeg på samme måte. Formen for adopsjon der man beholder juridiske rettigheter etter de biologiske foreldrene kalles svak adopsjon og var den eneste formen i 1917. Med lovendringen i 1935 ble det mulig med det som kalles sterk adopsjon, og fra 1956 ble dette den eneste lovlige formen. Her ble man juridisk likestilt med biologiske barn og alle juridiske bånd med den biologiske familien brutt.⁴³ Lovendringen i 1956, med sterk adopsjon som eneste lovlige form, pekte fremover ved å gi adoptivbarna like juridiske rettigheter som et biologisk barn og åpenhet rundt adopsjonene, men samtidig kunne den føre til hemmelighold.⁴⁴ Adoptivforeldrene kunne nå holde adopsjonen skjult for barnet og omgivelsene.

Andresen tar utgangspunkt i Ingvaldsens argumentasjon rundt anonym adopsjon, men hun mener det ligger mer til grunn enn at adopsjon ble mer tabu og viktigheten av kvinners rolle som mor. Anonym adopsjon kunne også være en måte for barnet å få hevet sin sosiale status gjennom å komme til noen som hadde flere ressurser enn sine biologiske foreldre. Ved å anonymisere adopsjonen kunne barnet også slippe å bli sett på som annerledes, fordi det var adoptert. Videre kan også de biologiske mødrene selv være en forklaring. De kunne ha et ønske om å skjule at de hadde et barn utenfor ekteskapet.⁴⁵ Andresen, Gardarsdottir, Janfelt, Markkola & Söderlind viser til bortsetting av barn i årene 1900-1950 og hevder blant annet at barn av enslige mødre på begynnelsen av 1900-tallet ikke automatisk fikk rettighet til en

⁴¹ Andresen, 2006: 200.

⁴² Ingvaldsen, 1996: 16-17.

⁴³ Ingvaldsen, 1996: 18-19, 21., & Hognestad & Steenberg, 2000: 46-47.

⁴⁴ Ingvaldsen, 1996: 23.

⁴⁵ Ingvaldsen, 1996: 38-41., & Andresen, 2006: 190-191.

familie. Familien stod sterkt i samfunnet og barnets beste var da ikke forenlig med å bo hos en enslig mor. Barnets beste var å bo hos en familie. Adopsjon ble derfor ofte sett på som et godt alternativ for disse barna født utenfor ekteskapet.⁴⁶

En annen som har forsket på nasjonale adopsjoner i Norge er Liv Thoring som i sin masteroppgave fokuserer på de enslige mødre som stod ovenfor ulike valg. De kunne adoptere bort barnet eller beholde det. Viktige temaer i hennes forskning er økning i antall adopsjon i etterkrigstiden sammenlignet med mellomkrigstiden, forklaringer på hvorfor man gikk fra svak til anonyme adopsjoner på 1950-tallet.⁴⁷

En av grunnen til flere bortadopsjoner i etterkrigstiden, frem til 1965, skyldtes et mer kritisk syn på ugifte mødre, og at de fleste også nå kom fra arbeiderklassen.⁴⁸ Dette kan knyttes opp mot Rosenbergs funn der man helt tilbake til begynnelsen av 1900-tallet også så flest ugifte mødre i arbeiderklassen.⁴⁹ Andre grunner som trekkes frem er bruk av offentlige adopsjonskontorer som førte til bedre registrering av antall adopsjoner, fedrenes fornektelse av barna og endringer i holdningene til enslige mødre til det verre.⁵⁰

Thoring viser til anonymisering av adopsjon i 1956, sammen med innføringen av sterk adopsjon. Samfunnet hadde endret seg, og rollen som mor var blitt svært viktig for kvinner. Det å ikke kunne føde egne barn ble derfor vanskelig for mange kvinner, samtidig som det å være ugift mor var synonymt med skam.⁵¹ Her trekkes det derfor linjer tilbake til Ingvaldsens oppgave som også fremhever dette i sin forskning som en del av forklaringen på anonymisering av adopsjon.⁵² Men også mødrene selv valgte å adoptere bort barnet i den tro at barnet ville få det bedre i et stabilt hjem med to foreldre, selv om anonymiseringen gjorde at barnet var tapt for mødrene.⁵³

Utover 1960-tallet ble det vanligere å adoptere barn fra andre land, samtidig med at adopsjoner av norskfødte barn sank i antall. Det var nå blitt mer akseptert å være ugift mor, prevensjon ble vanligere, abort ble et alternativ til uønskede fødsler. Dette og utbyggingen av økonomiske støtteordninger for ugifte mødre, førte til at færre norske barn ble frigitt til

⁴⁶ Andresen et al., 2011: 404-406.

⁴⁷ Thoring, 2008: 3.

⁴⁸ Thoring, 2008: 7.

⁴⁹ Rosenberg, 1981: 97.

⁵⁰ Thoring, 2008: 35, 56-57.

⁵¹ Thoring, 2008: 74.

⁵² Ingvaldsen, 1996: 39.

⁵³ Thoring, 2008: 74, 99.

adopsjon. Dermed ble det et større behov for adopsjon fra andre land. Det førte til en holdningsendring i samfunnet, der det ble mer akseptert å være adoptert.⁵⁴

Utenlandsadopsjonene bidro også til 1986-lovens krav om å fortelle et barn at det var adoptert.⁵⁵

Adopsjonsloven av 1986 resulterte i at det igjen ble åpenhet rundt adopsjon og foreldrene ble pålagt å opplyse barnet om dets biologiske opphav. De mange utenlandske adopsjonene var en døråpner, mener Ingvaldsen, fordi dette var synlige adopsjoner.⁵⁶ I dag kan dette kanskje bli vanskelig å hevde, fordi selv om barna er adoptert fra andre land vil det ikke automatisk si at de har et annerledes utseende enn sine adoptivforeldre.

Jeg ønsker med min oppgave å tilføre noe nytt til forskningen gjennom å bruke aviser som kildemateriale, istedenfor lover og andre offentlige dokumenter. Ved bruk av aviser kan jeg tilføre befolkningens perspektiv, i den grad avisene gjenspeiler dette. Dette vil jeg gjøre ved først å gi et innblikk i metodene jeg har brukt, før jeg gir et bredt bilde av hvordan adopsjonsproblematikken har utviklet seg gjennom samfunnsendringer og lovendringer. Deretter følger to analysekapitler, der det første omhandler enslige mødres valg til barnets beste og det neste adopsjon som barneverntiltak.

⁵⁴ NOU 1976: 55, 1976: 10-11., & Ingvaldsen, 1996: 26-27.

⁵⁵ Ingvaldsen, 1996: 109.

⁵⁶ Ingvaldsen, 1996: 40- 41.

Kapittel: 2 Metode, organisering og kategorisering

I dette kapitlet vil det bli gjort rede for valg av metode og organiseringen av mitt datamateriale. Det vil også bli gjort rede for hvilket datamateriale som er tatt i bruk og hvilke metoder som er brukt for å analysere, organisere og kategorisere datamaterialet.

Oppgaven vil bli besvart ved bruk av ulike varianter av dokumentanalyse, det vil si en analyse av dokumenter som er nedtegnet av andre. Det kan være brev, offentlige dokumenter og aviser. Det viktigste her er å forsikre seg om at dataen som er brukt i dokumentet er relevante og kan bidra til å gi svar på problemstillingen. I tillegg må kildenes opphavssted tas i betraktning for å se om kildene kan stoles på.⁵⁷ Dokumentene som blir benyttet i denne masteroppgaven er utvalgte avisartikler fra perioden 1945-2015. Disse ble undersøkt ved hjelp av dokumentundersøkelse og underkategorier av dokumentundersøkelser, henholdsvis kvalitativ innholdsanalyse og diskursanalyse.⁵⁸ Den kvalitative innholdsanalysen ble stort sett bare brukt i forarbeidet til analysen, med andre ord til å lage databasen. Den ble imidlertid også brukt til en viss grad i analysearbeidet for å få tak i innholdet i artiklene. Formålet med den var å etablere kategorier og kategorisere det store antallet artikler som kunne være aktuelle som kildemateriale og velge hvilke tema jeg skulle skrive om. Deretter ble artiklene analysert videre ved hjelp av diskursanalyse.

I tillegg til avisartikler har jeg også studert og finlest lover, lovforarbeidene og Norsk Offentlig Utredninger for å kunne danne meg et godt nok grunnlag for analysen og drøftingen. Informasjonen fra disse ble særlig brukt til å danne bakgrunnskapitlet, kapittel 3. I arbeidet med masteroppgaven har det blitt lagt ned mye arbeid i å lage en database over aktuelle artikler og å lage en oversikt over viktige punkter i adopsjonsformidlingshistorien. Dette måtte gjøres før jeg kunne komme skikkelig i gang med arbeidet.

Aviser som historisk kilde

Mitt materiale utgjør ulike artikler publisert i aviser fra 1945-2015. Dette utgjør både lederartikler, reportasjer, kronikker og debattinnlegg. Ifølge Yngve Benestad Hågvar er det flere ulike grunner til at det å analysere pressetekster er viktig. En av grunnene han nevner er

⁵⁷ Jacobsen, 2005: 163-167.

⁵⁸ Grønmo, 2004: 187-188., & Christoffersen & Johannessen, 2012: 91

at mange leser dem. Avisene har også påvirkningskraft på leserne gjennom å være en viktig kilde til nyheter og meningsdannelse. De temaene som avisene tar for seg, er ofte de avisene vil man skal engasjere seg i, resten blir glemt. Samtidig er også avisartiklene en gjenspeiling av hva redaksjonen tror leserne er opptatt av. Aviser er den vanligste kilden til skriftlige tekster i massemediene og de skal formidle virkeligheten og sette fokus på det som skjer i verden. Avisene skal også formidle kritisk informasjon om samfunnet, men det er redaksjonen som bestemmer hvilken virkelighet leserne skal få presentert.⁵⁹ Særlig egner aviser seg til å si noe om meninger og oppfatninger om en sak.⁶⁰ Alt dette bidrar til å forsterke mitt ønske om å bruke avisartikler som kilde til min masteroppgave i håp om å få tak i hvordan de ulike røstene i samfunnsdebatten har tolket og formet spørsmålet om adopsjon, og hvilket innhold de har gitt prinsippet om barnets beste i den sammenhengen. Samtidig må jeg være bevisst på redaksjonens rolle i hva som får spalteplass og hva som blir utelatt. Hågvar påpeker at tekst- og diskursanalyse kan gi en kritisk bevissthet om hvordan pressen og leserne tenker om verden, men også hvordan det medfører en reproduksjon eller forandring av bestemte skrivemåter.⁶¹

Å bruke aviser som historiske kilder kan ifølge Hans Peter Clausen by på problemer og særlig dersom man er ute etter hva bestemte grupper mener. Et problem er at forskeren ikke vet om avisen viser meningen til en gruppe mennesker eller om den er med på å skape disse meningene. Men de gir et bilde av sentrale synspunkter og de viktigste politiske sakene i et gitt tidsrom.⁶² Avisene kan derfor både utdype bildet lovverket gir og gi en forståelse for hvilket syn ulike røster i samfunnet har eller hadde om de ulike debattene. De kan med andre ord være speil på opinionens meninger. Det er nettopp det jeg ønsker å bruke mitt materiale til i mitt prosjekt for å studere offentlighetens uttalelser, og med det dets fortolkning av barnets beste.

Kvalitativ innholdsanalyse av avisartikler

Kvalitativ innholdsanalyse er en metode som kan benyttes på dokumenter som kilde og er en variant av dokumentanalyse. Utgangspunktet for en slik analyse er problemstillingen og målet er å finne relevant informasjon som belyser problemstillingen ved å gå gjennom innholdet av

⁵⁹ Hågvar, 2007: 15-17.

⁶⁰ Dahl, 2004: 62.

⁶¹ Hågvar, 2007: 17.

⁶² Clausen, 1962: 5.

de utvalgte dokumentene. Innholdet kategoriseres og dataene registreres.⁶³ Dette forutsetter en tolkning av innholdet i de ulike artiklene, som vil si å vurdere det opphavsmannen har ment å si. Det er også viktig å se innholdet i teksten i forhold til den tiden, opphavssituasjonen, dokumentet er skrevet i.⁶⁴

Ved bruk av kvalitativ innholdsanalyse vil datainnsamlingen og analysen foregå noe parallelt. Denne formen for metode er uforutsigbar og bygger ikke på detaljert planlegging som den kvantitative gjør.⁶⁵ Her endres planene underveis i prosessen, slik som vist nedenfor ved utviklingen av databasen. Det som er positivt med denne metoden er nettopp det at den er fleksibel og forskeren kan dermed ved hjelp av funn underveis også se hvilke andre tekster som kan være relevante for analysen. Forberedelsene som måtte gjøres før datainnsamlingen var å avklare fokus, hvilke tema som skulle prioriteres, hvilke type tekster som skulle velges, og hvilke tekster som skulle være en del av innholdsanalysen, databasen og diskursanalysen.⁶⁶ Det var nettopp en slik metode jeg trengte for å lette mitt arbeid i begynnelsen av datainnsamlingen. Jeg startet med datainnsamlingen allerede første året av masterstudiet ettersom datamaterialet som skulle organiseres var så stort og det ikke fantes en slik oversikt fra før.

Jeg har som tidligere vist valgt å bruke aviser som materiale for å kunne svare på problemstillingen min. Etter å ha bestemt meg for å bruke aviser og temaet adopsjon var det første jeg gjorde å gå inn på A-tekst og søke på adopsjon i søkefeltet der. A-tekst er en søkebase for aviser.⁶⁷ Jeg valgte å bruke denne søkebasen fordi jeg her fikk tilgang til aviser fra 1945 og frem til i dag og den var tilgjengelig fra Høgskolens nettsider. I tillegg er de største norske avisene representert her. Problemet var bare at det med søkeordet adopsjon bare var *Verdens gang (VG)* som var tilgjengelig som kilde fra årene 1945-1983. Jeg har derfor brukt Nasjonalbibliotekets søkebase⁶⁸ for aviser for å supplere resultatet fra A-tekst i dette tidsrommet. Også her var søkeordet adopsjon.

Datamaterialet tilgjengelig i perioden 1945 til 2015 er stort og uoversiktlig i de ulike søkebasene. Det ble derfor nødvendig for meg å lage meg en egen database der jeg organiserte, kategoriserte og analyserte alle artiklene før de ble satt inn i databasen og

⁶³ Grønmo, 2004: 187-188.

⁶⁴ Holme & Solvang, 1996: 126-127.

⁶⁵ Grønmo, 2004: 187-189.

⁶⁶ Grønmo, 2004: 189.

⁶⁷ Retriever, u.å.

⁶⁸ Nasjonalbiblioteket. u.å.

organisert i kategorier og temaer for å få oversikt over datainnsamlingen. I arbeidet med tekstene ble fokuset raskt rettet mot adopsjon og så prinsippet om barnets beste.

Etter forberedelsesfasen er det neste skrittet gjennomføring av datainnsamlingen. Her måtte tekstene vurderes kildekritisk og en kontekstuell vurdering utføres. Deretter, valgte jeg ut de tekstene som jeg trodde var relevante for forskningen. Det var viktig å vurdere avisartiklene kildekritisk både når det gjelder relevans, autentisitet, tolkning og troverdighet. Relevans handler om å finne innholdet i tekstene som er relevant for problemstillingen. Det var derfor nødvendig å gjennomgå tekstenes innhold nøye i datainnsamlingen og registrere dette innholdet. Det relevante innholdet kategoriseres også samtidig som datainnsamlingen foregikk og dette gjorde at kategoriene ofte måtte revideres. Denne gjennomgangen gjorde det også lettere å vurdere tekstenes autentisitet og troverdighet som kilder. Tolkningen handler blant annet om hva dokumentet forteller og det å forstå innholdet i det. Dette gjøres hele tiden i arbeidet med kildene. Samtidig måtte tekstene sees sammen med konteksten de er skrevet i, og med en slik vurdering undersøke om teksten er autentisk og innholdet troverdig.⁶⁹ Det betyr også at materialet kan brukes senere, på andre problemstillinger.

Alle artikler fra 1945 til 2015 ble gjennomgått og kategorisert og indekseres tematisk etter tema ved hjelp av databaseprogrammet Microsoft Access. Det første jeg måtte gjøre å foreta en kartlegging der jeg samlet inn data for å kunne bestemme meg for hvilke temaer jeg ville fokusere på i min masteroppgave. For å kunne gjøre det måtte jeg kategorisere alle relevante avisartikler. Jeg har derfor måttet gjøre et utvalg om hva som er relevante artikler. Dette er det Line Christophersen og Asbjørn Johannessen kaller kriteriebasert utvelgelse. Det utvalgte kildegrunnlaget må oppfylle bestemte kriterier.⁷⁰ Kriterier som måtte oppfylles her var at det måtte være artikler fra tidsrommet 1945-2015, si noe om de ulike tematikkene, ikke omhandle fortellinger fra barn som er adoptert eller foreldre som har adoptert barn, og inneholde noe om barnets beste. Jeg valgte først ut artikler som tilhørte de ulike temaene under søkeordet adopsjon i A-tekst fra 1945-2015 og i Nasjonalbiblioteket med søkeordet adopsjon også her i tidsrommet 1945-1983. Det var dermed artikler som omhandler adopsjon og barnets beste, men jeg valgte å ikke inkludere artikler som omhandler personlige historier og opplevelser knyttet til hentereiser, tilbakereiser og fødeselsannonser. Dette fordi det ikke vil være relevant

⁶⁹ Grønmo, 2004: 190-191., & Christoffersen & Johannessen, 2012: 91.

⁷⁰ Christophersen & Johannessen, 2012: 51.

for å kunne svare på problemstillingen. Artikler som ble analysert var de som dreide seg om de ulike samfunnsdebattene rundt barnets beste og adopsjon.

Temaene som ble synlig i materialet og som artiklene ble kategorisert etter var; enslige mødre, mødres rett til anonymitet versus barns rett til kunnskap om sitt biologiske opphav, abort som alternativ til adopsjon, samboeres rett og ensliges rett til å bli foreldre, og homofiles rett til å bli foreldre. Etter hvert som jeg begynte å lese disse artiklene måtte jeg legge til noen temaer som kunstig befruktning versus adopsjon, fosterbarnadopsjon, barnets beste og diskusjon rundt utenlandsadopsjoner. Resultatet ble en database bestående av 1791 artikler, men bare en brøkdel av disse brukes i selve masteroppgaven.⁷¹ Dette arbeidet var likevel nødvendig for å få en oversikt over hvilke temaer som fantes og med det også hvilke temaer jeg skulle basere min masteroppgave på. Fokuset ble tilslutt litt endret og jeg besluttet at jeg i analysen skulle konsentrere meg om innholdet i barnets beste sett i lys av diskusjonen rundt nasjonal adopsjon, med fokus på enslige mødrenes valg og fosterbarn.

I selve analysen kategoriseres dataene først før man prøver å finne sammenhenger mellom kategoriene.⁷² Jeg jobbet til stadighet med analysen under innsamlingen av data, ettersom jeg hele tiden skrev inn i databasen hva hver artikkel handlet om og noen viktige punkter som kunne bli relevante for selve analysen og diskursanalysen av materialet ved et senere tidspunkt.

I hovedsak ble denne metoden brukt for å etablere databasen. Det var nødvendig for meg å gå gjennom hele materialet som var valgt ut for så å kategorisere dem. Jeg måtte også lese dem nøye for å vurdere relevansen og føre inn relevant informasjon i databasen. Stort sett ble denne metoden brukt i forberedelsesfasen ved å få en oversikt over antall artikler og innholdet i dem. Denne metoden var også en hjelp i analysen ved å tolke og finne innholdet i artiklene, og se en sammenheng mellom de ulike kategoriene. Men i selve analysen av alle artiklene har diskursanalyse blitt brukt i størst grad. Jeg valgte å bruke diskursanalyse i tillegg, fordi den gav meg noen gode analyseredskaper jeg kunne bruke for å få mest mulig ut av avisartiklene og best mulig belyst problemstilling.

⁷¹ Se oversikt sist i litteraturlisten over de som ble spesifikt brukt i oppgaven.

⁷² Jacobsen, 2005: 187.

Diskursanalyse

I tillegg til den kvalitative innholdsanalysen har jeg tatt i bruk noen elementer fra diskursanalyse. Metoden er brukt i analysearbeid i historiske studier av blant annet aviser. Man er ikke opptatt av hva en sosial gruppe har ment om noe, men heller hvordan de snakker om et bestemt fenomen på. Historikerne prøver ved hjelp av metoden å finne noen regelmessigheter i tekstene.⁷³ Det er det jeg ønsker å gjøre i min analyse. Jeg vil se hvordan ulike representanter som uttaler seg i avismaterialet fortolker prinsippet om barnets beste sett i lys av samfunnsdebattene angående enslige mødres valg og adopsjon av fosterbarn.

Begrepet diskurs defineres av Michael Foucault som «praksiser som systematisk former objektene de taler om.»⁷⁴ Jeg har også valgt å ta utgangspunkt i Bergström og Borèus sin definisjon som definerer diskurs som «en samling utsagn i en bestemt sosial kontekst – samt skrevne og uskrevne regler for hva som kan og ikke kan sies i konteksten»⁷⁵ Ifølge Øivind Bratberg vil alltid en diskurs la seg bestride, og det vil være en kamp mellom konkurrerende diskurser innenfor samfunnsområder.⁷⁶

Jeg har valgt å bruke diskursanalyse fordi jeg mener denne metoden er den som egner seg best for å kunne svare på problemstillingen min, ettersom jeg ønsker å se hvordan dette tomme begrepet *barnets beste* blir fylt med innhold i ulike kontekster og av ulike aktører.

Diskursanalyse kan vise hvordan det blir forhandlet om innholdet i begrepet hele tiden, og hvordan det forandrer seg. Innholdet i begrepet om barnets beste eksisterer som følge av diskursen om det. Innholdet vil variere ut fra tid, sted og kulturen til de som omtaler og tillegger det mening.⁷⁷

Jeg kunne valgt å bruke ideanalyse også, men valget mitt falt på diskursanalyse ettersom den legger større vekt på det kollektive og språklige i meningsdannelse. Det er språket som er det viktige i diskursanalyse fordi det er ved hjelp av språket meningen skapes og opprettholdes. Diskurs blir da en struktur som gir teksten mening gjennom å sette felles rammer for avsender og mottaker og som gir grunnlag for handling.⁷⁸ Det er nettopp dette jeg er interessert i å

⁷³ Andresen, Rosland, Ryymin & Skålevåg, 2015: 114-115.

⁷⁴ Foucault, sitert i Sissel Roslands forelesning om Diskurs- og tekstanalyse, januar 2015 ved Høgskolen i Bergen., Jørgensen & Philips, 1999: 9., Foucault 1972: 49, sitert i Mills, 1997: 17., & Foucault, 1989, sitert i Rosland, 2003: 9.

⁷⁵ Bergström og Borèus, sitert i Bratberg, 2014: 29.

⁷⁶ Bratberg, 2014: 29.

⁷⁷ Andresen et al., 2015: 114-115., & Hågvar, 2007: 18.

⁷⁸ Bratberg, 2014: 30.

bruke og ikke se på allerede eksisterende ideologier og ideer som ligger fastlagt i samfunnet, slik en ideanalyse ville ha gjort.⁷⁹

Diskursanalyse viser hvor krevende det er å handle etter prinsippet om barnets beste og handler om å finne mening der mening blir skapt, nemlig i språket. Det språklige elementene er med på å skape en virkelighet.⁸⁰ Man mister gjerne en drøfting av konteksten ved bruk av diskursanalyse, men i min oppgave er ikke konteksten det viktigste, selv om det vil være nødvendig å ha med seg en forståelse av tiden artiklene er skrevet i. I den kvalitative innholdsanalysen er konteksten teksten er skrevet i viktig, for å kunne forstå innholdet i teksten.⁸¹

I diskursanalyse er man mindre opptatt av den historiske konteksten som tekstene er skrevet i og hvem forfatteren av teksten er og mer opptatt av meningen, kulturen og samfunnet som kommer frem i selve teksten, det som blir regnet som selvsagt.⁸² Man ønsker å gå fra det som blir skrevet for så å kunne si noe om den konteksten eller sosiale situasjonen teksten ble skrevet i. På den måten kan ikke diskursene bli sett utelukket fra konteksten de er dannet i, fordi debattene ikke foregår i et vakuum. I en diskursanalyse er en opptatt av å beskrive og analysere bestemte måter å omtale fenomener på.⁸³ Yngve Benestad Hågvar sier at «En diskursanalyse vil være en analyse av hvordan en tekst er tilpasset en bestemt kontekst, og hvilke tenke-, tale-, handlings- og væremåter denne teksten uttrykker i den aktuelle konteksten.»⁸⁴ I en diskursanalyse vil man være opptatt av hvordan bestemte valg av ord, setningsoppbygging, komposisjon, sjanger og illustrasjoner viser ulike perspektiver og at slike valg er normstyrt. Hvordan vi uttrykker oss er sterkt avhengig av sosial kontekst. Dette fører til at det ofte vil være ulike forståelser for hvordan et fenomen skal forstås, hva som er virkeligheten, mellom ulike diskurser. Diskursanalysen er opptatt av å få frem de ulike tankemåtene tekstene bygger på. Man vil se på den sosiale forklaringen og konsekvensen av teksten.⁸⁵ Derfor vil konteksten være viktig til en viss grad også i denne oppgaven. Dette vil

⁷⁹ Bratberg, 2014: 57-60.

⁸⁰ Sissel Roslands forelesning om Diskurs- og tekstanalyse, januar 2015 ved Høgskolen i Bergen., & Andresen et al., 2015: 114-115.

⁸¹ Grønmo, 2004: 187-193.

⁸² Andresen et.al., 2015: 116-117.

⁸³ Andresen et al., 2015: 114-116.

⁸⁴ Hågvar, 2007: 18.

⁸⁵ Hågvar, 2007: 18-20, 37.

jeg løse ved å ha et eget kapittel med bakgrunnsinformasjon der det gjøres greie for ulike aktuelle samfunnsendringer i perioden 1945-2015.

I mitt arbeid startet analysearbeidet ved bruk av diskursanalyse med å lese artiklene nøye flere ganger, samtidig som jeg lette etter faste måter å omtale temaene på. De som omtalte et tema på lik måte, havnet i en diskurs og de som omtalte det på en annen måte dannet en ny diskurs. Slik fortsatte jeg til jeg hadde sortert alle artiklene. Innholdet i artiklene var det som ledet meg i å danne disse diskursene. Diskursene som inneholdt motsatte syn var lettest å oppdage, men det ble også tydelig at det var ulike diskursen som lå i en mellomposisjon til disse motpolene. Gjennom bruk av kontrastering, som vil si å sammenligne to tekster, ble det lettere å se disse motpolene.⁸⁶ De som lå i en mellomposisjon ble dannet etter hvert som jeg kom godt i gang med skrivingen og lesingen av artikler ble gjort svært nøye flere ganger. Dette var også noe av det som ledet meg bort fra ideanalyse og mot diskursanalyse som metode.

I arbeidet med å analysere de ulike relevante artiklene har jeg særlig hatt nytte av ulike element fra diskursanalyse i analyse av kildematerialet. Etter å ha lest mye litteratur om diskursanalyse laget jeg meg mitt eget analyseverktøy inspirert av spørsmål hentet fra Hågvar, Andresen et.al. og Sissel Rosland. Spørsmålene som har vært utgangspunkt for analysen av materialet er:

*Hva er hovedbudskapet/innholdet i teksten?*⁸⁷ Med utgangspunkt i problemstillingen ønsket jeg først å lese alle artiklene i sin helhet for å få en oversikt over hva som var budskapet til teksten. Budskapet dannet grunnlaget for å dele artiklene, og innholdet i dem, i ulike diskurser.

*Hva er ikke tatt med i artiklene?*⁸⁸ I noen av artiklene kan det være utelatt informasjon som andre artikler omtaler i samme periode. Dette vil gi meg opplysninger som forteller meg hva som er viktig for de ulike aktørene å fremheve og det de ikke uttaler seg om. Ved å avdekke slike unnlatelser i teksten, som for eksempel mangel på argumentasjon for et standpunkt, vil det kunne indikere hvor selvsagt representantene for synet mener deres påstand er.

*Fremstiller de ulike diskursene/aktørene sine synspunkter som sannheten/selvfølghet?*⁸⁹

Det vil si at de ikke er åpne for andres synspunkter og mener at de som har andre synspunkter

⁸⁶ Andresen, et al., 2015: 117.

⁸⁷ Andresen, et al. 2015: 114-116., & Sissel Roslands forelesning om Diskurs- og tekstanalyse, januar 2015 ved Høgskolen i Bergen.

⁸⁸ Hågvar; 2007: 22., & Andresen et al., 2015: 116-117

⁸⁹ Hågvar; 2007: 20, 22., & Andresen et al., 2015: 117.

enn dem selv, tar feil. Etter å ha lest gjennom tekstene første gang ble det ganske tydelig at enkelte fremmer et slikt synspunkt.

*Hvilke sentrale begrep går igjen og hvordan blir de brukt?*⁹⁰ For eksempel bruken av ugifte mødre i forhold til enslige mødre om de samme mødrene. Dette kan gi en indikasjon på om holdningen er negativ eller positiv i forhold til de enslige mødre. Mitt inntrykk etter å ha lest artiklene er at det er noen begreper som ofte går igjen i diskursene, men hvilke som blir tatt i bruk, avhenger av hvem aktørene som uttaler seg er.

Før analyse- og drøftingsdelen av oppgaven, er det nødvendig med et bakgrunnskapittel der det gjennomgås en historisk bakgrunn relatert til barnevernet, lovverket og ulike lovendringer. Neste kapittel vil gi en oversikt over disse elementene.

⁹⁰ Sissel Rosslands forelesning om Diskurs- og tekstanalyse, januar 2015 ved Høgskolen i Bergen., Hågvar, 2007: 18,20-21., & Foucault, 1999: 24, 26.

Kapittel 3: Barns rett til omsorg – nasjonal adopsjon 1945-2015

De temaene jeg har valgt å fokusere på er som nevnt innholdet i prinsippet om barnets beste når det gjelder enslige mødre og valgene de måtte ta for barna sine, og innholdet i prinsippet om barnets beste i forhold til adopsjon av fosterbarn. Disse to temaene henger sammen som følge av at de begge dreier seg om innholdet i prinsippet om barnets beste og adopsjon. I de to kapitlene som utgjør analysen av hvert av temaene, er analysen og drøftingen ordnet i diskurser. Men for å kunne få mest mulig ut av analysen, er det nødvendig med en kontekst rundt de ulike temaene. Det er det dette kapitlet skal prøve å gi. Konteksten for analysen skal gi en forståelse av hvilken tid disse ble skrevet i, med dets normer, verdier og lovverk. Noe som er viktig i dokumentanalyse. Lovverket utgjør den viktigste delen av konteksten for denne oppgaven, fordi lovendringer utgjør en stor del av debattene rundt innholdet i barnets beste.

Det er tidligere ikke gitt noen oversikt over adopsjonsproblematikken i annen litteratur. Derfor har derfor vært nødvendig for meg å lage en oversikt over dette feltet med de viktige lovendringer som skjer i perioden 1945-2015 i dette kapitlet. Dette gjelder endringer i de tre lovene som omhandler barnets beste og nasjonal adopsjon, som er adopsjonsloven, barnelova og barnevernloven. Grunnen til det er fordi en viss oversikt over disse lovendringene er nødvendig for å henge med i argumentene i materialet i analysen, ettersom representantene for de ulike synene ofte trekker frem lovendringer der. I tillegg vil fremveksten av barnevernet kort beskrives sammen med sosiale endringer i perioden. Det var nødvendig for meg å lage en slik oversikt fordi diskursene ikke foregår i et historisk vakuum. Artiklene ville vært vanskelig å forstå og analysen ville ikke ha gitt så mye mening uten kunnskap om de viktigste punktene i adopsjonsformidlingshistorien.

Til tross for at jeg bruker diskursanalyse der konteksten ikke alltid blir sett på som en betydningsfull del av analysen, hevder Bergström, Borèus og Hågvar at konteksten likevel spiller en rolle i en slik analyse. I motsetning til ideanalyse som har en fastsatt kontekst, vil konteksten i en diskursanalyse fortsette å endre seg.⁹¹ Dette kapitlet skal derfor gi en oversikt

⁹¹ Hågvar, 2007: 18-20., Bergström og Borèus, sitert i Bratberg, 2014: 29., & Bratberg 2014: 57-60.

bestående av fremveksten av de ulike aktuelle institusjonene for barn og aktuelle lovendringer i adopsjonsloven og barnevernloven i perioden 1945 til 2015.

Fremveksten av barnevernet

Det offentlige barnevernet i Norge ble etablert ved «Lov om behandling av forsømte børn» (Vergerådsloven) i 1896. Norge ble det første landet i verden med offentlig barnevern, og ble med det et foregangsland i barneomsorg. Kommunene fikk nå i oppgave å sikre barns oppvekstkår og plassere barn, som ikke ble tatt godt nok vare på i hjemmet, i fosterhjem eller på barnehjem.⁹² Formålet med denne loven var å skille omsorgen av barn fra fattigvesenet. Vergerådet skulle gripe inn dersom barn hadde atferdsvansker eller var kriminelle, men de skulle også gripe inn overfor foreldre som ikke gjorde sin omsorgs- og oppdragelsesplikt.⁹³

Siden 1900-tallet bestod den offentlige barneomsorgen, som den ble kalt, av tre instanser. Dette var vergerådssystemet, helsevesenet og fattigvesenet.⁹⁴ I 1915 ble også de Castbergske barnelovene vedtatt. Lovene var nytenkende og gjorde Norge igjen til et foregangsland for barns rettigheter ved å sikre alle barn i Norge like rettigheter, uavhengig av om foreldrene var gift eller ikke.⁹⁵ Barn født utenfor ekteskapet var verst stilt og de levde under dårligere levekår enn andre barn, mye fordi de ikke kom fra et hjem med to forsørgere.⁹⁶

Overdragelse av omsorg av barn til andre har som sagt vært vanlig i Norge i mange år, også før adopsjonsloven av 1917 ble vedtatt. 1900-tallet blir ofte kalt barnas århundre og i Norge ble dette tydelig gjennom nye lover som «Lov om behandling av forsømte børn» (Vergerådsloven), De Castbergske barnelovene, adopsjonslovene, barnevernlovene og barnelova.⁹⁷ Det var ikke bare lovverket som gjennomgikk endringer, det gjorde også samfunnet.

Samfunnsendringer i etterkrigstiden

1930-årene var dårlige økonomiske tider for Norge, noe som resulterte i mye fattigdom. Det gjaldt både for den personlige økonomien, men også for kommunene. Det verste var å være fattig i en fattig kommune, ettersom fattighjelpen da ble liten og velferdsgodene få. I

⁹² NOU 2009:8, 2009: 21-23.

⁹³ Hagen, 2001: 69-70.

⁹⁴ Hagen, 2001: 61-70.

⁹⁵ Totland, 2015: 205.

⁹⁶ Nagel, 2015: 250.

⁹⁷ Hagen, 2001: 18-19, 23-25, 30., & NOU 2009: 8, 2009: 21-23.

kjølvannet av fattigdommen, resulterte det i at mange familier ikke kunne gi tilstrekkelig omsorg for barna sine. De ble da satt bort enten av vergerådet eller fattigstyret, uten at det alltid ble til det bedre for disse barna.⁹⁸

En av de gruppene som vakte bekymring fra myndighetenes side var de enslige mødrene. Ofte gjaldt det å finne best mulige løsninger som både mødrene selv, barna og ikke minst myndighetene kunne leve med. Mødrehjem, adopsjon, hjelp til å beholde barnet selv eller fosterhjem var noen av løsningene som ble gitt de enslige mødrene og barna deres.⁹⁹ Fra slutten av 1800-tallet var mødrehjemmene et sted gravide kvinner kunne oppholde seg under graviditeten, fødselen og en tid etter at barnet ble født. Å være ugift mor var forbundet med skam og mødrehjemmene var et sted de kunne skjule graviditeten og eventuelt adopsjonen.¹⁰⁰

Det første mødrehjemmet i Norge ble opprettet i 1892 og her skulle kvinnene arbeide, samtidig som de fikk hjelp til å ta seg av barnet. Arbeidet ble sett på som et ledd i å unngå flere utenomekteskapelige fødsler gjennom opplæring i moral og flid.¹⁰¹ Det ble også opprettet mødrehygienekontor i Oslo i 1924. Disse hadde som formål å gjennomføre helsekontroll av svangre kvinner, særlig enslige, og spedbarn, og prevensjonsveiledning for den fattige delen av befolkningen.¹⁰² Det var ikke nok daghjem til barna av de enslige mødrene som måtte i jobb rett etter fødselen, fordi økonomien ikke tillot noe annet. Mødrehjem var det heller ikke nok av mange steder i Norge og flere av de som fantes ble nedlagt i årene etter andre verdenskrig.¹⁰³ Mange måtte da adoptere barna bort, fordi de vurderte dette som det beste for barnet når de selv ikke kunne ta vare på det. Dette fremheves også i *Sosial håndbok for Norge*. Selv om mødrehjemmene skulle jobbe for at moren skulle beholde barnet, ble flere barn adoptert bort enn tidligere, enten rett etter fødselen eller etter noen år. Det påpekes at mødrene ville beholde barna, men ikke maktet det. De hadde selv bare et liv i fattigdom å tilby, mens adopsjon kunne føre til et liv hos rike adoptivforeldre.¹⁰⁴

Den vanligste formen for tiltak, både av fattigvesenet og vergerådene, var å plassere barna i barnehjem eller fosterhjem. Det var allerede den gang en diskusjon om hva som var det beste for barnet av disse alternativene. Det var delte meninger, og man baserte seg stort sett på egne

⁹⁸ Hagen, 2001: 52-53, 58-59.

⁹⁹ Wiesener, 1948: 53-54., & Hagen, 2001: 83.

¹⁰⁰ Johansen, 2015: 280-281.

¹⁰¹ Johansen, 2015: 282, 288.

¹⁰² Hagen, 2001: 52-53, 58-59.

¹⁰³ Hagen, 2001: 83.

¹⁰⁴ Kluge, 1952: 326-327.

erfaringer, ettersom det fantes lite forskning på temaet i starten. Barnehjennene ble etter hvert kritisert, som følge av forskning utført i England etter andre verdenskrig.¹⁰⁵

Vergerådsloven og det tredelte systemet besto i over 50 år, helt frem til den ble erstattet av barnevernloven vedtatt i 1953. Denne loven skilte seg fra de tidligere lovene på flere punkter, og den bar preg av en ny forståelsen for barns utvikling og årsaker til atferdsproblemer. De vanlige tiltakene skulle ikke lenger være fordømmelse, advarsler og fjerning av barna fra hjemmet. Loven fremmet istedenfor forebyggende tiltak som rådgivning, veiledning og behandling. Andre viktige endringer var at man i vurderingen av tiltak skulle legge vekt på hva som var til barnets beste. Dersom det måtte settes i verk tiltak, skulle man først prøve forebyggende tiltak i hjemmet for å se om situasjonen bedret seg. Hvis den ikke gjorde det overtok barnevernet omsorgen for barnet, enten frivillig fra foreldrenes side eller ved tvang.¹⁰⁶

I 1964 fikk enslige mødre over hele landet morstrygd, og i 1967 også folketrygd med støtte til enslige forsørgere.¹⁰⁷ Før dette var det bare noen kommuner i Norge som hadde morstrygd. Det ble lagt stor vekt på av myndighetene at denne trygden ikke skulle være noe hvilepute for de enslige mødrene. Formålet med den var å gi moren økonomisk støtte, men hun måtte også forsørge sitt eget barn selv ved å jobbe. Hun kunne da plassere barnet i barnehage eller daghjem.¹⁰⁸ Politisk var man ikke bare skeptisk til å støtte de enslige mødrene økonomisk fordi det kunne føre til en lavere innsats i arbeidslivet, men også fordi «umoral» ikke skulle premieres og oppmuntres. Å gi dem slike velferdsordninger var feil mente noen politikere.¹⁰⁹ Det var få som hadde kunnskap om denne muligheten for hjelp og annen hjelp i form av mødre hjem og pleiehjem. Dermed måtte mange ugifte mødre adoptere bort barnet sitt, fordi de ikke hadde økonomiske muligheter til å beholde det.¹¹⁰

Men disse trygdene utgjorde liten økonomisk forskjell, noe som førte til at svært mange unge enslige mødre enda var avhengig av hjelp fra sine foreldre for å ta vare på et barn. Dette gjorde at mange fremdeles følte seg tvunget til å adoptere bort barnet, selv etter at disse velferdsordningene ble innført.¹¹¹

¹⁰⁵ Hagen, 2001: 61-62, 74-82.

¹⁰⁶ Hagen, 2001: 138-143.

¹⁰⁷ Hognestad & Steenberg, 2000: 52.

¹⁰⁸ Helstad, 1952; 560, 567.

¹⁰⁹ Syse, 2015: 84-85.

¹¹⁰ Ingvaldsen, 1996: 22., & Thoring, 2008: 57, 109-110.

¹¹¹ Thoring, 2008: 109-110.

Det var spesielt farens stilling som gjorde at mødre valgte å adopterte barnet bort. Han var ofte gift med en annen kvinne og ikke tilstede for henne.¹¹² Den enslige moren stod da helt alene med ansvaret for barnet, noe som var krevende i et samfunn som ikke verdsatte barn født utenfor ekteskapet og heller ikke ugifte mødre. Far skulle ifølge reglene betale bidrag til barnemoren for barnet de hadde sammen, dersom de ikke var gift. Ofte skjedde imidlertid ikke dette, men i 1955 ble lov om offentlig innkreving vedtatt. Den gav det offentlige rett til å kreve bidrag fra barnefaren dersom han selv ikke betalte bidraget direkte til mor.¹¹³ På den måten grep det offentlige inn for å sikre at barnet fikk det bidraget det hadde krav på fra far.

De første årene av etterkrigstiden bar preg av optimisme med fokus på å bygge opp en velferdsstat som skulle få bukt med fattigdom og nød, og gi alle muligheter for et godt liv. Det var ikke bare politisk det skjedde endringer i denne perioden og utover på 1950-60-tallet, også i folks privatliv skjedde det endringer. Familieenheter som tidligere hadde bestått av en arbeidende far, hjemmевærende mor og to barn ble nå etter hvert til toinntektsfamilier der både mannen og kvinnen arbeidet. Det er likevel viktig å huske på at husmorsrollen stod sterkt frem til 1970-tallet. Dette førte til en hverdag preget av økt tidsbruk i institusjoner som barnehager og skole for barna. Skoledagen ble utvidet, og sammen med barnehage og skolefritidsordninger ble disse en stor del av hverdagen. Dermed ble foreldrene erstattet av profesjonelle oppdragere av barna på dagtid.¹¹⁴ Professor i historie Ida Blom hevder at også familieformen med enslige mødre ble mer vanlig og mer akseptert utover 1960-1970-tallet,¹¹⁵ som følge av oppbygging av velferdsstaten som skulle sikre like rettigheter for alle borgere.¹¹⁶

I tillegg til fattigdom og nød som årsak til barnevernsproblemer, ble også forhold i familien, som vist ovenfor, en del av dette problemet. Disse endringene i samfunnet førte til en økning i barnevernssaker i etterkrigstiden. Forklaringen på økningen kan være en reell økning, eller et bedre hjelpeapparat som oppdaget flere problemer i familier nå enn tidligere.¹¹⁷

Bedre sosiale og økonomiske forhold for den ugifte mor gjorde at mor kunne beholde barnet. I tillegg til morstrygd og bidrag fra far, hadde mor rett til å vente seks uker etter fødselen før bindende adopsjonspapirer ble undertegnet. Dette ble en regel i lovverket i 1972 og senere

¹¹² Thoring, 2008: 109-110.

¹¹³ Syse, 2015: 83.

¹¹⁴ Hagen, 2001: 124-125., & Lorentzen, 2012: 84-85.

¹¹⁵ Blom, 2015: 318.

¹¹⁶ Baldwin 1990., Blom 2012., Bradley 1996., Christiansen 2000., & Esping-Anndersen 1990, sitert i Blom, 2015: 318.

¹¹⁷ Hagen, 2001: 125-126.

utvidet til to måneder i 1986 for å gi mor mer tid til å ordne det nødvendige slik at hun kunne beholde barnet.¹¹⁸ Noe som kan ha ført til nedgangen i adopsjoner av norske barn.

I studien *Det nye barnevernet* fra 2009 var barn av enslige mødre overrepresentert i barnevernsstatistikken. 43% av barna som deltok i studien bodde med en enslig mor. Det var ikke bare tidligere barn av denne gruppen hadde økt risiko for å havne i barnevernets søkelys, men også i dag.¹¹⁹ I 2014 fikk 53 100 barn tiltak fra barnevernet. Dette er forholdsvis høye tall som har vært stabile over de siste årene.¹²⁰ Dette er barn som har rett på en forsvarlig omsorg. For de fleste barn blir denne rettigheten dekket av foreldrene, men i noen tilfeller må barnevernet gripe inn for å sikre dette. Barn har også rett til respekt for familieliv, ifølge artikkel 8 i menneskerettighetene. Ved adopsjon som barneverntiltak oppstår et dilemma mellom disse to rettighetene. På den ene siden skal barnevernet sikre en god omsorg for barn, men på den andre siden har barnet rett til respekt for familielivet og med det beskyttelse mot at myndighetene skal gripe inn med mindre det ligger sterke grunner for det.¹²¹ I dag er det barnevernet som har ansvar for å sikre at barn får en forsvarlig omsorg av sine foreldre, eller å avgjøre om det offentlige må sette inn tiltak for å sikre barna god nok omsorg.¹²² Lovverket er en viktig rettesnor i deres arbeid.

Sentrale endringer i lovverket

Det er i hovedsak tre norske lover som har som formål å sørge for å beskytte barn. Dette gjelder adopsjonsloven, barnelova og barnevernloven. Disse lovene bygger blant annet på vergemålsloven og de Castbergske barnelover av 1915. Lovverket og endringene som blir gjort i de tre nevnte lovene er viktige for analysekapitlene, ettersom mange av debattene som blir tatt opp i avisene nettopp refererer til lovendringer og forslag til lovendringer.

De Castbergske barnelovene fra 1915, som skulle gi en større trygghet for de uektefødte barna og mødrene deres og ansvarliggjøre far,¹²³ ble avløst av blant annet adopsjonsloven i 1917. De Castbergske barnelovene var en forløper til adopsjonsloven, fordi debattene rundt disse

¹¹⁸ Fur -, 2. desember, 1972, *Aftenposten*, 1972: 2., & Justis- og politidepartementet, 1984-85: 34.

¹¹⁹ Fauske, Lichtwarck, Marthinsen, Willumsen, Clifford & Kojan, 2009: 46.

¹²⁰ Statistisk sentralbyrå, 2015.

¹²¹ Menneskerettsloven, 1999, artikkel 8., & Bendiksen, 2008: 17-18.

¹²² Totland, 2015: 205.

¹²³ Andersland, 2015: 23.

lovene bidro til en bevisstgjøring av behovet for en egen adopsjonslov.¹²⁴ Adopsjonsloven ble vedtatt i 1917 og definerte den svake formen for adopsjon som på dette tidspunktet var den vanlige formen for adopsjon. Den svake formen for adopsjon la vekt på det biologiske båndet mellom barnet og de biologiske foreldrene. Det var synlig gjennom at det adopterte barnet kunne ta kontakt med sin biologiske familie dersom det var ønskelig, og beholde etternavnet og arveretten til sin biologiske far. Par som ønsket å adoptere ble også sjelden godkjent dersom de hadde barn fra før, nettopp fordi man hevdet at de da ville favorisere sine biologiske barn over det adopterte barnet.¹²⁵ Det kan bety at det biologiske båndet mellom foreldre og barn ble vurdert som et sterkere bånd enn det båndet adoptivforeldrene kunne få med et adoptivbarn, fordi de ikke var i biologisk slekt med hverandre.

Adopsjon er et svært drastisk tiltak for alle parter involvert. Dette gjelder både for barnet, de biologiske foreldrene og fosterforeldrene som ønsker å adoptere barnet. Ifølge adopsjonsloven av 1917 § 8 kunne en adopsjon bare skje dersom det var grunn til å tro at adopsjonen var ”til gagn for barnet.”¹²⁶ Adopsjon skulle gagne barnet og ikke forverre dets situasjon.¹²⁷ Dette viser at adopsjon allerede da skulle gagne barnet og ikke være til fordel for de som ønsket å adoptere. Lovgivningen kan her vise til et samfunn forankret i biologi og viktigheten av dette båndet mellom barn og foreldre. Denne loven fikk sin første betydningsfulle endring i 1935. Det ble da mulig med sterk adopsjon, men fortsatt skulle svak adopsjon være hovedformen.¹²⁸

Adopsjonslovgivningen var komplisert og for barnevernsbarn var det ikke et eget lovverk som beskyttet deres rettigheter før i 1953 da den første barnevernloven ble vedtatt.¹²⁹ Barn av enslige mødre var i overvekt blant barnevernklienter.¹³⁰ Denne loven inneholdt ikke noe bestemmelse om adopsjon og om adopsjonssamtykke fra de biologiske foreldrenes side, men § 20 i loven ble brukt til å frata foreldre foreldreansvaret dersom det var nødvendig. For å adoptere et barnevernsbarn måtte den oppnevnte vergen samtykke til adopsjon av barnet.¹³¹ § 20 i barnevernloven av 1953 sa ikke noe om hvorvidt den kunne brukes til

¹²⁴ Ingvaldsen, 1996: 10.

¹²⁵ Hognestad & Steenberg, 2000: 45-49., & Ingvaldsen, 1996: 45

¹²⁶ Hognestad & Steenberg, 2000: 136.

¹²⁷ Ingvaldsen, 1996: 15-18.

¹²⁸ Justis- og politidepartementet, 1954: 5.

¹²⁹ Benneche, 1967: 12.

¹³⁰ Lindboe, 1994, sitert i Stang, 1995: 13.

¹³¹ Benneche, 1967: 244-246.

adopsjonssamtykke, men rettspraksis og lovforarbeidene gjorde at den ble brukt slik og ble en del av § 4-20 i den nye barnevernloven.¹³²

Svak adopsjon var altså hovedformen for adopsjon i Norge frem til 1956, da en ny endring i adopsjonsloven førte til at sterk adopsjon ble hovedformen.¹³³ Dette blir også kalt anonym adopsjon ettersom adoptivforeldrene nå kunne holde adopsjonen skjult for barnet og omgivelsene.¹³⁴ Den anonyme adopsjonen innebar en adopsjon der adoptivforeldre og barnets biologiske foreldre ikke kjente til hverandre og med det hindret problemene som kunne følge dersom biologiske foreldrene tok kontakt med barnet. Barnet ville tjene på å ikke kunne bli utsatt for dette, samtidig som det vektlegges i utredningen fra 1956 at barnet må få kjennskap til sitt biologiske opphav i voksen alder.¹³⁵ Det adopterte barnet skulle også nå likestilles med biologiske barn i adoptivfamilien og alle juridiske bånd med den biologiske familien ble brutt.¹³⁶ Andresen hevder anonym adopsjon også var bra for barnet, da det slapp å føle seg annerledes.¹³⁷

Denne lovendringen var motivert av et samarbeid mellom de nordiske landene. Det har også vært viktig at 98 prosent av adopsjonsformidlinger i Norge faktisk skjedde ved bruk av sterk adopsjon på den tiden.¹³⁸ Det offentlige praktiserte dermed sterk adopsjon før 1956, til tross for at lovverket i hovedsak fremmet svak adopsjon. Dette er et eksempel på at lovendringer enkelte ganger kommer som en følge av endring i praksis. De personer som ble bedt om å uttale seg i forslaget om lovendring i 1956, var i hovedsak enige om å avskaffe den svake adopsjonen av hensyn til adoptantene som vil knytte barnet til seg som sitt eget. Det ville være en større sjanse for en vellykket adopsjon dersom alle bånd med biologisk familie brytes, mente de.¹³⁹ Ifølge de utvalgte var det viktigste barnets interesse, og det ville være en sterk adopsjon, fordi den sikret barnet bedre ved å gi det samme rettigheter som et biologisk barn i adopsjonsfamilien.

Endringen av loven fra svak til sterk adopsjon kan være en av årsakene til økt fokus på denne lovgivingen og kan vitne om en holdningsendring i samfunnet fra å vektlegge det biologiske

¹³² Stang, 1995: 89.

¹³³ Hognestad & Steenberg, 2000: 20.

¹³⁴ Ingvaldsen, 1996: 21-23.

¹³⁵ Justis- og politidepartementet, 1956: 9, 15.

¹³⁶ Ingvaldsen, 1996: 18-19, 21, Hognestad og Steenberg, 2000: 47., & Justis- og politidepartementet, 1956: 2.

¹³⁷ Andresen, 2006: 190-191.

¹³⁸ *Aftenposten*, 24. mars 1956: 2., Hognestad og Steenberg, 2000: 47-48., & Justis- og politidepartementet, 1956: 3.

¹³⁹ Justis- og politidepartementet, 1956: 2-8., & Justis- og politidepartementet, 1954: 10.

til å istedenfor fremme familien som en viktig institusjon. Utover 1950-tallet ble barnefamilien en viktig del av hverdagen og den skulle bestå av mor, far og barn. 1960 var det året med flest husmødre, før det etter dette ble mer vanlig med yrkesaktive kvinner. Dersom man ikke kunne få barn, ønsket man ofte å adoptere, men da anonymt. Noe som ble mulig etter lovendringen. De enslige mødrene utgjorde ikke en familie for barnet.¹⁴⁰ Samfunnet endret seg og vektla morsrollen i større grad enn tidligere. Rollen som mor ble svært viktig for kvinner, ettersom flere gifte kvinner nå var hjemmeværende mødre.¹⁴¹ Med dette ble det også vanskeligere for kvinner som ikke kunne få barn. Mange valgte derfor å adoptere og fremstille dem som egne biologiske barn. Dette ble gjort gjennom den anonyme formen for adopsjon.¹⁴² For de enslige mødrene ble den sterke adopsjonen en redning fra skammen de opplevde fra det offentlige og befolkningen. Ved å adoptere barnet bort anonymt kunne de skjule at de hadde et barn utenfor ekteskapet og være sikker på at barnet ikke kunne kontakte dem ved en senere anledning.¹⁴³

Adopsjonsloven ble på nytt revidert med innførelsen av en ny Lov om adopsjon i 1986. Denne nye loven resulterte i at det igjen ble åpenhet rundt adopsjon og foreldrene ble pålagt å opplyse barnet om dets biologiske opphav og at det var adoptert, ved myndighetsalder.¹⁴⁴ Men det var bare barnet som har rett til å få vite dette. Opplysninger om partene i adopsjonssaker som kunne bidra til identifisering ble holdt hemmelig for partene i saken, som vil si biologiske foreldre og adoptivforeldre, og med det anonymiseres adopsjonen for disse.¹⁴⁵ De mange utenlandske adopsjonene var en døråpner for dette, fordi dette var synlige adopsjoner.¹⁴⁶ Den nye loven kom som følge av ønske om flere endringer, og da spesielt et ønske om en formålsparagraf der det kommer tydelig frem at en adopsjon skal være til barnets beste. Dette kom med i den nye loven, ikke som en egen formålsparagraf, men som en del av § 2.¹⁴⁷ Et av formålene med loven var å fjerne forskjellsbehandling mellom adoptivbarn og biologiske barn.¹⁴⁸

¹⁴⁰ Blom, sitert i Ingvaldsen, 1996: 38., & Lorentzen, 2012: 80, 85.

¹⁴¹ Thoring, 2008: 74, 99., & Ingvaldsen, 1996: 43.

¹⁴² Ingvaldsen, 1996: 34-41.

¹⁴³ Ingvaldsen, 1996: 34-35.

¹⁴⁴ Ingvaldsen, 1996: 40-42., & adopsjonsloven, 1986, § 12.

¹⁴⁵ Hognestad og Steenberg, 2000: 217-218, 224-225., & adopsjonsloven, 1986, § 12.

¹⁴⁶ Ingvaldsen, 1996: 40-42.

¹⁴⁷ Justis- og politidepartementet, 1984-85: 4-7, 34.

¹⁴⁸ Hognestad & Steenberg, 2000: 127.

Utviklingen av et lovverk som beskytter barns rettigheter fortsatte og i 1982 ble barnelova vedtatt. Barnelova fra 1982 bygger på tanker fra de Castbergske barnelover og Vergerådsloven. Målene med loven da den ble vedtatt var blant annet å fremme likestilling mellom barn født i og utenom ekteskap, likestilling mellom far og mor i deres forhold til barnet og styrke dets selvstendighet overfor foreldrene.¹⁴⁹ I forhold til analyse- og drøftingskapitlene er denne loven bare relevant som følge av debatten rundt et nytt utkast til barnelova i 2008. Det oppnevnte utvalget skulle gå gjennom barnelovens regler for samvær, foreldreansvar og bosted.¹⁵⁰ I materialet brukes forslaget som en pådriver for å diskutere barnevernsbarns rettigheter og innholdet i barnevernsloven. Barnevernsbarn under barnevernet reguleres ikke under barneloven når vedtak om dem skal tas. For dem gjelder barnevernloven.

Barnevernloven

Den nye barnevernloven ble vedtatt i 1992 og avløste loven av 1953.¹⁵¹ Den bygget videre på prinsippet om barnets beste og barns rettigheter. Barnevernloven har gjennomgått mange endringer fra 1992 og frem til i dag. Formålet med loven er: «- å sikre at barn og unge lever under forhold som ikke kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, -å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.»¹⁵² Ifølge § 4-1 i barnevernloven skal barnets beste ha en avgjørende vekt i bestemmelser som vedrører barnet og med det også legge vekt på å gi barnet en stabil og god voksenkontakt.¹⁵³

Barnevernloven gjorde det lettere for fosterforeldre å adoptere i forhold til tidligere. Allerede ved innførelsen av loven i 1992 inneholdt den en bestemmelse om fratakelse av foreldreansvar og adopsjon i § 4-20. Etter at foreldrene var fratatt foreldreretten kunne fylkesnemnda, ifølge loven, gi samtykke til adopsjon.¹⁵⁴

Prosessen for å få adoptere et fosterbarn var komplisert ettersom et adopsjonssamtykke først måtte gis etter barnevernloven § 4-20, før selve adopsjonen ble gjennomført etter adopsjonslovens bestemmelser. I 2005 ble dette endret med den tanke å unngå

¹⁴⁹ Backer, 2008: 1-7.

¹⁵⁰ NOU 2008:9, 2008: 11-14.

¹⁵¹ Ofstad & Skar, 2014: 19.

¹⁵² Barnevernloven, 1992, § 1-1.

¹⁵³ Barnevernloven, 1992; § 4-1. Dette er forklart nærmere i kapittel 1.

¹⁵⁴ Barnevernloven, 1992, § 4-20.

dobbeltbehandling av sakene. Løsningen ble at også adopsjonslovens vilkår for adopsjon prøves i henhold til barnevernloven. Deretter pålegges departementet å utstede adopsjonsbevilling. Ved en adopsjon som barneverntiltak i dag, reguleres det av barnevernloven § 4-20 andre, tredje og fjerde ledd.¹⁵⁵ Denne paragrafen blir i materialet ofte omtalt som «tvangsadopsjonsparagrafen» og utgjør en viktig del av diskusjonen rundt adopsjon av fosterbarn. Tvangsadopsjon vil si en adopsjon der de biologiske foreldrene ikke har samtykket til adopsjonen.¹⁵⁶ En omsorgsovertakelse fra fylkesnemndas side må ligge til grunn før en tvangsadopsjon kan gjennomføres.¹⁵⁷ Adopsjonen kan ifølge loven bare gis dersom disse vilkårene er oppfylt:

- a) det må regnes som sannsynlig at foreldrene varig ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg eller barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet om det blir flyttet og
- b) adopsjon vil være til barnets beste og
- c) adoptivsøkerne har vært fosterforeldre for barnet og har vist seg skikket til å oppdra det som sitt eget og
- d) vilkårene for å innvilge adopsjon etter adopsjonsloven er til stede.¹⁵⁸

Tvangsadopsjon er et drastisk tiltak fra barnevernets side, noe NOU 2009:21 også påpeker. Denne formen for adopsjon er et tiltak fra det offentlige, der de biologiske foreldrene mister omsorgsretten for barnet. Ved en adopsjon etter barnevernloven §4-20 vil alle juridiske bånd til de biologiske foreldrene bli brutt, som ved en sterk adopsjon. Kontakten mellom biologiske foreldre og barnet vil også opphøre med mindre adoptivforeldrene ønsker at barnet skal ha kontakt med sine biologiske foreldre.¹⁵⁹

I 2009-2010 ble det foreslått i forbindelse med adopsjon av fosterbarn å åpne for åpen adopsjon og § 14 ble derfor innført i adopsjonsloven. Denne paragrafen har til hensikt å vise til § 4-20 i barnevernloven i barnevernloven, som åpner for besøkskontakt mellom biologiske foreldre og barn etter en adopsjon av fosterbarn.¹⁶⁰ Flere uttrykket likevel også da skepsis overfor forslaget, blant annet fordi det kunne føre til forvirring for barnet og mer konflikt mellom fosterforeldre og biologiske foreldre.¹⁶¹ Tanken var å gjøre det lettere for

¹⁵⁵ Bendiksen, 2008: 33-34.

¹⁵⁶ Stang, 1995: 11.

¹⁵⁷ Barnevernloven, 1992, § 4-20.

¹⁵⁸ Barnevernloven, 1992, § 4-20.

¹⁵⁹ NOU 2009: 21, 2009; 134-135.

¹⁶⁰ Adopsjonsloven, 2010, § 14.a.

¹⁶¹ Barne- og likestillingsdepartementet, 2010: 5, 19-26.

fosterforeldre å få adoptere, dersom de biologiske foreldrene fremdeles kunne fortsette å ha kontakt med barnet. Men dette ville bare gjelde i få saker og i de tilfellene der fosterforeldre samtykket til det og det var til barnets beste.¹⁶² I 2010 ble dette også foreslått i en utredning og senere vedtatt som en del av lovverket i § 4-20a i barnevernloven.¹⁶³

I 2013 ble det også foreslått å gjøre det lettere å adoptere fosterbarn som følge av utredningene og forskningen gjort av Raundalen-utvalget i deres utredning i 2012.¹⁶⁴ Det ville gi barn trygghet og stabilitet i hverdagen.¹⁶⁵

De tre ulike lovene som er relevante for den videre analysen har som vist gått gjennom endringer som til en viss grad viser endringer i synet på hva som er barnets beste ved adopsjon. I analysekapitlene vil disse endringene bli brukt i drøftingen og som et bakteppe for det som blir tatt opp i datamaterialet. Barnevernet må forholde seg til lovverket, men arbeidet deres bygger også på noen grunnleggende prinsipper.

Barnevernets fire grunnleggende prinsipper

Barnevernets arbeid bygger i dag på fire grunnleggende prinsipper. Det er noe uenighet om hvilke verdier og hensyn barnevernloven, og med det også barnevernets arbeid bygger på, men det er en viss enighet om at den bygger på tre grunnleggende prinsipper. Disse er hensynet til barnets beste, det biologiske prinsipp og det mildeste inngreps prinsipp.¹⁶⁶ Det fjerde prinsippet ble en del av barnevernets prinsipper i 2012, som følge av en offentlig utredning av barnevernet og dets bruk av det biologiske prinsipp, ledet av barnepsykolog Magne Raundalen og ble kalt utviklingsfremmende tilknytning.¹⁶⁷

*Prinsippet om barnets beste*¹⁶⁸ skal være det overordnede prinsippet i barnevernets arbeid og formuleringen ”barnets beste” er uttrykket i både adopsjonsloven, barnevernloven og

¹⁶² Regjeringen.no, 2009.

¹⁶³ Barne- og likestillingsdepartementet, 2010: 5-6., & Barnevernloven, 2010, § 4-20a.

¹⁶⁴ Ekspertutvalg utnevnt i 2011. NOU:2012:5, 2012: 11.

¹⁶⁵ Barne-, likestilling- og inkluderingsdepartement, 2013: 84.

¹⁶⁶ NOU 2009: 8, 2009: 28., & NOU 2012: 5, 2012: 41.

¹⁶⁷ NOU 2012: 5, 2012: 11, 155-156, 158-159.

¹⁶⁸ Prinsippet er tidligere forklart i kapittel 1.

Grunnloven.¹⁶⁹ Innholdet i dette prinsippet vil variere med kontekst, kultur og tid.¹⁷⁰ Det er derfor et upresist begrep som det vektlegges ulikt i de ulike lovene.¹⁷¹

Det biologiske prinsipp er et prinsipp som stod sterk og fremdeles står forholdsvis sterkt i Norge og er et av de prinsippene barnevernloven bygger på.¹⁷² I barnevernsammenheng knytter det seg til to forhold. Det inneholder en tanke om at det er de biologiske foreldrene som skal oppdra barnet og at et barn i hovedsak skal vokse opp i sin egen familie. Dersom dette ikke er mulig skal kontakten mellom biologiske foreldre og barn opprettholdes.¹⁷³ Det er ikke nevnt eksplisitt i lovverket, men loven vektlegger det likevel gjennom flere bestemmelser som fremmer det biologiske over andre forhold. Dette gjelder for eksempel at tiltak fra barnevernets side først og fremst skal skje i hjemmet. Vilkårene for å flytte et barn ut av hjemmet er også strenge og foreldrene har krav på å ha kontakt med barnet dersom dette skjer. Foreldrene skal også overta omsorgen for barnet når de igjen kan gi barnet forsvarlig omsorg.¹⁷⁴ Barnevernloven § 4-20 fra 2014 viser også hvor sterkt det biologiske prinsipp står i norsk lovverk. Paragrafen omhandler kontakt mellom foreldre og barn etter en adopsjon. Den åpner for at foreldre kan ha kontakt med barnet sitt, til tross for at en omsorgsovertakelse ble gjort ved tvang.¹⁷⁵

Det mildeste inngreps prinsipp handler om at barnevernet ikke skal sette inn sterkere tiltak enn nødvendig overfor en familie som trenger bistand fra dem. Inngrepene og tiltakene som settes inn fra barnevernets side skal være til barnets beste, ettersom det er hovedfokuset for deres arbeid. Målet er likevel å ikke gripe inn med sterkere tiltak enn nødvendig for å oppnå dette. Prinsippet er ment for å beskytte barn og foreldre mot unødvendig inngripen som kan være til skade for familien.¹⁷⁶

Prinsippet om utviklingsfremmende tilknytning ble en del av barnevernets prinsipper i 2012 etter en utredning ledet av barnepsykolog Magne Raundalen, som skulle sette fokus på vektlegging av det biologiske prinsipp i for stor grad i barnevernet. Utredningen kom som

¹⁶⁹ Haugli, 2004: 345., Dørum, 2015: 177., adopsjonsloven, 1986, § 2., barnevernloven § 4-1., & Grunnloven, 1814, § 104.

¹⁷⁰ Innst.O. nr. 100 1996-1997; 22, sitert i Haugli, 2004: 345, 354-355.

¹⁷¹ Haugli, 2004: 345., & Dørum, 2015: 177.

¹⁷² Bendiksen, 2008: 186-187.

¹⁷³ NOU 2012: 5, sitert i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013: 82, 42., & NOU 2012: 5, 2012: 15.

¹⁷⁴ NOU 2102:5, 2012: 41-42.

¹⁷⁵ Barnevernloven, 1992, § 4-20a.

¹⁷⁶ Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013: 82.

følge av argumenter mot det biologiske prinsippet i barnevernssaker. Det ble hevdet at dette prinsippet ble brukt i for stor grad, slik at foreldrene ble beskyttet og ikke barnet, slik intensjonen var. Barnevernet ble også kritisert for å la barn bo i en lang tidsperiode på midlertid omsorgssteder. Det resulterte i rapporten der blant annet disse to punktene ble undersøkt. Praksis i barnevernet har vært å la de biologiske foreldrene få et fortrinn fremfor fosterforeldre eller adoptivforeldre som barnet har bodd lengst hos.¹⁷⁷ Prinsippet går ut på å la tilknytningen og relasjonskvaliteten barnet har til foreldre eller en stabil stedfortreder veie tungt i omsorgsovertakelsessaker i barnevernet. Blant annet skal man ta hensyn til:

- a. om tilknytnings- og relasjonskvaliteten mellom omsorgspersonene og barnet er utviklingsstøttende eller ikke
- b. alvorlighetsgraden og stabilitet av omsorgssvikt (forsømmelser, manglende behandling eller opplæring, mishandling eller overgrep)
- c. om omsorgspersonenes egenskaper (psykisk utviklingshemming, psykiske sykdom, rus) er av varig eller forbigående karakter.¹⁷⁸

Med bakgrunn i dette og tilknytningsteori som påpekte at samspillet mellom barn og omsorgspersonene er så viktig for barns utvikling at den må ha en avgjørende vektlegging i saker som handler om bosted, samvær og tilbakeføring i barnevernssaker, ønsket man å innføre et fjerde prinsipp om utviklingsfremmende tilknytning. Utvalget ønsket at dette prinsippet skulle tillegges større vekt enn det biologiske prinsipp. Bakgrunnen var at for stor vektlegging av det biologiske prinsipp kunne føre til at barn måtte vokse opp i ugunstige oppvekstmiljøer der tilknytning og relasjonen til omsorgspersonene var svake og da kunne barnets utvikling ta skade. Utvalget baserte seg på tilknytningsforskning til blant annet John Bowlby og Mary Ainsworth.¹⁷⁹ Tilknytningsteori var sentralt i denne forbindelse og fordi diskusjonen rundt hvorvidt barn knytter seg bedre til en de er i biologisk slekt med eller ikke er en viktig del av diskusjonen i materialet, sammen med Raundalen-utvalgets utredning.

Tilknytningsteori fra blant annet Bowlby og Ainsworth viser at det ikke er noe forskjell mellom tilknytningen barnet har med biologiske foreldre og adoptivforeldre. Det som betyr noe er hvem barnet føler en tilknytning til. Barnet trenger en stabil kontinuerlig tilknytning til mor eller en stabil stedfortreder, i dette tilfelle fosterforeldre eller adoptivforeldre.¹⁸⁰ Det viktigste er ikke hvem omsorgsgiveren er, men kvaliteten på forholdet.¹⁸¹ Målet med

¹⁷⁷ NOU 2012: 5, 2012: 155-156, 11-12.

¹⁷⁸ NOU 2012: 5, 2012: 16.

¹⁷⁹ NOU 2012: 5, 2012: 11-12, 21-23, 57-58, 79-82, 86, 108-113, 120-122.

¹⁸⁰ Bowlby, 1951., & Ainsworth, 1973, sitert i NOU 2012: 5, 2012: 22-23., & Ainsworth & Bowlby, 1991: 2-10.

¹⁸¹ Ainsworth, Blehar, Waters & Wall, 1978: 207., Bowlby, 1953, sitert i Bunkholdt & Sandbæk, 2008: 62., & Schofield, 2006, sitert i Bunkholdt & Sandbæk, 2008: 63.

tilknytningen er at små barn skal få en trygg tilknytning til sine omsorgspersoner som oppnås dersom barna opplever at foreldrene er tilstede for dem, men barn som opplever det motsatte vil bli utrygge.¹⁸² Vurderingen av barnet beste skal komme først og ikke den biologiske faktoren, uavhengig av om dets tilknytning og relasjoner er sterkest med adoptivforeldre, fosterforeldre eller biologiske foreldre.¹⁸³

Utvalget ønsket spesielt oppmerksomhet på små barn, det vil si barn mellom null og fire år, med tanke på at det er i denne alderen barn utvikler seg mest og den viktige trygge tilknytningen etableres. Forstyrrelser i denne utviklingen kan få store konsekvenser for barna. Dersom barna opplever utrygg tilknytning som følge av omsorgssvikt fra sine nærmeste voksne omsorgspersoner, vil de ofte bli utagerende, uttrykke sinne og trass i nærhet av disse personene.¹⁸⁴ I praksis vil det si at barns tilknytning til fosterforeldrene skal vektlegges mer, og at barna lettere kan bli tatt fra de biologiske foreldrene i tilfeller der det er fare for mangelfull tilknytning, og er opphav til en ny praksis i barnevernet. I NOU 2009: 21 fremheves ulik forskning som viser at adopsjon er det tiltaket som gir best prognoser for senere utvikling, i forhold til andre tiltak barnevernet kan sette inn for barn som ikke kan vokse opp hos sine biologiske foreldre. Det er fordi barna da opplever en stabil og forutsigbar oppvekst.¹⁸⁵ Dette kan skape et dilemma for barnevernet, ettersom lovverket og praksis fremmer bruken av det biologiske prinsipp og adopsjon brukes i liten grad i Norge.

Det har vært et behov for meg å lage en slik oversiktlig fremstilling av samfunnsforholdene og lovverket i denne perioden, fordi det ikke er gitt en slik oversikt tidligere og det vil gjøre det lettere å forstå analysen på en bedre måte enn uten en slik oversikt. Oversikten gitt i dette kapitlet er ment som en hjelp til å forstå det samfunnet og de lovene som blir tatt opp i det neste kapitlet.

¹⁸² Berk, 2009; 426-430., & Bowlby, 1982: 244-247, 314, 318-319

¹⁸³ NOU 2012: 5, 2012: 155-157.

¹⁸⁴ NOU 2012: 5, 2012: 20-22., & Bowlby, 1973: 10, 201, 202, 204, 225, 245-246.

¹⁸⁵ NOU 2009: 21, 2009: 16.

Kapittel 4: De enslige mødrenes valg til barnets beste (1945-2015)

«Hun mente det var til det beste for barnet at det ble adoptert bort da hun ikke følte seg moden nok til å ta hånd om det.»¹⁸⁶

Både før og etter andre verdenskrig var hovedgruppen av de som adopterte bort barna sine enslige mødre, det vil si de ikke hadde samboer eller var gift.¹⁸⁷ Begrunnelsen kvinnene ofte oppga for å adoptere bort barna var at det var til barnets beste. Dette kom som følge av samfunnets stigmatisering av enslige ugifte mødre i første tiår etter krigen. Andre grunner kunne være et samfunn med lite støtteordninger og at familien var en sterk institusjon på 1950-tallet, noe som også førte til at flere barn ble adoptert bort.¹⁸⁸ Synet på enslige mødre endrer seg over tid. Ifølge Thoring ble synet på dem etter andre verdenskrig mer negativt, som følge av endring i holdningene til familiens funksjon i samfunnet. Dette endrede synet er grunnen til økt antall bortadopsjoner fra denne gruppen i årene 1945-1965, mener hun og det støttes også opp av andre.¹⁸⁹

Boligmangelen var stor i Norge etter krigen og flere måtte leie rom i hus til ukjente. Dersom man hadde et hus med ledig rom var det vanlig å leie dette ut til noen som trengte det. Bakerst i denne køen for husrom var de enslige mødre og som følge av manglende midler og stigmatisering fikk de sjelden noe sted å leie for seg og barnet.¹⁹⁰ Store deler av debatten omhandler nettopp boligproblematikken og mødrenes valg om hva som var barnets beste, adopsjon eller å beholde barnet selv. Uten et sted å bo ble dette valget enda vanskeligere.

Enslige mødre fra 1940-1960- årene, men også senere, var ofte svært unge da de fikk barn. Aldersgruppen 15-24 år var den gruppen som dominerte som enslige mødre i perioden 1940-1960.¹⁹¹ De siste tiårene har det å være enslig mor endret seg. Det er ikke lenger forbundet like mye med skam som tidligere og det finnes gode støtteordninger, med formål å hjelpe mor

¹⁸⁶ Wiederstrøm, Aarnes & Rugland, *Bergens Tidende*, 4.april 2012: 36-41.

¹⁸⁷ Thoring, 2008: 6-7, 36, 54.

¹⁸⁸ *Bergens Tidende*, 24. mars 2012: 1-5., & Syse, 2015: 81-84.

¹⁸⁹ Thoring, 2008: 6-7, 36, 54., *Bergens Tidende*, 24. mars 2012: 1-5., & Syse, 2015: 81-84.

¹⁹⁰ Sejersted, 2016., Myhrvold, 1952: 133-135., & Kluge, 1952: 326-327.

¹⁹¹ Øyen, 1966: 20-23, 31-32.

og barn. Det er tvert imot sett på som en del av normalen å være alenemor i dag og barnefaren blir også stilt mer til ansvar nå enn tidligere.¹⁹²

Problemstillingen for kapitlet er: *Hvordan har hensynet til barnets beste blitt fortolket i forhold til enslige mødres valg i årene 1945-2015?*

De enslige mødrene utgjorde en utsatt gruppe, preget av stigmatisering og få rettigheter. På bakgrunn av dette er det viktig å se hva slags holdninger og meninger som var knyttet til deres valg til barnets beste. Ettersom barnets beste endrer seg over tid, kulturer og kontekst,¹⁹³ vil det også være forskjellig hva de ulike diskursene fyller konseptet barnets beste med. Kapitlet vil i hovedsak dreie seg rundt to historiske hovedpunkter. Dette gjelder endring i adopsjonsloven i 1956 og den nye adopsjonsloven i 1986. Jeg har valgt å slutte kapitlet med adopsjonsloven av 1986, fordi problemer med noen av endringene i 1956 ble løst med den nye adopsjonsloven. Kommer disse lovene som svar på samfunnsmessige behov eller er endring i holdninger en konsekvens av lovendringene?

Som vist i kapittel 2 er diskursanalyse hovedmetoden i analysekapitlene. En diskurs kan defineres som «en samling utsagn i en bestemt sosial kontekst – samt skrevne og uskrevne regler for hva som kan og ikke kan sies i konteksten.»¹⁹⁴ Målet er å se hvordan man uttaler seg om et tema gjennom språket som ofte er normstyrt, og tankemåtene bak teksten. Derfor vil det være ulike måter å forstå et fenomen i ulike sosiale kontekster.¹⁹⁵ Kapitlet er delt inn i ulike diskurser som utmerket seg i gjennomgangen av artiklene rundt dette temaet. Disse har blitt kalt den biologisk diskurs, den samfunnsansvarlige diskursen og diskursen om «de umoralske enslige mødrene.» Disse diskursene er ikke gjensidig utelukkende, men vil overlape hverandre på enkelte områder, både i tid og meninger, men fremstår likevel som om de tilhører ulike diskurser. Artiklene og debattantene er delt inn i diskurser etter hvordan de uttaler seg om eller fortolker begrepet barnets beste. De som uttaler seg på lignende måte både i innholdet, det de presenterer som sannheter, det de utelater og bruk av samme ord er plassert i samme diskurs. Diskurser uttrykker ofte ulike tankemåter, og bruker ulike begreper, mens de innenfor samme diskurs blir styrt av slike normer for hva som er akseptabelt å uttrykke. Slike regelmessigheter vil være sentrale i diskursene.¹⁹⁶

¹⁹² Blom, 2015: 322-325.

¹⁹³ Haugli, 2004: 345.

¹⁹⁴ Bergström og Borèus, sitert i Bratberg, 2014: 29.

¹⁹⁵ Hågvar, 2007: 18-20, 37.

¹⁹⁶ Hågvar, 2007: 18-20, 37., & Andresen, et al., 2015: 115.

Kapittelet utgjør et dypdykk i avisartikler som omtaler de de enslige mødre og valgene de stod overfor: adoptere bort barnet eller beholde det selv. Etter en nøye gjennomgang utgjorde materialet 51 artikler, med innholdet adopsjon og barnets beste. De enslige mødrene er et tema som strekker seg langt tidsmessig i materialet. I utgangspunktet utgjorde materialet tidsrommet 1945-1989, men før 1950 er ikke de enslige mødrene og barnets beste nevnt i noen artikler i søketjenestene Nasjonalbiblioteket og A-tekst. Derfor dekkes perioden fra 1956 til 1989 i dette kapitlet.

Intet kan erstatte den virkelige moren - Den biologiske diskurs

De enslige mødrene har vært emne for forskning i flere masteroppgaver og annen forskning,¹⁹⁷ men også i de ulike avisene har disse vært et tema for diskusjon og da særlig rundt deres barn og barnets beste. I artiklene som omhandler de enslige mødrene er det en diskurs som fremmer det biologiske som det beste for barnet tydelig. De fleste vil nok enes om at et barn har det best hos sine biologiske foreldre og for en mor vil det være forferdelig å måtte gi fra seg et barn, men det biologiske i denne diskursen dreier seg om at biologiske foreldre, særlig mor, og barnet har et spesielt bånd. Dette blodsbåndet skapes av biologien og gjør den biologisk mor sin omsorg bedre for barnet, enn den gitt av en som ikke er i slekt med det. Den biologiske diskurs omfatter 14 artikler¹⁹⁸ og strekker seg over en periode fra 1953-1976.¹⁹⁹

Det biologiske prinsipp er noe som har vært vektlagt i lang tid i Norge og vektlegges fremdeles i dag i barneretten. Dette er et juridisk prinsipp og det baserer seg på en argumentasjon på at barnet har det best ved å vokse opp hos sine biologiske foreldre, og ha kjennskap til sitt biologiske opphav.²⁰⁰

I perioden 1953 til 1976 fremheves det av innskrivere og journalister i de ulike avisene at barnets beste er å være hos den biologiske moren. Allerede i 1953 fremheves dette,²⁰¹ noe

¹⁹⁷ Rosenberg, 1981., Ingvaldsen, 1996., Thoring, 2008., Stiklestad, 2007., & Andresen, 2006.

¹⁹⁸ Se i litteraturlisten for oversikt over artiklene.

¹⁹⁹ Powel, *Stavanger Aftenblad*, 21. november 1953: 5., Røine, 26.juli 1956: 1,6., *Aftenposten*, 24. mars, 1956: 2., *Verdens Gang*, 14. august,1958: 11., Holm, *Verdens Gang*, 23.februar 1959: 8., *Verdens Gang*, 6. august, 1959: 5., Holm-Hansen, *Verdens Gang*, debattinnlegg, 22. desember, 1959: 8., Holm-Hansen, *Dagbladet*, 3. april 1959: 7., Arbeiderkvinnene, *Dagbladet*, 16. februar 1960: 12., Gaup, *Verdens Gang*, 19. juli 1969: 18., Solvang, sitert i Hansen, *Verdens Gang*, 18 mars 1971: 5., Haarsaker, *Adresseavisen* 28. juni 1976: 17.Borse, *Aftenposten*, debattinnlegg, 15. januar 1976: 12., & Moe, sitert i *Aftenposten*, 21. februar, 1976: 1,6.

²⁰⁰ Stiklestad, 2007: 138.

²⁰¹Powel, *Stavanger Aftenblad*, 21. november 1953: 5.

også de offentlige myndigheter oppfordrer mødrene til å gjøre. Den biologiske diskurs og innholdet i den fremheves spesielt i en ytring gjort av en lege i *Verdens Gang* i 1958: «Det er en gledelig kjensgjerning at ugifte mødre i større utstrekning enn før bestemmer seg for å beholde sitt barn selv og ikke vil adoptere det bort.»²⁰² Legen viser med dette en positiv holdning til det biologiske prinsipp, til tross for at lovverket på dette tidspunkt har gått mer bort fra det biologiske med innføring av sterk adopsjon som eneste adopsjonsform i 1956.²⁰³ Det kan med det tyde på at denne tanken henger igjen.

Det biologiske prinsippet er tydeligst i perioden 1953-1960, med ni artikler²⁰⁴ innenfor dette tidsrommet. Her vektlegges det at det beste for barna er å vokse opp hos sin biologiske mor og aller helst også en far, istedenfor å bli adoptert bort til fremmede. Det vises ikke til noe begrunnelse, utenom at det er en menneskerett for barnet å få bo hos mor, men fravær av andre argumenter kan antas å tyde på en holdning som vektlegger biologi sterkt. Det er nettopp dette fraværet av argumenter som kjennetegner denne diskursen og som sier noe i seg selv. Det kan tyde på en forståelse for at deres meninger er allment kjent og ikke trenger å begrunnes. Med fraværet av argumenter formes en virkelighet der representantene av denne diskursen og aktørene fremstiller sine synspunkter som en naturgitt sannhet. Ett av sitatene som viser dette er et sitat fra *Verdens Gang* i 1959: «Men intet adoptivhjem, hvor stort og godt det enn er, kan erstatte den virkelige moren.»²⁰⁵

Det fremheves også at det må legges til rette slik at det blir mulig for alle enslige mødre å beholde barna, ettersom flere hevder at det beste for barnet er å bo hos sine biologiske foreldre. Sitatet over viser at deler av opinionen forholder seg til det biologiske prinsipp, til tross for at lovverket bare har tillat sterk adopsjon som eneste form for adopsjon i tre år etter lovendringen i 1956. Sterk adopsjon ble innført i 1935, men svak adopsjon skulle være hovedformen.²⁰⁶ Dette er interessant med tanke på endringene i adopsjonsloven dette året. Den anonyme adopsjonen hindret nettopp barna kontakt med og kjennskap til sine biologiske

²⁰² *Verdens Gang*, 14. august 1958: 11. Andre som uttrykket de same meningene: Powel, *Stavanger Aftenblad*, 21. november 1953: 5., Røine, 26.juli 1956: 1, 6., *Aftenposten*, 24. mars, 1956: 2., Holm, *Verdens Gang*, debattinnlegg, 23.februar 1959: 8., *Verdens Gang*, 6. august, 1959: 5., Holm-Hansen, *Verdens Gang*, debattinnlegg, 22. desember, 1959: 8., Holm-Hansen, *Dagbladet*, debattinnlegg, 3. april 1959: 7., Arbeiderkvinnene, *Dagbladet*, 16. februar 1960: 12., Gaup, *Verdens Gang*, 19. juli 1969: 18., Solvang, sitert i Hansen, *Verdens Gang*, 18 mars 1971: 5., Haarsaker, *Adresseavisen* 28. juni 1976: 17., Borse, *Aftenposten*, debattinnlegg, 15. januar 1976: 12., & Moe, sitert i *Aftenposten*, 21. februar, 1976: 1,6.

²⁰³ Hognestad & Steenberg, 2000: 46-47.

²⁰⁴ Se oversikt over artiklene i slutten av litteraturlisten

²⁰⁵ Holm, *Verdens Gang*, 23.februar 1959: 8.

²⁰⁶ Hognestad & Steenberg, 2000: 46-47.

foreldre.²⁰⁷ Dette skjedde samtidig som representantene for dette synet i avisene vektla det biologiske sterkt og kan vitne om noe motstridende holdninger blant myndighetene og befolkningen. Her er det en dualisme eller en dobbelthet mellom lovens intensjoner og det de gjør. Lovendringen åpner for å bryte med det biologiske prinsipp samtidig som representantene for den biologiske diskurs holder fast ved det. En forklaring kan være at endringene i adopsjonsloven skyldes et samarbeid mellom de nordiske landene med formål å samkjøre lovverket mellom disse.²⁰⁸ Målet var å komme frem til noen like prinsipper for adopsjon i Norge, Sverige, Finland, Island og Danmark. Arbeidet resulterte i adopsjonslover i de ulike landene som var forholdsvis like og en samnordisk avtale i 1931 for disse landene. Basert på dette samarbeidet ble den norske adopsjonsloven endret i 1956.²⁰⁹

Spesielt de kvinnelige representantene for dette synet var opptatt av å beskytte de ugifte mødrenes rettigheter og omtaler kvinnene på en sympatisk og forståelsesfull måte gjennom å vektlegge at den biologiske moren er den beste moren for barnet. Her er fokuset på mor og barnets beste gjenspeiles av hennes beste, som er å kunne beholde barnet sitt. I et debattinnlegg i *Verdens Gang* beskrives dette av Elisabeth Holm. Hun skriver blant annet: «Det press, den ensomhetsfølelsen og det ansvar hun bærer, kanskje boligvansker, dårlig økonomi osv., er mer nervenedbrytende enn den kan forstå som bare har seg selv å tenke på.»²¹⁰ Sympatien for kvinnen og hennes situasjon vises her, samtidig som det også virker som om innskriver vil beskytte og forsvare de unge enslige mødrene med utsagnet sitt. Ordbruken kan tyde på dette med ord som ”ensomhetsfølelse”, ”det ansvar hun bærer” og ”nervedbrytende.” Den enslige mor har det vanskelig og ingen andre som ikke er i hennes situasjon kan forstå henne.

Ulike adopsjonskontorer uttaler seg også, og de fremhever regelverket i sine bidrag til debatten.²¹¹ Ifølge regelverket for adopsjon, skal ikke barnet adopteres bort før det har gått to måneder.²¹² Det kan diskuteres om lovverket, og med det myndighetene, legger til rette for at mødrene skal beholde barna. Søster Agnes Eik uttaler i et intervju med *Verdens Gang* i 1959 og sier:

²⁰⁷ *Aftenposten*, 24. mars, 1956: 2., & Justis- og politidepartementet, 1954: 5.

²⁰⁸ *Aftenposten*, 24. mars, 1956: 2., & Justis- og politidepartementet, 1956: 1.

²⁰⁹ Andresen, Gardarsdottir, Janfelt, Lindgren, Markkola, Söderlind, 2011: 217-219.

²¹⁰ Holm, *Verdens Gang*, debattinnlegg, 23. februar 1959: 8.

²¹¹ *Verdens Gang*, august 14. 1958: 11., & *Verdens Gang*, 6. august, 1959: 5.

²¹² Justis- og politidepartementet, 1984-85: 34.

Ingen barn blir adoptert bort før de er to måneder gamle. Det er bestemt for at mødrene skal få tid på seg til å tenke seg om og ordne sine forhold. De aller fleste vil jo helst beholde sine barn, og de trenger tid til å områ seg.²¹³

Dette gjøres for å muliggjøre for de enslige mødrene å få orden på livet sitt både økonomisk og sosialt, slik at de kan ta vare på barnet alene. Det fremheves særlig i artikkelen at de enslige mødrene trenger et bosted for å kunne beholde barnet. Adopsjonskontorene som uttaler seg omtaler de enslige mødrene med positivt ladde ord og med sympati for deres situasjon. De dømmer ikke disse enslige kvinnene for den situasjonen de har havnet i, og det valget de står ovenfor, men ønsker å legge vekt på at kvinnene må få hjelp til å beholde sine barn.

De mannlige representantene som engasjerer seg er i hovedsak leger, ellers er det få menn som engasjerer seg i de enslige kvinnenes situasjon i dette tidsrommet. Hovedtrekkene ved denne gruppen er enighet om at det beste for moren og dermed også barnet er å være hos mor og ikke bli adoptert bort. En av mennene som uttaler seg, men som ikke er lege, er Bjørn Holm-Hansen. Han skriver i et debattinnlegg i *Verdens Gang*: «Alt i alt er det uverdigg og opprørende at kvinner i dag skal tvinges av forholdene til for alltid å måtte gi fra seg sine barn til ukjente.»²¹⁴ Heller ikke her gis det noe begrunnelse for hvorfor moren er den som kan ta best vare på barnet. Sitatet vitner her også om en kritikk av samfunnet samtidig som det også er positivt til det biologiske prinsipp. Det ønskes ikke at barnet skal gis bort til ukjente, ergo er det best hos mor. Men det er likevel forholdene som myndighetene har ansvar for som fører til adopsjon av barna. Moren har ikke noe valg, fordi myndighetene ikke legger forholdene til rette for å beholde barnet.

Et annet fellestrekk for de mannlige representantene er at de setter hensynet til barnet først når det vurderes hva som er til barnets beste. Omtalen av kvinnene er mindre sympatisk og mer nøytral enn omtalen andre bruker om de enslige mødrene. Dette kommer frem gjennom ordbruken, som her viser en større avstand ved at de personlig ikke setter seg inn i kvinnenes situasjon. Det brukes nedsettende ord og uttrykk som «.kvinnen ikke er psykisk moden» og «bli kvitt sine problemer».²¹⁵ Et annet begrep som brukes om den biologiske moren for å beskrive henne er «skikket». «Før et barn blir adoptert bør det være gjort alt som gjøres kan for at moren kan beholde barnet, under forutsetning av at hun er skikket til å oppdra det.»²¹⁶

²¹³ *Verdens Gang*, 6. august, 1959: 5.

²¹⁴ Holm-Hansen, *Verdens Gang*, debattinnlegg, 22. desember, 1959: 8.

²¹⁵ Gaup, *Verdens Gang*, 19. juli 1969: 18.

²¹⁶ Holm-Hansen, *Verdens Gang*, 22. desember 1959: 8.

Som sitatet vitner om er det viktigste barna og hva som er best for dem, og ikke moren. Barnas beste er å være hos sin biologiske mor dersom hun er skikket til det og ikke bli adoptert bort.

Det er ikke bare myndighetene som får gjennomgå av representantene for dette synet for sin lite vennlige behandling av enslige mødre. Den kritiske tonen til holdningene i befolkningen er fremtredende og kan tydeligst vises ved bruk av et sitat fra *Verdens Gang* i 1959:

Den enslige mor derimot, føler alle seg kallet til å gi gode råd. Ord som: - se å få det adoptert bort, til et godt hjem der det kan få både mor og far og alt det du ikke kan gi det, får de høre både i svangerskapet mens de er ubalanserte og fulle av tvil og mismot, og etter fødselen mens de er svake og uten tro på seg selv. De virker som snikende gift, disse ordene. Og mange unge piker har nok fulgt rådene, og blitt ulykkelige resten av sitt liv.²¹⁷

Den omsorgsfulle underliggende tonen for de enslige mødrene er noe som går igjen blant de som fremmer dette synet, med unntak til en viss grad av de mannlige representantene. Fokuset er på moren, men som en konsekvens av dette blir barnas beste satt litt til siden. Barna og deres fremtid blir nesten uten unntak satt til side til fordel for morens rett til å få ta seg av barna. Samtidig kan det sies at denne omsorgen for den enslige mor og hennes muligheter til å ta seg av barnet, nettopp er for å fremme barnet og dets rettigheter. Ord som ”snikende gift” og ”ulykkelige” vitner om en sympati overfor mødrene som føler seg tvunget og oppfordret av andre til å gi fra seg sitt barn. Ved å kjempe for den enslige mor og folkets holdninger til henne, kjemper de også for barna og det som er best for dem. Nemlig å være hos moren. Blodsbandet som binder dem sammen gjør at mor er den som kan gi barnet best mulig omsorg. Dette kommer frem gjennom kritikken mot at «alle» uttaler seg om råd til den unge enslige moren. Holdningen til disse ”alle” som ifølge sitatet uttaler seg, samsvarer med teorien om at familien med mor, far og barn stod sterkt i denne perioden.²¹⁸

I tidsperioden for diskursen kom lovendringen i 1956. Selv om den ikke diskuteres mye i årene før og rett etter, blir den det nesten 20 år senere i 1971 i *Verdens Gang*: «- Den anonyme adopsjon må opphøre. Den er uverdigg, og muligens bidrar den til å fremme tallet på illegale aborter! Samvær mellom mor og barn er en menneskerett.»²¹⁹ *Organisasjon med hjelpetiltak for Menneskerettigheter* uttaler dette som en oppfordring til Stortinget. Utsagnet viser en kontinuerlige tro på det biologiske prinsipp som det beste for barnet og den

²¹⁷ Holm, *Verdens Gang*, debattinnlegg, 23. februar 1959: 8.

²¹⁸ Ingvaldsen, 1996: 43., Hagen, 2001: 124-125., & Lorentzen, 2012: 80, 85.

²¹⁹ Solvang, sitert i Hansen, *Verdens Gang*, 18 mars 1971: 5.

biologiske moren. Det fremmes at den biologiske moren og barnet har en menneskerett til å være sammen. Ifølge FNs barnekonvensjon har barn rett til å ha jevnlig kontakt med begge foreldrene sine og rett til å få omsorg av dem.²²⁰ Debattantene tolker den dithen at dette gjelder biologiske foreldre, til tross for at biologi ikke nevnes i konvensjonen. Den anonyme adopsjonen står ifølge dem i veien for mor og barns rett til å være sammen, fordi hverken mor eller barn får mulighet til å kontakte hverandre ved denne typen adopsjon. Dermed er dette brudd på det biologiske prinsipp, noe som ikke blir godt mottatt.

Det påpekes også i materialet at holdningen til de ugifte mødre nå har endret seg til et mer positivt syn, noe som igjen gjør det mulig for dem å beholde barna sine.

Ingeborg Moe, sier til *Aftenposten* at når så få norske spebarn er gjenstand for adopsjon har det sannsynligvis direkte sammenheng med innføringen av morstrygden. Denne trygd har gjort det lettere for enslige kvinner selv å ta hånd om barna. Medvirkende årsak er trolig også at enslige mødre nå er mer sosialt akseptert enn tidligere.²²¹

Dette kan tyde på at holdningene til de ugifte mødre har endret seg blant befolkningen og staten, som ved bedre støtteordninger nå hjelper mødre til å beholde barna sine istedenfor å fremme andre valg. Thoring fant også denne holdningsendringen i sin forskning og hun vektla også, som her, nye økonomiske ordninger som en faktor.²²²

I et debattinnlegg i *Aftenposten* støttes dette opp av en kvinnelig innskriver: «Jeg tror at den biologiske mor bør ha rett til sitt biologiske barn, og at man skal være varsom med å forsøke å påvirke henne i retning av å gi bort sitt barn.»²²³ Her argumenteres det med at moren har en rett til barnet sitt og barnet bør derfor være hos henne. Dette kan også kobles til *Organisasjonen for menneskerettigheters* synspunkter. Igjen er fokuset på moren og hennes beste, ikke på barnet. Disse sitatene representerer den generelle holdningen i avisene dette året. Hensynet til barnet i adopsjonssaker har ikke blitt nevnt på lang tid når dette blir drøftet, men i 1976 er dette blitt viktig å fremheve igjen. Det samme gjelder det biologiske prinsipp. Det var en slags naturgitt lov at barn hadde det best med sin biologisk mor.

Den biologiske diskurs strekker seg fra 1956-1976 i materialet som omhandler barnets beste og de enslige mødrenes valgmuligheter. Mennesker i alle samfunnslag og aldersgrupper

²²⁰ Barnekonvensjonen, 1989, artikkel 7 & 9.

²²¹ Moe, sitert i *Aftenposten*, 21.februar, 1976: 1,6.

²²² Thoring, 2008: 100.

²²³ Borse, *Aftenposten*, debattinnlegg, 15. januar 1976: 12.

fremmer et syn på barnets beste som omhandler at det er best for et barn å vokse opp og kjenne sin biologiske mor, og i noen tilfeller er også den biologiske far nevnt. Men det er opprinnelig morens beste som omtales og barnets beste blir antatt å være det som også er best for barnet. Det som går igjen grupperes i tre hovedtrekk. Det ene er fravær av argumenter for hvorfor barn har det best med biologisk mor. Det konstrueres et ubrytelig bånd som gjør at barnet uansett vil ha det best hos sin biologiske mor. Det biologiske prinsipp er nærmest naturlig fastgitt. Det andre viser til at det er en menneskerett for barn å ha kjennskap til sine biologiske foreldre og helst også bo med dem, og det tredje viser til at moren har en rett til barnet sitt. Indirekte er denne diskursen en kritikk mot familiemodellen som ble vanlig på 1950-tallet med mor, far og barn,²²⁴ fordi den oppfordrer den enslige mor til å oppdra et barn alene. Den er også en kritikk til endringen av adopsjonsloven i 1956, fordi den bare tillot anonym adopsjon, noe som da fratok barnet muligheten til kontakt med sine biologiske foreldre. Men denne diskursen foregår ikke utelukket fra andre diskurser som fremtrer i materialet. Nært knyttet til den biologiske diskurs er også den samfunnsansvarlige diskursen.

Den samfunnsansvarlige diskursen

Den biologiske diskurs og den samfunnsansvarlige diskursen overlapper hverandre i materialet på enkelte områder. Mens den ene er en rendyrket biologisk diskurs, som vist over, der moren er den eneste som kan gi barnet tilstrekkelig omsorg og barnet for all del ikke må adopteres bort, handler den andre delen i den samfunnsansvarlige diskurs, om at samfunnet kritiseres for ikke å legge til rette for at moren skal kunne beholde barnet. Denne diskursen omfatter kritikk av myndighetenes behandling av de enslige mødrene, mødrenes muligheter og lovgivning som berører den biologiske mor og barnet. Det er dette som skiller denne diskursen fra den rent biologiske. Ofte når det biologiske prinsipp trekkes frem, blir også samfunnet kritisert av ulike grunner. Jevnt over er kritikken rettet mot lovverket, myndighetens mangel på støtte og mangel på steder for de enslige mødrene å være i tiden før og etter fødselen.

Dette vil bli drøftet i denne delen av kapitlet. Den samfunnsansvarlige diskursen er en omfattende diskurs i avisene med 28 artikler fra 1950-1987.²²⁵ I perioden 1956 og frem til 1972 er den samfunnsansvarlige diskursen på sitt høydepunkt. Diskursen dannes av

²²⁴ Hagen, 2001: 124-125., & Lorentzen, 2012: 80, 85.

²²⁵ Se liste i slutten av litteraturlisten med oversikt over alle artiklene.

meningene til de som hevder at myndighetene legger for lite til rette for at de enslige mødre skal kunne beholde barnet sitt.

Den enslige mor forsvares og det biologiske prinsipp fremmes igjen i artiklene som utgjør denne diskursen, men nå med kritikken rettet mot samfunnet. Hovedbudskapet for det jeg har valgt å kalle den samfunnsansvarlige diskurs i materialet er at staten ikke legger godt nok til rette for at de unge mødre skal kunne beholde sine barn. Myndighetene blir beskyldt for å ha så dårlige ordninger at de enslige unge mødre blir tvunget til å gi fra seg barna, selv om de ønsker å beholde dem. Dette gjelder allerede fra 1956 og dukker også opp igjen i 1959 og 1960-årene. Ett av forslagene som blir foreslått for å avhjelpe de enslige mødrenes situasjon var mødre hjem over hele landet. Det første mødre hjemmet ble opprettet på slutten av 1800-tallet.²²⁶ Dette var et viktig tiltak som staten måtte opprette, vises det til i flere artikler.²²⁷ Tanken bak mødre hjemmene var basert på en forståelse av at dersom mødre ikke hadde kontakt med barna etter fødselen, slik praksisen var noen steder der enslige mødre fødte sine barn, ville det bli for lett for dem å gi bort barna sine.²²⁸ Mødre hjemmene skulle også redde de ugifte mødre fra å få flere barn født utenfor ekteskapet gjennom arbeid og disiplin på mødre hjemmene.²²⁹

Et eksempel på ønske om flere mødre hjem presenteres i 1957 der man ønsket å hjelpe enslige mødre ved å opprette mødre hjelpsinstitusjoner, slik de hadde i Danmark.

«ADOPSJON kan Mødre hjelpen formidle, men hovedoppgaven er å hjelpe den mor som ønsker å beholde barnet sitt selv. Et trygt hjem både før og i god tid etter fødselen er selvskreven hjelp – siden kan mødre som ønsker det bo i Mødre hjelpens kollektivhus med vuggestue eller dagpleie til barnet, mens de selv skaffer seg en skikkelig utdanning.»²³⁰

Tanken var at disse stedene skulle være et sted å bo, i tillegg til å bidra med økonomisk og juridisk hjelp til enslige mødre. Ved å gjøre dette hevdes det at flere ville velge å beholde barna og ikke adoptere dem bort. Boligmangelen etter krigen kommer til syne her, og de enslige mødrenes behov for et sted å bo kan tyde på vanskeligheten denne gruppen hadde med å få seg bolig.²³¹ Det ble opprettet 15 mødre hjem i de største byene i de sørlige delene av

²²⁶ Johansen, 2015: 282.

²²⁷ Thomsen, *Stavanger Aftenblad*, 11. oktober 1969: 10., «Squaw», *Aftenposten*, 9. april, 1957: 5., k.t., *Dagbladet*, september 1968: 6-7., *Dagbladet*, 16. februar, 1960: 12., «Peanut», *Aftenposten*, debattinnlegg, 8. juli 1967: 5., & Holm, *Verdens Gang*, debattinnlegg, 23. februar 1959: 8.

²²⁸ Wiesener, 1948: 53- 55.

²²⁹ Johansen, 2015: 286-289.

²³⁰ «Squaw», *Aftenposten*, 9. april, 1957: 5.

²³¹ Sejersted, 2016., Myhrvold, 1952: 133-135., & Kluge, 1952: 326-327.

Norge på begynnelsen av 1900-tallet. Tanken var å gi de enslige mødrene en mulighet for barnepass, mens de selv tok utdanning eller arbeidet.²³² I sitatet fremheves viktigheten av at kvinnene selv en dag skulle kunne forsørge sitt barn, gjennom å påpeke viktigheten utdanning utgjør for disse kvinnene. Myndighetene var også opptatt av at mødrene selv skulle kunne forsørge sine barn og at den økonomiske hjelpen de fikk ikke skulle bli noen hvilepute.²³³

Igjen uttaler Holm seg i *Verdens Gang* og denne gang omtaler hun viktigheten av at de enslige mødrene får hjelp fra myndighetene: «Får en slik mor den sosiale hjelp hun har rett til, uten å bli sett ned på, kan hun bli den beste mor i verden.»²³⁴ Hun fortsetter: «Den enslige mor blir så visst ikke alltid oppmuntret av samfunnet til å beholde barnet. Tvert imot. Det er atskillig lettere å gi det bort...»²³⁵ Sitatene inngår i en diskurs om et samfunn som behandler de enslige mødre så dårlig at de må gi fra seg barna. Bruken av begrepet ”en slik mor” referere nok til ”enslige mødre” som hun tar i bruk i neste sitat, men det er et interessant valg i forhold til at det kan tolkes stigmatiserende i denne sammenhengen, men ettersom hun omtaler den enslige mor positivt på et senere tidspunkt i artikkelen er det nok ment i den betydning. Dette viser også andre til; "Kunne de bo på et mødre hjem hvor de visste barnet fikk godt stell, mens de selv var på arbeid, eller fikk avsluttet sin fagutdanning, ville alt bli så mye lettere.»²³⁶

I artikkelen i *Dagbladet* fortsetter samme tanker når *Arbeiderkvinnene* uttaler seg i samme artikkel: «Men vi skal prøve å hjelpe mødrene til å bli så lenge på hjemmet at de blir glad i barnet og går inn for å beholde det, samtidig som de får sjansen til å utdanne seg eller ta arbeid.»²³⁷ Som uttalelsen viser ønsket enkelte mødre hjem som et sted der mødrene kunne og måtte forholde seg til barna sine etter fødselen, selv om de i utgangspunktet skulle adoptere dem bort. Det er for lett for mor, slik løsningen er i dag, å gi fra seg barnet, ifølge *Arbeiderkvinnene*. Løsningen var å gi dem en støttende ramme som muliggjør for kvinnene å bli glad i barnet sitt, som igjen ville føre til at hun beholdt barnet. Dette kan tyde på en ny måte å se det biologiske båndet på. Båndet mellom moren og barnet er noe som vokser seg sterkere med tiden. Så lenge mødrene fikk tid med barna sine ville de bli glad i dem og ikke klare gi dem fra seg. Sitatet vitner om en holdning der det var viktig at en enslig mor skulle

²³² Hagen, 2001: 83-84.

²³³ Helstad, 1952: 560, 567.

²³⁴ Holm, *Verdens Gang*, debattinnlegg, 23. februar 1959: 8.

²³⁵ Holm, *Verdens Gang*, debattinnlegg, 23. februar 1959: 8.

²³⁶ Johansen, sitert i *Dagbladet*, 16. februar, 1960: 12.

²³⁷ Johansen, sitert i *Dagbladet*, 16. februar, 1960: 12.

beholde sitt barn. Dette kan sees på som et argument for det biologiske, fordi moren oppfordres til selv å oppdra barnet istedenfor å adoptere det bort, samtidig som det biologiske båndet ikke lenger uttales som noe naturgitt.

Dette vises i sitatet fra 1957 i *Stavanger Aftenblad* under:

Vi har ikke mange mødre hjem i landet. De var opprettet for å gi hjemløse kvinner opphold og pleie en tid før fødselen og et år etter. Det var for å hindre at mor og barn ble skilt i den første vanskelige tiden etter fødselen. Men det viser seg at søkningen til hjemmene ikke har vært som ventet og formålet oppnås ikke (...). De trenger et sted som hjelper henne å ta hånd om sitt barn mens hun selv er på arbeid – hun trenger noe i likhet med kollektivhuset i København hvor de unge mødre kan være i tre år og få stabilisert seg i arbeidslivet og er ferdig til å klare seg selv. Vi trenger mødre hjem som kunne aktivisere de unge og f.eks. gi dem yrkesopplæring- og bli en hjelp til selvhjelp.²³⁸

Myndighetene kritiseres her indirekte for ikke å ha opprettet nok mødre hjem og de som finnes er ikke gode nok. Det er få som søker plass på disse hjemmene. En av grunnene kan være at disse mødre hjemmene blir sett på som institusjoner og forbundet med skam,²³⁹ noe som også nevnes i artikkelen. Dette er også synlig senere i denne diskursen. Andre grunner til dette kunne ifølge Hagen være dårlig økonomi for mødre hjemmene, trygdeordninger som bidro til at det ble mulig å bo hjemme og at flere ønsket å adoptere bort barna sine.²⁴⁰

Viktigheten for barnet å få vokse opp med mor er tydelig i disse artiklene om mødre hjemmene og mødre hjelpen, ettersom disse skal være et virkemiddel for å muliggjøre for de enslige mødre å beholde barna sine og ikke minst få tilbragt tid sammen med dem. Det samme forslaget tas også opp igjen i 1959 og 1960 i ulike aviser, noe som tyder på at det var lite som var gjort for de enslige mødre og barna deres på de tre årene fra 1957-1960.²⁴¹ Likevel vises det i 1967 til to mødre hjem i Oslo som tilbød hjelp og støtte til ugifte mødre, men også her påpekes det at det var for få mødre hjem i Norge.²⁴²

Eksponentene for dette synet er veldig opptatt av å fremme bedre løsninger for disse kvinnene og en større aksept fra samfunnet slik at de enslige mødre slipper å gi fra seg omsorgen til sine barn. Til tross for at det beste for barnet er å bo hos moren, mener de at samfunnet i for liten grad bidrar med økonomisk og sosial hjelp i form av bosted og barnepass. Dette fører til

²³⁸ Brusgaard, sitert i Thomsen, *Stavanger Aftenblad*, 9.mars, 1957: 5.

²³⁹ Johansen, 2015: 280-281.

²⁴⁰ Hagen, 2001: 83.

²⁴¹ «Squaw», *Aftenposten*, 9.april 1957; 5., Thomsen, *Stavanger Aftenblad*, 9. mars 1957: 5., *Aftenposten*, 15. september, 1959: 5., & *Dagbladet*, 16. februar, 1960: 12.

²⁴² «Peanut», *Aftenposten*, 8.juli 1967: 5.

at moren ikke kan beholde barnet sitt. Det er også interessant, men kanskje ikke overraskende at det er de kvinnelige representantene for dette synet som taler for, og fremmer de enslige kvinnenenes perspektiv og fortellinger gjennom sine ytringer. Men ikke alle ønsket at barna skulle bo på institusjon som sitatet fra *Dagbladet* fra 1963 under antyder:

Ofte blir det til at hun velger det siste (adopsjon) likevel, i den tro at hun velger til det beste for barnet. For barnets skyld gir hun avkall på det, barnet skal ikke vokse opp i institusjoner, barnet skal ha et hjem. På adopsjonskontoret får hun vite at de har overflod av gode hjem som vil ønske barnet velkommen, og så seirer morskjærligheten over egenkjærligheten.²⁴³

Sitatet viser at mødreheimene av noen ble sett på som en institusjon forbundet med skam. Det var bedre for barnet at det ble adoptert bort til et hjem bestående av en mor og en far, enn å la det vokse opp på mødreheim. Hun setter sine egne behov til side for barnets. Barnets beste er nå ikke lenger en refleksjon av mors beste. Det er barnet som er gitt oppmerksomheten her, og ikke det beste for mor. Det reflekteres av begrepene ”morskjærligheten” og ”egenkjærligheten” som brukes i sitatet. Mødreheim var det ikke nok av mange steder i Norge, og flere av de som fantes ble nedlagt i årene etter andre verdenskrig.²⁴⁴ Mange adopterte da bort barna, fordi de vurderte at det var til det beste for barna når de selv ikke kunne ta vare på dem. Dette fremheves også i *Sosial håndbok for Norge*. Selv om mødreheimene skulle jobbe for at moren beholdt barnet ble flere barn adoptert bort nå enn tidligere, enten rett etter fødselen eller etter noen år. Det påpekes at mødre ønsket å beholde barna, men ikke maktet det. De hadde selv bare et liv i fattigdom å tilby barnet, mens adopsjon ofte førte til et liv hos velstående adoptivforeldre. Til tross for dette fremheves det at man måtte gjøre alt for at moren skal kunne beholde barnet selv og bedre ordninger måtte på plass.²⁴⁵

Sammen med forslag om mødreheim fremmes et forslag om ny lov om mødrehjelp som skulle gi statlig økonomisk støtte til de ugifte mødre fra svangerskapets begynnelse til barnet er ett år. Dette skulle gi moren en økonomisk mulighet til å beholde barnet.²⁴⁶ Det understrekes av psykologen og pedagogen Cato Hambo at det er barnets beste som skal komme først når det gjelder beslutninger om barnet, og at Mødrehjelpen er noe som kan sikre den enslige mors mulighet til å beholde det.²⁴⁷ Hambro var også medforfatter av en brosjyre der han uttrykket

²⁴³ Carlson, *Dagbladet*, debattinnlegg, 20. september 1963: 9.

²⁴⁴ Hagen, 2001: 83.

²⁴⁵ Kluge, 1952: 326-327.

²⁴⁶ Thomsen, *Stavanger Aftenblad*, 9. mars 1957: 5.

²⁴⁷ Thomsen, *Stavanger Aftenblad*, 19. september 1959: 8.

mye av de samme meningene. En enslig kvinnes valg skal ikke tas lett på, ifølge Hambro, og noen kvinner er sterke nok til å ta seg av barnet selv. Andre trenger hjelp eller må se i øynene at det beste er å adoptere det bort.²⁴⁸ Disse hjelpetiltakene kan tyde på at fortolkningen til disse røstene og myndighetene er at det beste for barnet er å vokse opp hos den biologiske moren.

I 1964 ble morstrygden innført i Norge som en del av oppbyggingen av velferdssamfunnet og som en hjelp til utsatte grupper, som de enslige mødrene.²⁴⁹ På denne måten fikk de nå økonomisk støtte i tillegg til de andre støtteordningene. Tanken var at mødrene da kunne ha en større valgmulighet til å velge om de ville beholde barnet eller adoptere det bort, basert på barnets beste. Med større økonomisk hjelp utvidet den valgmuligheten for mødrene enda mer. Det er overraskende lite fokus på denne endringen i avisene. Men representantene for dette synet i materialet før 1964, mener det ikke er gjort nok fra statens side økonomisk for de enslige mødrene. Samfunnet måtte derfor bidra mer. Denne endringen kan tyde på et svar fra myndighetens side på holdninger i befolkningen som fremmer mer økonomisk støtte til enslige mødre. Dette kan tyde på en viktig kamp som er vunnet og dermed skrives det lite om dette etterpå. Kvinnene fikk nå den støtten som var ønsket. På en annen side viser Ingvaldsen og Thoring til at svært få enslige mødre hadde kjennskap til disse velferdstjenestene som var tilgjengelige for dem, som mødre hjem og trygd. Som et resultat ble flere barn adoptert bort grunnet morens manglende økonomisk mulighet til å beholde det.²⁵⁰

Representantene uttaler også et ønske om at myndighetene må i mye større grad enn det de allerede gjør gi mødrene bedre selvtillit og troen på seg selv i den oppgaven de står overfor, nemlig å oppdra og ta vare på et barn alene. Representantene for dette synet legger vekt på myndighetenes og andres manglende tilrettelegging for de de unge enslige mødrene. Sitatet under fra et debattinnlegg fra *Verdens Gang* beskriver dette.

Svært ofte gjelder det ugifte mødre som handler i en tvangssituasjon, under presset av omgivelsenes fordommer, uforstand og hjerteløshet, under trykket av uoverkommelige økonomiske vanskeligheter. I altfor stor utstrekning er de forhold adopsjonsloven regulerer resultatet av samfunnets unnlåtelsessynder overfor de enslige mødre.²⁵¹

Det offentlige behandler de enslige mødrene dårlig og lovverket er der for å rette opp i noe av dette. Det er tydelig at også her forstås barnets beste å være å vokse opp hos den biologiske

²⁴⁸ Hambro, 1959: 14-19.

²⁴⁹ Grødem, *Aftenposten*, 14. april 2015: 9.

²⁵⁰ Ingvaldsen, 1996: 22., & Thoring, 2008: 57, 109-110.

²⁵¹ Holm-Hansen, *Verdens Gang*, debattinnlegg, 22. desember 1959: 8.

moren, ettersom man ønsker bedre forhold for enslige mødre som muliggjør dette alternativet. For mange ble løsningen istedenfor å benytte seg av private jordmødre som adopterte barnet bort, til tross for at privat adopsjonsformidling var ulovlig.²⁵² Men frykten for reaksjonene fra omgivelsene drev mange unge mødre til dette alternativet. I en artikkel i *Adresseavisen* vises det til dette: "Mange fortvilte mødre som ville unngå at familie og myndigheter skulle komme undervær med deres ulykker, henvendte seg til jordmoren og ble hjulpet."²⁵³

Kritikken mot myndighetene er det som oftest går igjen og adopsjonskontorene kritiserer at samfunnet gjør svært lite for de unge mødrene.

- Hva gjør samfunnet for å hjelpe disse unge mødrene? - Svært lite. Vi står langt tilbake for våre naboland. Den enslige mor i Norge har ofte ikke det mest elementære – et sted å bo, der hun kan ha barnet hos seg. Dessuten trenger hun samfunnets støtte, forståelse og hjelp i langt høyere grad enn tilfelle er i dag.²⁵⁴

Dette sier leder ved *Oslos Helseråds adopsjonskontor*. Myndighetene må hjelpe mødrene slik at de ikke er avhengig av morstrygd og andre trygder. Hun må få komme seg ut i arbeidslivet, hevdes det. Det er det beste for både mor og barn, fordi moren da har mulighet til å gi barnet et godt liv.

De samme tankene uttaler Frøken Eik, som jobber ved et adopsjonskontor, i et sitat fra *Verdens Gang*:

Frøken Eik kommer forøvrig inn på de enslige mødres forhold og understreker at det ville være ønskelig om samfunnet kunne yte dem mer positiv hjelp til å klare seg selv. Det vesentlige er husspørsmålet. Dette er selvfølgelig et økonomisk spørsmål, men i et hvert fall burde mødrene ha større muligheter til å få et hjem til seg og barnet. De må ikke bare være henvist til en hybel. Her burde samfunnet bidra til å gi dem en bedre posisjon enn de nå har.²⁵⁵

Det er verdt å merke seg at også noen av de som arbeider med adopsjon fremmer bedre hjelp til enslige mødre. Det sies ikke eksplisitt, men dette kan tyde på en holdning blant dem som fremmer at det beste for barnet er å bli hos mor og ikke bli adoptert bort. Dette kan tyde på at også de profesjonelle aktørene så adopsjon som siste utvei der andre løsninger ikke var til det beste for barnet. Adopsjonskontorene så det som sin oppgave å gi veiledning til og støtte til mødre for å hindre at de måtte overdra omsorgen for barnet til andre. Det oppstår et slags

²⁵² Hagen, 2001: 84.

²⁵³ *NTB*, *Adresseavisen*, 6. mars 1959: 7. Andre som uttrykket det samme: «S.l.», *Verdens Gang*, debattinnlegg, 14. mars 1950: 6.

²⁵⁴ *ASSA*, *Aftenposten*, 10 september 1963: 4.

²⁵⁵ Eik, sitert i *Verdens Gang*, 27.mai 1961: 6., & Hafstad, *Dagbladet*, 26. juni 1966: 4. Andre med lignende uttalelser: Haarsaker, *Adresseavisen* 28. juni 1976: 17.

krusspress her for adopsjonskontorene. De skal både være adopsjonsformidlere, samtidig som de ikke skal legge noe press på de enslige mødrene. Helst skal de oppfordre mødrene til å beholde barnet. De er aktive med artikler i avisene og kan med det ha en påvirkning på opinionen.

I et sitat i *Aftenposten* vises det også til ønsket om at mødrene må behandles bedre av myndighetene:

Disse mødrene står ofte overfor en vanskelig situasjon. Moren kan beholde barnet, plassere det på et barnehjem til hun senere får bedre anledning til å ta seg av det, eller gå med på adopsjon som den eneste løsning. Hvis fylkesmannen har gitt adopsjonsbevilgning er adopsjonen endelig, moren kan aldri få sitt barn tilbake. – Man må aldri glemme at barnet er det sentrale, man skal ikke skaffe et barn til familien, men en familie til barnet, sier overlege Eivind Ek.²⁵⁶

Her er fokuset på hva som er best for barnet og ikke moren, altså det motsatte fra representantene som fremmer det biologiske prinsipp sitt fokus. Dette er ikke alltid nødvendigvis det samme som det som er til det beste for mor. Det viktigste er at barnet skal få en god familie. Sitatet kan leses som en kritikk av endringene av adopsjonsloven av 1956 som innførte anonym adopsjon. Myndighetene gjør for lite for at de enslige mødrene skal få beholde barnet sitt, samtidig som alle bånd blir brutt dersom de velger adopsjon. Dette utgjør en fortvilet situasjon for disse mødrene.

I 1972 er lovendringen fra 1956 igjen utsatt for kritikk. Spesielt en organisasjon gjør seg bemerket og krever at myndighetene ikke lenger skal tilby anonym adopsjon. *Organisasjonen med Hjelpetiltak for Menneskerettigheter* kjemper for å forby anonym adopsjon. I tillegg kreves det en holdningsendring både fra myndighetenes og fra resten av den norske befolkningens side i forhold til synet på enslige mødre.²⁵⁷ Et sitat fra en artikkel i *Verdens Gang* kan vise dette: «Dersom den ugifte mor blir respektert i samme grad som den gifte, vil problemene for den ugifte mor reduseres, hevder organisasjonen.»²⁵⁸

Ved årsskiftet 1986-1987 fikk adoptivbarn rett til å få opplysninger om sine biologiske foreldre ved fylte 18 år. Dette skjedde som følge av den nye adopsjonsloven av 1986 åpnet for

²⁵⁶ Ek, sitert i *Aftenposten*, 5.juni 1965: 5.

²⁵⁷ Nordmark, *Verdens Gang*, 22. januar 1972: 8.

²⁵⁸ Nordmark, *Verdens Gang*, 22. januar 1972: 8.

åpenhet rundt adopsjon. Før denne tid var ikke dette en rett, og praksis angående dette innsynet var varierende.²⁵⁹ Sitatet fra *Aftenposten* viser noe av det nye innholdet i loven:

Når et adoptivbarn er 18 år, har vedkommende krav på å få opplyst hvem de opprinnelige foreldrene er. Dette gjelder også adopsjoner som er foretatt før den nye loven trådte i kraft. Og de biologiske foreldrene kan ikke nekte at disse opplysningene blir gitt.²⁶⁰

Til tross for *Aftenposten*'s mening om at foreldre ikke kan nekte barnet å få vite sitt biologiske opphav, så var det ønskelig å gi foreldrene denne muligheten ifølge utkastet til den nye adopsjonsloven av 1986.²⁶¹ Adopsjonsloven nevner imidlertid ikke noe om at foreldrene kan nekte barnet opplysninger. Den gir barnet krav på å få vite hvem foreldrene er.²⁶² Dette kan tyde på at holdningene i befolkningen har smittet over på myndighetene, som så har tatt tak i dette. Barnets beste blir her ikke nevnt eksplisitt i materialet, men ettersom loven bruker uttrykket «til gagn for barnet» som et hovedprinsipp ved alt som har ved adopsjon å gjøre,²⁶³ er det underliggende å tro at det da er best for barnet å få vite sitt biologiske opphav.

Den samfunnsansvarlige diskursen er som vist tett bundet opp til den biologiske diskurs i tid og i noen grad meninger, men tyngdepunktet i debattene er noe forskjellig. Representantene for den biologiske diskurs er mest tilstede i 1953-1976, mens det her er over et mye lengre tidsspenn fra 1956-1972. Det kan tyde på en liten endring i fortolkningen i hva som regnes som barnets beste, fra det rent biologiske til et mer fokus på en annen versjon av det biologiske. Det beste for barnet er fremdeles at barnet vokser opp hos mor selv om hun er alene med omsorgen, men det settes et kritisk blikk mot myndighetene, lovverket og befolkningen som ikke gjør nok for de enslige mødre og barna deres. Røstene som krevde endring ble sterkere og sterkere, noe de også fikk med den nye adopsjonsloven i 1986. Diskusjonen viser også at det gradvis blir lettere å skille barnets beste fra mors beste. Det er barnet som skal tas hensyn til, og i mindre grad mor.

Stort sett dreier det seg om tre faktorer som ble problematisert i denne diskursen som viste at det var vanskelig å være alenemor. Dette var økonomi, husproblemer og stigmatisering. Representantene for diskursen var opptatt av å oppfordre myndighetene til å gi den enslige

²⁵⁹ Hognestad & Steenberg, 2000: 128.

²⁶⁰ NTB, *Aftenposten*, 2. januar 1987: 16.

²⁶¹ Justis- og politidepartementet, 1984-85: 34.

²⁶² Adopsjonsloven, 1986, §§ 11 & 12., Hognestad og Steenberg, 2000: 217-218, 224-225., & adopsjonsloven, 1986, § 12.

²⁶³ Hognestad & Steenberg, 2000: 136-137.

mor økonomisk hjelp slik at hun kunne ha mulighet til å beholde barnet sitt. Et av de største problemene for de enslige mødrene var å finne et sted å bo. Etter krigen var det mangel på boliger og de enslige mødrene havnet bakerst i køen om et sted å bo.²⁶⁴ En løsning representantene foreslo var å opprette mødre hjem i samme stil som i København, slik at moren fikk et sted å bo og hjelp til å passe på barnet, mens hun arbeidet. I kjølevannet av forslaget om mødre hjem vises det også til skammen som fulgte med å være enslige mødre og det å plassere barnet sitt på en institusjon som mødre hjemmene. Historikeren Hanne Marie Johansen hevder i en nylig skrevet artikkel at disse mødre hjemmene ble opprettet også som et sted der disse mødrene kunne bli rehabilitert og oppdratt slik at de ikke ville få flere barn utenfor ekteskapet.²⁶⁵ Helsevesenet rettet altså en moraliserende pekefinger mot disse mødrene.

«De umoralske enslige mødrene» - Kritikk mot den biologiske diskurs

Motsetningen til den biologiske diskurs er diskursen om de «umoralske» enslige unge mødrene. Engasjementet rundt denne diskursen foregår til en viss grad i det samme tidsrommet som den biologiske og er en kritikk mot denne. Diskursen om «de umoralske enslige mødrene» er tilstede i tidsrommet i hele tidsrommet fra 1956 til 1989, dog noe sporadisk. Antall artikler som fremhever en slik holdning er 9 stykker²⁶⁶ i ulike aviser, noe som utgjør ca. en femtedel av det totale antallet av artikler om de enslige mødrene. Diskursen omfatter artikler som inneholder kritikken av alt og alle som oppfordrer de enslige, unge ugifte mødrene til å beholde sine barn. Det biologiske prinsipp er ikke alltid det beste for barna, ifølge røstene i denne diskursen. Holdningene og meningene i artiklene er spisset og tydelige. Denne diskursen setter spørsmålsteget ved den tette koblingen mellom den biologiske mors beste og barnets beste. Det å vokse opp hos mor er ikke alltid det beste for barnet.

Representantene for dette synet kritiserer resten av befolkningen og myndighetene for å legge for stor vekt på de positive sidene ved å la den enslige mor beholde barnet sitt. Det biologiske

²⁶⁴ Sejersted, 2016., Myhrvold, 1952: 133-135., & Kluge, 1952: 326-327.

²⁶⁵ Johansen, 2015: 288.

²⁶⁶ *Aftenposten*, 24. mars 1956: 2., Hambro, *Aftenposten*, kronikk, 3. juli 1958: 2., *Verdens Gang*, 17. februar 1959: 8., Askeland, *Verdens Gang*, 24. november 1962: 6., Gaup, *Verdens Gang*, 19. juni 1969: 18., Blom, *Dagbladet*, debattinnlegg, 30 desember 1978: 25., K.C.S, *Verdens Gang*, debattinnlegg, 9. april 1985: 39., Kvinne 32, *Verdens Gang*, 1. februar 1988: 35., & Braathen, *Aftenposten*, 9. august 1989: 17.

blir tillagt for stor positiv vekt, mener disse. Man må heller tenke at det beste for barnet er å ha noen som kan ta seg godt av barnet, ikke fordi de er biologiske mødre til barnet, men fordi de kan tilby en bedre omsorg for barnet. For representantene for dette synet er det ens betydning med å adoptere bort barnet eller plassere det i fosterhjem.²⁶⁷ Disse tankene er synlig i et sitat fra en artikkel i *Verdens Gang*:

Det var han (barnet) som betydde tapte sjanser, isolasjon og manglende livsglede. Hun kunne ikke akseptere sin egen situasjon hvor meget samfunnet enn forsikret henne at det ville hjelpe henne både økonomisk og moralsk. Hun var ikke moden til å ta ansvaret for barnet, hvor meget hjelp hun enn mottok fra andre. Det er de færreste unge som kan klare både barn og yrke alene. De er heller ikke modne nok for å kunne resignere uten å bli bitre. Det fins nok av eksempler på samfunnets misforståtte støtte til unge mødre.²⁶⁸

Sitatet er hentet fra en debatt mellom en sosialkurator som jobber ved et sosialkontor i Oslo og en kvinnelig innskriver. Den kvinnelige innskriveren skriver seg inn i den biologiske diskurs, mens sosialkuratoren kritiserer denne. Ordbruken viser en negativ holdning til enslige mødre. De er både ”bitre” og ”umodne” og med det ikke skikket til å oppdra et barn alene. Myndighetene blir kritisert for å oppfordre og hjelpe unge mødre til å beholde barna sine. Samfunnet bruker mye ressurser på dette, uten at det nytter ettersom barna som vokser opp med en enslig mor ikke får det bra og blir kriminelle, ifølge sosialkuratoren:

Det konstateres daglig at ungdomsforbrytere har hatt en trist barndom og ungdom. Når historien rulles opp, viser det seg svært ofte at vedkommende har savnet de mest grunnleggende behov for trygghet og kjærlighet, som blir mer og mer klart at vi mennesker trenger sårt til.²⁶⁹

Myndighetene må derfor slutte å oppfordre unge enslige mødre til å beholde barnet og heller oppfordre til adopsjon fra barnet blir født, mener hun. Det vil være det beste for barnet. Det biologiske prinsipp blir her kastet til side, til fordel for det som anses som «egne foreldre», noe den enslige mor pr. definisjon ikke er. Den enslige unge mor omtales av flere som et individ med en «tvilsom moral»,²⁷⁰ altså en person et barn ikke burde vokse opp hos. Et eksempel fortelles av sosialkuratoren;

Jeg husker en 17 år gammel mor som ikke kunne oppgi navnet på barnets far, men hun ble overtalt til å ta barnet selv. Til tross for at hennes moral var meget tvilsom. Hun

²⁶⁷ Hambro, *Aftenposten*, kronikk, 3. juli 1958: 2.

²⁶⁸ *Verdens Gang*, 17. februar 1959: 8.,

²⁶⁹ *Verdens Gang*, 17. februar 1959: 8.

²⁷⁰ *Aftenposten*, 24. mars 1956., *Verdens Gang*, 17. februar 1959: 8., Askeland, *Verdens Gang*, 24. november 1962: 6., Gaup, *Verdens Gang*, 19. juni 1969: 18., Blom, *Dagbladet*, debattinnlegg, 30 desember 1978: 25., Kvinne 32, *Verdens Gang*, 1. februar 1988: 35., & Dahr, *Aftenposten*, 9. august 1989: 17.

overlot også barnet til den som tilfeldigvis hadde tid og anledning mens hun selv festet natt og dag og kunne være borte i dagevis.²⁷¹

Med andre ord gres alle unge enslige mødre over en kam. Hensynet til barnet blir ikke vektlagt nok, hevdes det av representantene for dette synet. Morens vilje kommer før barnets beste. Barnets beste er å adopteres bort, fordi barn av unge ugifte mødre oftere blir kriminelle, mente de. Moren maktet ikke å gi barnet en god oppdragelse, fordi hun selv manglet moral. Dette med moral er spesielt fremmet av representanter for helse- og sosialprofesjoner som leger, og kuratorer og man kan dermed skille ut denne diskursen som en profesjonell diskurs, i lys av uttalelser gitt i en profesjonell rolle.

En mannlig overlege og en kvinnelig lege representerer også dette synet, men da noe senere enn over. Det å vokse opp hos en enslig mor er ikke alltid det beste for barnet, mener de. De er unge og ikke psykisk modne til å ta seg av et barn. Derfor må det i slike tilfeller adopteres bort til noen som kan gi det en bedre oppvekst og fremtid. Kvinnene omtales på en nedlatende måte, og det vises lite sympati for deres situasjon. Dette kommer frem i en artikkel i *Verdens Gang* i 1969: «For mange gravide kan det kanskje synes at det er en lett måte å bli kvitt sine problemer på, slik at man med adopsjon slipper ansvar og økonomisk utlegg.»²⁷² ”Psykisk modenhet” er et uttrykk som går igjen hos både kvinnelige og mannlige debattantene og viser en mistro til at disse unge mødre kunne ta seg av barna på en god måte, og en grunnleggende skepsis til at det var til barnets beste å bo hos dem.

- Mener de nå å si at adopsjon er den beste løsningen for den unge ugifte mor? -I svært mange tilfeller er det den absolutt beste løsningen for både mor og barn. Den intense agitasjonen som i dag drives for at ugifte mødre alltid bør beholde sine barn, er en ufyselig og bunnfalsk sentimentalitet.²⁷³

Utsagnet er fra en kvinnelig lege. Hun kritiserer forkjemperne for den biologiske diskurs for å basere seg på falsk sentimentalitet, når de hevder at barna alltid bør være hos mor. Legen mener at barna vil få det bedre hos to foreldre, men er enig med de andre kvinnene om at samfunnet gir for lite støtte til de enslige mødre. Det er altså ikke bare nok med mor, men også en far må være til stede for barnet. Det er også interessant at hun bruker uttrykket «ugifte mødre» istedenfor enslige mødre som de fleste andre kvinnene bruker. Disse begrepene går igjen i de ulike artiklene, men de fleste velger enslige eller unge mødre og ikke ugifte. Nettopp fordi hun ikke er gift vil hun ikke kunne ta godt nok vare på barnet. I sitatet brukes

²⁷¹ *Verdens Gang*, 17. februar 1959: 8.

²⁷² Gaup, *Verdens Gang* 19. juli 1969: 18.

²⁷³ Askeland, *Verdens Gang*, 24. november 1962: 6.

sterke og negativt ladde ord som «ufyselig» og «bunnfalsk sentimentalitet» for å forsterke budskapet. Dette er eksempler på hvor brutale noen av utsagnene i denne diskursen var mot det å la den biologiske moren beholde barnet. Det å oppfordre unge mødre til å beholde barnet var ikke bare noe som frarådes her, men det var også «ufyselig» å oppfordre til. Noe som er motsetningen til holdningene til de som utgjør den biologiske diskurs. Dette er også knyttet til verdier og moral i datidens samfunn og kan henge sammen med et fokus på kjernefamilien på denne tiden. Barn utenfor ekteskap var noe som ble forbundet med skam. Her får vi innblikk i noen av de verdiene og moralen som gjorde tilværelsen for unge enslige kvinner vanskelig de første årene etter krigen. Vi ser også at helsevesenet er en av de viktigste eksponentene for disse verdiene.

Den kvinnelige legen uttaler seg også om hennes respekt for kvinner som innser deres svakheter som mor. «- Jeg har alltid respektert en kvinne som sier: mitt barn vil få det bedre i et fosterhjem. Derfor gir jeg det fra meg! Sier Inger Haldorsen.»²⁷⁴ Legens valg av ord viser hennes synspunkt. Her vises ulike nyanser av denne diskursen. Hun uttaler ikke bare kritikk, men også honnør til de enslige mødrene som innser at de ikke er gode nok mødre. Hun respekterer kvinner som innser at de ikke kan gi barnet et like godt hjem som andre kan og også hos henne kan det tyde på at kjernefamilien står sterkt.

I en artikkel i 1978 er fokuset annerledes. Her går skribenten av et debattinnlegg bort fra det vanlige i denne diskursen, som er å synes synd på barnet som må leve med en uskikket mor. Hun synes istedenfor synd på moren som må gi fra seg sitt barn fordi hun ikke kan klare å ta vare på det. «Den det virkelig er synd på, er moren som må gi fra seg barnet, ikke barnet selv, som kommer til et godt hjem.»²⁷⁵ Det beste for barnet er ikke alltid å være hos biologisk mor, men å være i et godt hjem. Samtidig omtales moren med sympati og det oppgis ulike grunner til hvorfor hun må gi fra seg barnet, som for eksempel at faren er fraværende og at adopsjon ofte er en nødløsning. Hun adopterer ikke barnet bort med lett hjerte, men for å gi det et godt hjem, som ikke er en institusjon. Her vises det igjen til institusjoner som noe forbundet med skam. Den enslige mor vil gi barnet et hjem i en familie og et hjem som ikke er en institusjon. Ett bedre hjem enn hun kunne gitt det.

Den samme tanken med fokus på barnets beste fortsetter i 1989 der en lege uttaler seg. «-Er ikke en dårlig mor bedre enn en institusjon? – Det vil jeg bestemt tilbakevise, sier Arne

²⁷⁴ Askeland, *Verdens Gang*, 24. november 1962: 6.

²⁷⁵ Blom, *Dagbladet*, debattinnlegg, 30. desember 1978: 25.

Njål.»²⁷⁶ Barnets beste er altså ikke å være hos mor, dersom hun ikke er skikket til å gi barnet god omsorg. Dette står i kontrast til det biologiske perspektivet, der mor var den beste omsorgspersonen til tross for manglende evne. I den samfunnskritiske diskurs var institusjoner også et tema, men der som noe negativt. Noen mødre ville heller adoptere barnet bort enn å la det bo på institusjon, slik som i den samfunnsansvarlige diskurs. Institusjonen som nevnes her i denne artikkelen er et spedbarnsenter som tar seg av neglisjerte barn. Men legen presiserer at det er viktig for barna å ha kontakt med de biologiske foreldrene. Derfor tilbyr de hjelp til mødre og lar dem møte barna. Dette blir dermed litt motstridig. Det viser at de biologiske båndene mellom mor og barn oppleves som viktig å opprettholde også i situasjoner der det beste for barnet er å bo uten sin biologiske mor. Disse tankene er også tydelige i neste analysekapittel om adopsjon av fosterbarn.

Diskursene om de enslige mødre og adopsjon – avgrensning og betydning

I dette kapitlet har fortolkningen av hensynet til barnets beste i forhold til enslige mødres valg, og hvordan dette har endret seg i løpet av etterkrigstiden blitt løftet frem og drøftet i lys av samfunnsendringer som skjedde i Norge i tidsrommet 1950 til 1989, inkludert lovendringene i 1956 og 1986. Denne delen skal oppsummere og drøfte diskursene opp mot hverandre. Materialet for dette kapitlet var 51 artikler som ble ordnet i ulike diskurser etter hvordan aktørene uttalte seg om barnets beste og med det gav mening til prinsippet. Diskursene som ble dannet etter flere nøye gjennomganger av materialet var den biologiske, samfunnsansvarlige og «de umoralske enslige mødre» diskursen. Lov om adopsjon fra 1917 og endringer av den har i varierende grad fått oppmerksomhet i offentligheten. Lovendringen i 1956 ble nevnt i liten grad i materialet. Det gjorde derimot den nye adopsjonsloven av 1986, der *Aftenposten* var den avisen som viet den mest oppmerksomhet sammen med innskrivere som delte sine meninger.

Personene som uttaler seg i avisartiklene og som er typiske for alle diskursene er både kvinner og menn av ulik sosial status. Både leger, journalister, representanter fra adopsjonskontor i Oslo, barnevernssjefen og andre representanter fra barnevernet, og privatpersoner er bidragsytere i avisene og fremmer her sine synspunkter. Men det er en liten del av alle de ca.

²⁷⁶ Halvorsen, sitert i Dahr, *Aftenposten*, 9.august 1989: 17.

170 artiklene som blir brukt i analysekapitlene, som dreier seg om enslige mødre og barnets beste i dette tidsrommet, med 51 artikler. Med et lite totalt antall artikler som dreier seg om de enslige mødrene og barnets beste kan tyde på lite interesse fra redaksjonens side i avisene til dette temaet. Lite interesse fra befolkningen kan også være en årsak, ettersom avisene gir et bilde av sentrale synspunkter og de viktigste politiske sakene i et gitt tidsrom.²⁷⁷ Men det er et visst engasjement, noe som kan skyldes en endring i 1956 av i adopsjonsloven fra 1917.

Den rent biologiske diskurs sine artiklers hovedbudskap var å legge vekt på at barnets beste er å beholde de biologiske båndene mellom mor og barn, og argumenterte for at mor skulle få beholde barnet og la det vokse opp hos henne og at barnet har kjennskap til sitt biologiske opphav. Dette er i tråd med den svake formen for adopsjon som gjaldt som hovedform i norsk lovverk frem til 1956 da sterk adopsjon ble innført som eneste form for adopsjon. Til tross for dette holder debattantene for dette synet fast på det biologiske prinsipp. I forhold til dette funnet kan det kanskje argumenteres for at denne lovendringen i 1956 likevel holdt fast ved det biologiske gjennom å skjule adopsjonen kunne barnet knytte bånd med adoptivfamilien som ble sett på som biologiske. Argumentasjonen for hvorfor det er til det beste for barnet ble utelatt i denne diskursen. Med tanke på spørsmålene fra diskursanalysen kjennetegnes diskursen med andre ord av fravær av argumentasjon og det bidrar til å skape en naturgitt sannhet fra deres side.

I hovedsak er det tre aktører som uttaler seg i avisene. Dette er kvinner, leger som i hovedsak er menn og representanter for adopsjonskontorer. De kvinnelige representantene for dette synet er opptatt av å beskytte og prøve å forstå de enslige mødrenes situasjon. I omtalelsen av barnets beste er moren i fokus. Barnets beste er det som er best for moren, nemlig å få beholde barnet sitt. Barnets beste blir av dem speilet i det som er det beste for mor. Implisitt blir det beste for barnet da å vokse opp hos sin biologiske mor, fordi mor har et ubrytelig , naturgitt bånd med barnet. Mennene som uttaler seg holder en viss avstand fra de enslige mødrene i omtalelsen av dem og bruker nedlatende ord i beskrivelsen av deres situasjon. Felles for de mannlige representantene er at de setter barnet først og ikke mor i forståelsen av barnets beste. Barnets beste er å være hos mor, men her speiles ikke hva som er best for barnet ut fra hva som er best for mor, slik de kvinnelige representantene viser til. Barnets beste blir vurdert i lys av barnet selv.

²⁷⁷ Clausen, 1962: 5.

Felles for den biologiske diskurs er den meningen representantene legger i prinsippet om barnets beste, som ifølge dem er å la mor beholde barnet sitt. Den enslige mor og barnet har et bånd som ikke må brytes. Det interessante er at det ikke begrunnes hvorfor dette er det beste for barnet. Det er nærmest en naturgitt rettighet mor har og som automatisk vil bli det beste for barnet. Denne rettigheten er så selvfølgelig at den ikke trenger å begrunnes eller argumenteres for.

Den samfunnsansvarlige diskurs forløper parallelt med med den biologiske diskurs og har sitt tyngdepunkt i årene 1956-1972. Dette er den diskursen med størst materiale og flest representanter. Representantene virker jevnt over kritisk til samfunnets behandlingen av de unge enslige mødrene og etterlyser sosiale tiltak som gjør kvinnene i stand til å ta et valg som er riktig for dem. I denne diskursen uttalte også kvinner, menn og representanter for adopsjonskontorene seg, men de uttalte seg stort sett likt om barnets beste i forhold til de enslige mødrenes valg. Kritikken rettes mot lovverket, myndighetenes mangel på støtte og mangel på tilrettelegging for de enslige mødrene. Løsningen på myndighetenes manglende innsats virker å være opprettelse av mødre hjem og økonomisk støtte til de enslige mødrene. Diskursen om samfunnsansvar stilner i takt med at tiltakene som settes inn fra myndighetenes side får effekt, med både mer økonomisk hjelp og opprettelse av mødre hjem.

På en annen side kan det diskuteres om disse mødre hjemmene og andre hjelpetiltak hadde den effekten som var ønskelig. Det påpekes av blant annet Thoring og Hagen at disse tiltakene ikke førte til mindre bruk av adopsjon, mye på bakgrunn av skammen som fulgte med og fordi for mange av de unge, enslige mødrene var ikke disse tiltakene nok.²⁷⁸ Nedleggelse av flere av mødre hjemmene i tiden etter krigen²⁷⁹ tyder også på at de ble lite brukt som følge av minimal kunnskap om dem og skammen ved å ta i bruk et slikt tilbud som mange enslige mødre følte på. Til tross for at målet var å jobbe for at flere mødre valgte å beholde barnet selv, tyder både tidligere forskning og funnene i mitt materiale på det motsatte, nemlig at de enslige mødrene valgte å adoptere barna bort istedenfor å ta i mot et slikt tilbud.²⁸⁰

Myndighetene var opptatt av å sørge for at mødrene skulle beholde barnet, samtidig som de ikke ønsket at velferdsordningene skulle bli noen hvilepute. Moren skulle etter hvert kunne forsørge barnet selv, ved å ta seg en utdanning eller jobb mens barnet var på

²⁷⁸ Thoring, 2008: 109-110., & Hagen, 2001: 58-59, 66-68.

²⁷⁹ Hagen, 2001: 83.

²⁸⁰ Kluge, 1952: 326-327.

mødrehjemmet.²⁸¹ Ettersom flere valgte å adoptere det bort, kan det hende at dette ble for tøft for noen av mødrene.

Det beste for barnet ifølge representantene for dette synet er å få være hos mor, men det er samfunnet som må sørge for at den enslige mor har mulighet til å ta seg av barnet på en god måte. Det er barnets beste som er i fokus, og det speiles ikke i hva som er det beste for moren, slik som i den biologiske diskurs.

Diskursen om den «de umoralske enslige mødrene» strekker seg helt fra 1956-1989. Representantene for denne diskursen er i hovedsak kvinner og menn med profesjonell bakgrunn, som leger og sosialkurator. Disse holder ikke tilbake i sine meninger om de enslige kvinnene. Felles for dem alle er at de bryter helt med det biologiske prinsipp og hevder det beste for barnet som blir født av enslige mødre, er å bli adoptert bort. Et barn trenger to foreldre. Den enslige mor kan ikke under noen omstendigheter gi barnet et like godt hjem som to adoptivforeldre kan gi det og hun omtales med krasse og negativt ladde ord. De mente også at hun ikke var skikket til å kunne oppdra et barn alene. Barnet vil da få en dårlig fremtid og kunne risikere å bli kriminell. I omtalelsen av barnets beste var det kun fokus på barnet. Den enslige moren ble viet lite oppmerksomhet i det spørsmålet. Dette kan tyde på en sterk tro på kjernefamiliens funksjon i barnets liv, noe også tidligere forskning har vist var en sterk tanke på den tiden.²⁸²

Representantene for denne diskursen retter en moralsk pekefinger mot de enslige mødrene og viser stort sett til hvor umoralske og forferdelige disse kvinnene er som har fått barn utenfor ekteskapet. De har liten tro på at noen som ikke har moral selv skal kunne oppdra et barn og være til barnets beste. Astri Andresen hevder at adopsjon av norske barn først på 1950-tallet ble sett på som en vanlig løsning. Før dette var man skeptisk til dette og mødrene selv holdt igjen og ville ikke la andre adoptere sitt barn. Etter 1950-ble adopsjon sett på som den beste løsningen for de fleste barn, både av myndighetene og av mødrene selv, hevder hun.²⁸³ Dette er interessant med tanke på at holdningen i befolkningen ser ut til å være motsatt, til tross for at denne diskursen om ”de umoralske enslige mødrene” fremmer et slikt syn. De to andre diskursene viser til den motsatte holdningen til denne diskursen.

²⁸¹ Syse, 2015: 84.

²⁸² Hagen, 2001: 124-125., & Lorentzen, 2012: 80, 85.

²⁸³ Andresen, 2006: 202-203.

I diskusjonen rundt hva som er det beste for barnet er det en part som ikke er tilstede i materialet. Dette er den biologiske far. Han får kun betydning indirekte på to måter i diskursene. Den ene er som den andre part i argumentasjonen for at barnet bør ha to foreldre, og som den som har skyld i at kvinnene og disse barna har havnet i en kritisk situasjon. Der han nevnes er ofte i bisetninger for å vise hvor fæl han har vært mot mor som må adoptere barnet bort som følge av hans svik mot henne. Dette nevnes også av Oslo Helseråd i lovforslaget før endringen av adopsjonsloven i 1956. De skriver at faren ser på adopsjon som den lette løsningen for dem, som følge av at de da slipper noen forpliktelser ovenfor moren til barnet og barnet selv.²⁸⁴ Dette gjelder for det meste i artikler som tilhører den biologiske diskurs og samfunnsansvarsdiskursen. Gjennom dels fravær av far i diskursene og dels det negative fokuset på far tegnes det et bilde av ham som perifer og selvcentrert.

Hovedbudskapet her er at far må hjelpe til slik at mor skal ha mulighet til å ta seg av det, men også for å gi barnet best mulig muligheter. Etter 1981 forsvinner dette bildet av far i avisene. Dette kan komme av at det blir vanligere og mer akseptert å være ung enslig mor. Det blir også lettere økonomisk for de enslige mødrene i de senere årene, enn det var tidligere med bedre økonomiske ordninger gjennom nye lover og regler. *Lov om barn og foreldre* ble vedtatt i 1981 (Barnelova) er et eksempel på dette. Denne slo sammen *lov om born i ekteskap* og *lov om born utanom ekteskap*, slik at alle regler for alle barn ble samlet i en lov. Med denne loven var målet å statuere et eksempel om at det skulle være likestilling mellom barn født i og utenfor ekteskapet. Likestilling kan også være en forklaring på en dalende interesse for de de enslige mødrene og barnefedrene, ettersom både bidrag og omsorgsordninger nå ble lovfestet.²⁸⁵

Sett i sammenheng med hverandre fremhever diskursene både likheter og forskjeller i fortolkningen av barnets beste når det gjelder de enslige mødrene og deres valg. Først og fremst er det to motstridende holdninger og meninger som tydelig fremmes. Dette er det biologiske prinsipp og motsetningen til det biologiske prinsipp, omtalt i diskursen om de «umoralske enslige mødrene». Den biologiske diskurs og dens motsetning, «de umoralske enslige mødrene» er til dels overlappende i tid selv om den siste har en varighet på noen år lenger. Dette viser at selv om de er overlappende i utstrekning, er tyngdepunktene i diskursene ikke overlappende. Dette kan tyde på en endring i holdninger på 1960-tallet. Der man velger å gå bort fra den biologiske morens ønske og det å mene at hun alene er det beste

²⁸⁴ Justis- og politidepartementet, 1956: 10

²⁸⁵ Smith & Lødrup, 1998: 13, 132.

for barnet, til å tenke at den biologiske moren ikke alltid er det beste for barnet, men heller de som kan gi det best mulig hjem uavhengig av biologi eller ikke.

I dette kapitlet er det tydelig at fortolkningen av hva som er barnets beste, særlig med tanke på skifte i fokus fra mor til barnet. Dette kan henge sammen med større endringer i samfunnet. Noen av disse endringene dreier seg om familieplanlegging og økte muligheter for selv å velge om man ønsket barn eller ikke. Utover 1970-tallet ble det mer og mer vanlig med bruk av både prevensjonsmidler og økt mulighet og bruk av abort. De ugifte mødrene får det også lettere etter hvert som følge av bedre støtteordninger og holdningsendringer i samfunnet. Det å være enslig ugift mor ble vanligere og også mer akseptert. Dermed fikk både de enslige mødrene og barna deres en lettere tilværelse både økonomisk og sosialt. Noe som førte til at det også ble lettere å beholde barnet dersom moren ønsket det.²⁸⁶

Konklusjonen for kapitlet blir derfor at det ulike meningsinnholdet i hva som regnes som barnets beste i disse diskursene finnes gjennom hele tidsperioden samtidig. Aktørene som uttaler seg er kvinner, menn og mennesker med yrker som er involvert i adopsjonsprosessen som leger, sosialkuratorer og representanter for adopsjonskontorene. Til tross for noen få menns engasjement, er det kvinner i all hovedsak som deltar i debattene og som uttaler seg om de enslige mødrene og deres valg. De kvinnelige journalistene og innskriverne er mer sympatiske i omtalen av de enslige mødrene og de er jevnt over mer tilhenger av det biologiske båndet mellom barn og mor. De ulike holdningene og meningene som representantene for de ulike synene fyller prinsippet om barnets beste med er ulik ut fra hvilken diskurs representantene uttaler seg fra, men stort sett fortolkes barnets beste som å være med sine biologiske foreldre. Unntaket er representantene for diskursen om «de umoralske enslige mødrene» som mener barnets beste er å bli adoptert bort fra sin enslige mor. Lovendringen i 1986 kommer som et svar på samfunnsmessige behov i all hovedsak. I det neste kapitlet fortsetter analysen av datamaterialet om barnets beste. Nå sees dette prinsippet i lys av barnevernets arbeid. Særlig vil fokuset igjen være adopsjon, og barnevernets bruk av adopsjon som tiltak og om det regnes som barnets beste eller ikke av representantene for de ulike diskursene.

²⁸⁶ NOU 1976: 55, 1976: 10-11., & Ingvaldsen, 1996: 26-27.

Kapittel 5: Nasjonal adopsjon som barneverntiltak (1956-2015)

«Vi har alle våre barn bare til låns. Vi eier dem ikke, biologi eller ei.»²⁸⁷

Adopsjon før i tiden var ofte forbundet med enslige unge mødre som hadde havnet i ”uløkk” og som på grunn av skam og dårlig økonomi ofte måtte adoptere bort barnet sitt, som vist i forrige kapittel. I dag er det ofte andre grunner til at barn i Norge blir adoptert bort som for eksempel rusproblemer eller psykiske problemer hos de biologiske foreldrene.²⁸⁸ Adopsjon av norskfødte barn vil derfor inngå i en større debatt som omhandler barnevernet og dets oppgaver, noe som blir tydelig i analysen av datamaterialet.

De tre lovene, adopsjonsloven, barnelova og barnevernloven er alle lover som påvirker beslutningene som tas om barn under barnevernets omsorg. Problemet er at disse lovene kan ha ulike hensyn i forhold til hva som er det beste for barnet,²⁸⁹ noe som kan skape problemer. Tvangsadopsjon er bare ett av tiltakene barnevernet kan bruke²⁹⁰, men er det likevel det jeg har valgt å fokusere på ettersom det er et aspekt av barnevernets arbeid som blir bragt opp og drøftet i både media og av politikere. Den nasjonale adopsjonen vil være i en større debatt som omhandler barnevernet og deres funksjon i samfunnet, noe som blir tydelig i analysen av datamaterialet. Men det er tiltaket tvangsadopsjon jeg skal ha hovedfokus på og hvorvidt dette regnes som barnets beste. Med andre ord: hva legger representantene i barnets beste i barnevernsammenheng?

I Norge har det vært få adopsjoner av fosterbarn opp igjennom årene. De vanligste adopsjonene er utenlandsadopsjoner og stebarnsadopsjoner. Tallet på adopterte fosterbarn har vært lavt og barnevernet har blitt kritisert for å være for restriktive med å bruke adopsjon som barnevernstiltak. Dette er noe av bakgrunnen for en til tider intensiv kritikk av barnevernet. Det er ikke ført en egen statistikk på adopsjon av fosterbarn før i 2006²⁹¹ da ble 35 barn adoptert som vist i diagram 5.1. Siden har det vært en nokså jevn økning i antall

²⁸⁷ Marconi, *Aftenposten*, 1. oktober 2011: 4.

²⁸⁸ Hansen, 2012: 101.

²⁸⁹ Stang, 2015: 116-117., Kjørstad & Syse, 2014: 345-346., Grunnloven, 1814, §104., Barnevernloven, 2013, §4-1., Barnelova, 1981, § 48., & Adopsjonsloven, 1986, § 2.

²⁹⁰ Barnevernloven, 1992, kapittel 4.

²⁹¹ NOU 2009: 21, 2009: 39.

fosterbarnadopsjoner. I den siste

statistikken fra SSB har antallet økt til 62 barn.²⁹²

Diagram 5.1: Antall fosterbarn og antall adopsjoner av fosterbarn

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Antall barn i fosterhjem	455	4374	4263	4107	4174	4367	4471		
Antall fosterbarn i slektfosterhjem	1742	1788	1821	1895	2012	2135	2198		
Antall adopsjoner av fosterbarn	35	43	23	30	29	40	40	57	62

Debattene rundt barnevernet i avisene er det dette kapitlet skal

Kilde: Statistisk sentralbyrå, u.å., & Statistisk sentralbyrå 2014. (adopsjoner, fosterbarn)

løfte frem. Problemstillingen for kapitlet er: *Hvordan har hensynet til barnets beste blitt fortolket i forhold til nasjonal adopsjon i årene 1945-2015?*

Kapittelet vil dreie seg om barnets beste sett i lys av nasjonal adopsjon og debattene som omfatter denne tematikken i perioden 1956-2015, men hovedfokuset vil være på materialet fra nyere tid. Grunnen til det er at tyngdepunktene i diskursene er på 1990-og på 2000-tallet. Formålet med kapitlet er å løfte frem de ulike debattene i avisene for å se hva representantene legger i begrepet barnets beste og å avdekke eventuelle endringer i begrepet over tid i de enkelte diskurser. Den enslige mor er også en del av denne tematikken. Barn av enslige mødre er fremdeles sterkt representert over de som er under barnevernets tjeneste, der 43% av barna i studien *Det nye barnevernet* fra 2009 bodde med mor.²⁹³ Slik de også var tidligere.²⁹⁴ Datamaterialet viser at barn av enslige mødre også er en del av de som er under barneverntjenesten. Dette gjelder spesielt der mor tidligere har slitt med rusmisbruk eller andre problemer. Men barn av enslige mødre er ikke alene om å få hjelp av barnevernet. Dette gjelder barn av alle deler av samfunnet som både har gifte foreldre eller som har enslige foreldre. Ved gjennomgangen av materialet utpekte tre diskurser seg. Dette er den biologiske

²⁹² Statistisk sentralbyrå, 2014

²⁹³ Fauske, Lichtwarck, Marthinsen, Willumsen, Clifford & Kojan, 2009: 46.

²⁹⁴ Lindboe, 1994, sitert i Stang, 1995: 13.

diskurs, adopsjon til barnas beste diskursen og diskursen om åpen adopsjon. De ulike overlapper noe i tid.

Materialet for kapitlet er på 94 artikler som omhandler problemstillinger knyttet til adopsjon av barn født i Norge og problemstillinger knyttet til fortolkninger av barnets beste. Det gjelder spesielt debattene om hvorvidt barn bør adopteres, være i fosterhjem eller hos sine biologiske foreldre. Antall artikler tyder på et stort engasjement i befolkningen, men også fra avisenes side ettersom mye av materialet er reportasjestoff. For å kunne belyse problemstillingen måtte materialet relateres til en historisk kontekst.²⁹⁵ Kapitlet vil i hovedsak dreie seg om viktige holdepunkter som Raundalen rapporten, Barnevernets rapport fra 2011 og endringer i lovverket. Det gjelder endringer i adopsjonsloven, barnelova og barnevernloven.

Den biologiske familien som en ressurs i seg selv for barna - Den biologiske diskurs

Det biologiske prinsipp er et prinsipp som har stått og står sterkt i barnevernets arbeid. I St. meld. nr. 40 fremheves dette prinsippet, og det står: «Tilknytning til dei biologiske foreldra er i seg sjøve ein ressurs for barnet. Å flytte frå sin biologiske familie blir sett på som eit traume for barn.»²⁹⁶ Bakgrunnen for rapporten var ti-års dagen for barnevernloven. Datidens regjering ønsket å gi Stortinget en tilbakemelding om barnevernet og arbeidet deres.²⁹⁷

Det er dette prinsippet som legges til grunn av representantene i den biologiske diskurs. Representantene uttrykker alle en samlet fortolkning der barnets beste er å være hos biologisk slekt, aller helst hos sine biologiske foreldre. Som en konsekvens av denne holdningen utviser denne diskursen en skepsis til adopsjon av norske barn. Barna har det best hos sine biologiske foreldre.

Den biologiske diskurs utarter seg i hovedsak i løpet av 30 år i tidsrommet 1985-2015, med en artikkel utenom dette tidsrommet i 1977. Analysen omfatter 16 artikler bestående av reportasjer og debattinnlegg.²⁹⁸

²⁹⁵ Se kapittel 3.

²⁹⁶ Barne- og familiedepartementet, 2002: 10.

²⁹⁷ Barne- og familiedepartementet, 2002: 2.

²⁹⁸ Wego, *Aftenposten*, 28. oktober 1985: 11., Bratt & Nordstrøm, *Aftenposten*, 6.juni 1987: 18., Soltvedt, sitert i Haugsbø, *Verdens Gang*, 3.mars 1999: 15., Fleischer, sitert i Gjerde, *Aftenposten*, 28.november 2000., TEXMO,

Den biologiske diskurs og innholdet i den representeres godt av et sitat fra en artikkel i *Aftenposten*, der en advokat blir intervjuet:

Advokat John I. Henriksen, formann i Den Norske Advokatforenings høringsutvalg, er ikke enig i at det gripes inn i for få barnevernssaker. Han mener at foreldreretten må styrkes, og at det må inn i lovteksten at det er forholdet foreldre/barn som er det primære, og utgangspunktet for alle videre vurderinger om hvor barn skal vokse opp.²⁹⁹

Sitatet viser et sterkt ønske om en styrking av det biologiske prinsipp fra advokatens side. Her sies det ikke noe om barnets beste som utgangspunkt for avgjørelser som blir tatt angående hvor barnet skal vokse opp. Det som ønskes å være avgjørende er forholdet mellom barn og foreldre, og at foreldreretten må styrkes. Poenget med å vise til sitatet er at advokaten foreslår å stramme inn lovverket og redusere viktigheten av prinsippet om barnets beste. Verken i barnelova av 1981 eller i barnevernloven av 1992 er dette inkludert i lovteksten. I begge tilfeller er det barnets beste som skal veie tyngst og ikke foreldreretten.³⁰⁰ Dette til tross for at barnevernloven bygget på det biologiske prinsipp da den ble vedtatt.³⁰¹ Det mildeste inngreps prinsippet, som barnevernloven også bygger på, er imidlertid en forsvarer av foreldreretten ved å hindre sterkere inngripen i en familie enn nødvendig, som for eksempel at barnet blir tatt ut av hjemmet på et tidlig tidspunkt.³⁰² Vedtaket av barnevernloven og barnelova vies ikke oppmerksomhet i materialet, men forslag til lovendringer nevnes sporadisk gjennom hele perioden og blir en del av diskusjonen.

Den samme forståelsen er synlige i et debattinnlegg publisert i *Aftenposten* i 1993 der en kvinnelig innskriver uttrykker:

Jeg forundrer meg over at barnevernet i så liten grad ser på den biologiske familie som en ressurs. Fra mitt ståsted mener jeg at det å bevare et barns naturlige familietilknytning må være den absolutt beste løsningen i slike saker (barnevernssaker).³⁰³

Innskriver er kritisk til barnevernets praksis der barnet tas fra foreldrene, istedenfor å se på de biologiske foreldrene som et positivt middel for barnet. Det er tydelig at barnets beste er å

Adresseavisen, debattinnlegg, 20.november 2008: 40., Horne, *Dag og Tid*, debattinnlegg, 14.oktober 2011: 40., Bertelsen, *Aftenposten*, 1.oktober 2011: 4., Johansen, *Jærbladet*, debattinnlegg, 16.september, 2011., Thiis, *Adresseavisen*, 24.mars 2011: 2., Gilbran, *Stavanger Aftenblad*, debattinnlegg, 25.juni 2015: 30., Risa, *Stavanger Aftenblad*, 30.juni 2015: 7., Valla, *Aftenposten*, debattinnlegg, 13. juli 1993: 9., Holtan, *Nordlys*, 16.september 2003: 3., Brustad, *Aftenposten*, debattinnlegg, 12. juni 1997: 23., Eidem, *Dagbladet*, 8. januar 1977: 18., & Wiig, *Aftenposten*, 8. mars 1995: 3.

²⁹⁹ Wego, *Aftenposten*, 28. oktober 1985: 11.

³⁰⁰ Barnelova, 1981, § 48., & Barnevernloven, 1992, § 4-1.

³⁰¹ Barne- og familiedepartementet, 2002: 10.

³⁰² Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013: 82.

³⁰³ Valla, *Aftenposten*, debattinnlegg, 13. juli 1993: 9. Andre med lignende synspunkt: Eidem, *Dagbladet*, 8. januar 1977: 18., & Bratt & Nordstrøm, *Aftenposten*, 6.juni 1987.

være hos sin biologiske familie, fordi dette er den naturlige tilknytningen for barnet. Det er fravær av argumenter for hvorfor det biologiske er det beste for barnet i barnevernssaker. Det er bare gitt at det er slik. Ved å bruke ordet ”naturlige” utelukkes diskusjon av saken automatisk. Det som ikke er naturlig blir da unaturlig.

En mannlig advokat uttaler seg angående en sak der fosterforeldrene ønsker å adoptere fosterbarnet sitt i 1999, og med det bryte det biologiske båndet mellom barnet og de biologiske foreldrene. «Å bryte med det biologiske båndet mellom mor og barn er utvilsomt til skade for et barn, sier Soltvedt.»³⁰⁴ Implisitt kommer det frem i sitatet at det beste for barnet ikke er å bli tatt fra sine biologiske foreldre og i hvert fall ikke å bli adoptert bort. Det beste for barnet er å opprettholde det biologiske båndet med mor. Selv om barnevernet har bestemt at barnet ikke kan være hos sine biologiske foreldre. En av grunnene til at flere saker om adopsjon av fosterbarn diskuteres i disse årene kan være fordi Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg mente norske myndigheter brøt med menneskerettighetene da en mor ble fratatt sin datter rett etter fødselen, og adoptert bort, i den såkalte Adele Johansen-saken.³⁰⁵ Dette har ført til økt fokus på barnevernets tillatelse for tvangsadopsjon i enkelte saker. De som uttaler seg er tydelig negative til en slik praksis fra barnevernets side, fordi det bryter med det biologiske båndet mellom biologiske foreldre og barn. Med et slikt vedtak vil kontakten mellom disse være vanskelig, noe representantene for dette synet er klart imot. Det bryter med det biologiske prinsipp.

Tanken om at barnets beste er å være hos sine biologiske foreldre er grunnleggende for representantene for denne diskursen, men etter 1993 utvikler det seg gradvis en forsvarsretorikk i denne diskursen som er tydelig etter 2008.

Ikke før i 2008 er representantene som danner diskursen aktive igjen der en mannlig innskriver i *Adresseavisen* fremmer sitt syn gjennom å kritisere alle han mener er kritiske til det biologiske prinsipp og deres argumentasjon for denne kritikken. «Å hevde at det biologiske prinsipp står for sterkt er vanlig, men argumentasjonen er aldri vitenskapelig forankret.»³⁰⁶ Innskriver viser at han er lei av kritikken det biologiske prinsippet har fått, og spesielt at denne kritikken aldri blir begrunnet med forskning. Videre skriver han:

³⁰⁴ Soltvedt i Haugsbø, *Verdens Gang*, 3. mars 1999.

³⁰⁵ Haugsbø, *Verdens Gang*, 3. mars 1999: 15., & Rt.1996; 11-43. Andre med lignende synspunkt: Fleischer, sitert i Gjerde, *Aftenposten*, 28.november 2000.

³⁰⁶ TEXMO, *Adresseavisen*, debattinnlegg, 20. november 2008: 40.

Bunkholdt er en kald forsvarer av å begrense samvær mellom fosterbarn og foreldre, helst adopsjon slik at de biologiske båndene kuttes over en gang for alle. Den spesielle betydningen av biologiske bånd mellom foreldre og barn har irritert fagfolk i lang tid.³⁰⁷

Formuleringen vitner om en sterk tro på det biologiske prinsippet. Han viser en irritasjon over fagfolk som ikke liker det biologiske prinsipp i barnevernssaker. Innskriver ønsker istedenfor å la barn få bo hos sine biologiske foreldre, enn å måtte bo hos andre. Han formulerer en dikotomi mellom fagfolk og lekfolk, der fagfolkene er kyniske og kalde, uten respekt for følelsene til ”vanlige” foreldre og barn.

Det er et paradoks at innskriver påpeker at kritikerne mot det biologiske prinsipp ikke begrunner sitt syn med forskning, mens han selv unnlater å begrunne sine argumenter. Dette er noe som går igjen i denne diskursen. Virkeligheten representantene skaper gjennom sine uttalelser og argumenter begrunnes i forskning, men de refererer ikke til hvilken forskning de henviser til. Samtidig er representantene kritiske til motstanderne som de hevder ikke viser til forskning, selv om de, som vi skal se, faktisk gjør det.

Disse tankene videreføres også i 2015 der to kvinnelige innskrivere tar til orde for det biologiske prinsipp. Igjen er fokuset stort sett fra foreldrenes perspektiv og deres rettigheter overfor barnet, og lite på hva som er til barnets beste.³⁰⁸ Noe som er spesielt ettersom barnets beste, tilknytningen og relasjonen det har, er det som skal være de prinsippene som står overordnet det biologiske prinsipp på dette tidspunktet etter Raundalen-rapporten fra 2012.

En av kvinnene skriver i *Stavanger Aftenblad*, og hevdet blant annet:

Barnevernstatistikken i Norge omfatter svært høye tall, Norge er kanskje en av de nasjonene i verden som griper mest inn i den private sfære. (...) Det å miste et barn kan være en stor påkjenning. For det første er det å få barn knyttet til fremtidshåp og forventninger og drømmer om å få være en familie, slik de aller fleste lever sitt liv i Norge i dag.³⁰⁹

Her vises det sympati med foreldrene og ikke barna, og det er stort sett fra foreldrenes perspektiv representantene ser på barnevernssaker og konsekvensene av det. Det er en påkjenning å miste et barn for foreldrene, men hvordan dette føles for barnet er utelatt i artikkelen. De omtales som om de er foreldrenes lysglimt og håp i en ellers tung tilværelse. Likevel vektlegges ikke barnas følelser av å leve med foreldre som er rusavhengig eller som

³⁰⁷ TEXMO, *Adresseavisen*, debattinnlegg, 20. november 2008: 40.

³⁰⁸ Gilbran, *Stavanger Aftenblad*, debattinnlegg, 25. juni 2015: 30., & Risa, *Stavanger Aftenblad*, 30. juni 2015: 7.

³⁰⁹ Gilbran, *Stavanger Aftenblad*, debattinnlegg, 25. juni 2015: 30.

har psykiske problemer. Vi ser også her en dikotomi mellom det offentlige og det private, der det private må vernes fra det offentlige som representantene for diskursen oppfatter som noe farlig eller negativt.

Barne-, likestillings- og inkluderingsminister Solveig Horne (Frp) uttalte seg også til *Stavanger Aftenblad* i 2015 om at barn har det best hos sine foreldre:

- Adopsjon er det siste inngripen en skal gjøre. Forskning viser at barn har det best med å vokse opp hos sine egne. Noen trenger ekstra hjelp til det, da er det barnevernets oppgave å bistå slik at en klarer nettopp det, sier Solveig Horne.³¹⁰

Barnevernets oppgave er ifølge sitatet å sørge for at de som ikke klarer å gi barna forsvarlig omsorg skal få den hjelpen for å sikre at barna kan bo hos dem og får god omsorg. Dette er synlig gjennom bruken av begrepet "sine egne", som her viser til biologiske foreldre. Dette skaper også en forståelse av at det biologiske båndet mellom foreldre og barn er unikt og at fellesskapet som blir skapt ikke kan skapes andre steder. Biologien skaper fellesskapet. Ut fra sitatet kan det tyde på en motstand mot adopsjon fra ministerens side. Biologien er sentral i hennes argumentasjon. En effekt er at for representantene fremstår det biologiske som noe naturlig som ikke krever noe begrunnelse, noe som også var tydelig i den biologiske diskurs i forrige kapittel. Hun henviser til forskningen, men viser ikke til hvilken forskning dette gjelder.

Videre sa Horne; «Den viktigste oppgaven er å jobbe med forebygging og tidlig innsats, aller helst med tiltak i hjemmet.»³¹¹ Barn skal helst ikke tas ut av hjemmet, men istedenfor få hjelp i hjemmet. Hennes meninger kan forsvares med et av de fire prinsippene til barnevernet som er mildeste inngripen, der tiltakene som fattes av barnevernet ikke skal være større enn nødvendig.

Grunnsynet til representantene i denne diskursen er som nevnt tidligere å verne om retten til de biologiske foreldrene. Til tross for dette, innser noen av representantene for dette synet at barna ikke alltid kan bo hos sine biologiske foreldre. Noe av kritikken mot denne diskursen er nettopp at barnet har det best hos andre enn foreldrene. Representantene svarer i hovedsak med to løsninger på denne kritikken. Det er slektfosterhjem og fosterhjem, med det premisset om at barna skal tilbakeføres til sine biologiske foreldre så fort de kan gi barnet forsvarlig omsorg.

³¹⁰ Horne, sitert i Risa, *Stavanger Aftenblad*, 30. juni 2015: 7.

³¹¹ Horne, sitert i Risa, *Stavanger Aftenblad*, 30. juni 2015: 7.

Slektsplassering

Slektsplassering vil si å plassere barn som ikke lengre kan bo hos sine foreldre hos slektninger. I 2004 fikk man i Norge nye forskrifter for valg av fosterhjem. Tidligere hadde ikke slekt blitt nevnt som et alternativ i valg av fosterhjem, men etter 2004 skulle de vurderes først.³¹² Satt i et historisk perspektiv var det tidligere nettopp slekt som overtok omsorgen for barn, når de biologiske foreldrene ikke maktet å ta seg av barna.³¹³ Dermed er det kanskje ikke så rart at dette forslaget kom som et forsvar mot kritikken rettet mot det biologiske prinsipp, ettersom slektsplassering var vanlig tidligere.

Forslaget om slektsplassering blir først uttrykt i materialet i 2011, som følge av et forslag fra representanter fra Frp etter at Barnevernpanelets-rapport ble publisert. 2011 er det året med flest artikler som omfatter det biologiske prinsipp.³¹⁴ Diskusjonen på dette tidspunktet er i hovedsak å la foreldre som har mistet omsorgen for barnet sitt få lov til å bruke tid på å komme seg igjen etter rusmisbruk eller psykiske problemer. Et forslag som ble foreslått var å plassere barna hos slekt. Dette kan komme av at Barnevernpanelets-rapport ledet av Helen Bjørnøy, som fikk i oppdrag å komme med forslag og anbefalinger til hvordan barnevernet skulle bli bedre, avleverte sin rapport dette året. Forfatterne av denne rapporten ønsket å la små barn som har bodd i fosterhjem i to år bli boende der.³¹⁵ Likevel nevnes denne rapporten lite i denne diskursen. Når den først uttrykkes er det av politikere. Solveig Horne tar igjen til orde. Hun ble ikke minister for Frp før i 2013 og er dermed ikke på dette tidspunktet minister, slik hun var da hun uttalte seg tidligere. Hun viser til at flere av forslagene som kommer opp er deres forslag fra tidligere og at Frp har en sterk tro på det biologiske prinsipp.

Det biologiske prinsippet har alltid stått sterkt hos Frp, og det er viktig å ha fokus på at nær familie og slekt i større grad skal kunne brukes som fosterfamilier. I tillegg ser en ofte at far og fars familie blir lite debattert i slike saker. Som hovedregel mener Frp det må fokuseres på hvordan familien og barna i best mulig grad kan få hjelp tidlig og opprettholde – og videreutvikle – en kontakt med den biologiske familien. Økt adgang til tvungen adopsjon vil innebære et stort skritt i feil retning og vil tvert imot avskjære den biologiske familien gjennom å overføre all juridisk foreldrerett til fosterfamilien.³¹⁶

³¹² Thørnblad, 2009; 221., & Hansen, 2012: 97-98.

³¹³ Hagen, 2001: 17-18, 23-24.

³¹⁴ Horne, *Dag og Tid*, debattinnlegg, 14.oktober 2011: 40., Bertelsen, *Aftenposten*, 1.oktober 2011: 4., Johansen, *Jærbladet*, debattinnlegg, 16.september 2011., & Thiis, *Adresseavisen*, 24.mars 2011: 2

³¹⁵ Barnevernpanelet, 2011: 8, 14, 18.

³¹⁶ Horne, *Dag og Tid*, debattinnlegg, 14. oktober 2011: 40.

Sitatet viser et sterkt ønske om å la barn få beholde kontakten med sine biologiske foreldre og sin biologiske slekt.³¹⁷ Det uttrykkes gjennom bruk av begrepet biologiske familie. Frp viser dermed en sterk skepsis til Barnevernpanelets forslag om å gjøre det lettere å adoptere små barn som bor i fosterhjem. Dette er de imot fordi det bryter med det biologiske prinsipp. Det de imidlertid ønsker er fosterhjem bestående av slektninger av barnet. Slektsplassering oppleves ofte som mer stabilt og mindre problematisk for barna, enn å bo i fosterhjem hos noen de ikke har slektskap til.³¹⁸ Hvert år flytter mange barn under barnevernets omsorg inn i fosterhjem hos slektninger.³¹⁹ Dette er også synlig i diagram 5.1. Tidligere er det brukt samme argumentasjon for at barnets beste er å bli adoptert.³²⁰ Det kan dermed tyde på en enighet om at barnets beste skal være å skape en trygg og stabil oppvekst for barnet, til tross for at man er uenig i om det skapes gjennom fosterhjem eller adopsjon.

Barn i fosterhjem må tilbake til sine biologiske foreldre så fort som mulig

I 1997 svarte daværende barne- og familieminister Sylvia Brustad (Ap) på tidligere kritikk mot henne selv om bruken av adopsjon i barnevernet.

Barnevernloven bygger på det grunnleggende prinsipp at barn skal vokse opp hos sine biologiske foreldre dersom det er mulig. Omsorgssvikt skal derfor først og fremst avhjelpest med tiltak i hjemmet. Dersom det er nødvendig med omsorgsovertagelse, er hovedregel at barnet skal ha samvær med foreldrene, og at barnet skal tilbakeføres når foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg.³²¹

Viktigheten av å vokse opp hos biologiske foreldre er fremtredende her og hun påpeker at barnevernloven er bygget på nettopp det biologiske prinsipp. Hun viser også til kravet om at barn *skal* tilbake til sine foreldre når de kan gi god nok omsorg for det og ha samvær når de ikke bor hos dem. Det kan derfor tolkes som om hun er imot forslaget om økt bruk av adopsjon i barnevernssaker, ettersom hun legger det biologiske prinsipp til grunn for sin argumentasjon og prinsippet om mildeste inngripen.

I kjølevannet av Barnevernsrapporten i 2011 skriver flere at de er skeptisk til å la små barn bli adoptert bort, før foreldrene har fått en sjanse til å forbedre seg eller bli frisk. Forslaget som

³¹⁷ Andre som uttrykker det samme: Holtan, *Nordlys*, 16.september 2003: 3., Horne, *Dag og Tid*, debattinnlegg, 14. oktober 2011: 40.

³¹⁸ NOU 2012: 5, 2012: 92.

³¹⁹ Bufetat. u.å.: 2.

³²⁰ Andresen, 2006: 190-191.

³²¹ Brustad, *Aftenposten*, debattinnlegg, 12. juni 1997: 23.

blir fremmet fra representantenes side er fosterhjem, men på det premisset at barna skal tilbakeføres til foreldrene så fort som mulig.³²² Et eksempel er fra et debattinnlegg i

Jærbladet:

Vi hører om at foreldre mister muligheten til å være en mor eller far for sitt barn p.g.a. at de til tider sliter med sin mentale helse. Vi har full forståelse for at det i syke perioder kan settes inn midlertidige tiltak som plassering i beredskapshjem, enten at dette er hos slekt og venner som stiller opp, eller oppnevnte beredskapshjem. Men det må være en naturlig sak å flytte barnet hjem til sin mor og/eller far når en har blitt frisk igjen. Det er påpekt at det så langt det lar seg gjøre skal barnet bo hjemme hos sine biologiske foreldre. (...) Barnes beste skal alltid stå i fokus, og en må se omsorgsevnen til foreldrene, og ikke diagnosen.³²³

Sitatet fremhever et ønske flere dette året fremhever, nemlig å få tilbakeført sitt barn etter at foreldrenes periode med dårlig omsorgsevne er over. Igjen brukes ordet naturlig i denne diskursen. Det biologiske fremstår med det som noe man ikke trenger å diskutere eller argumentere for. Det beste for barnet er å være hos foreldrene. Igjen opprettes en dikotomi som her er syk og frisk og brukes til å forsterke poengene som omfatter diskursen. Det blir tydelig at barnets beste er det samme som foreldrenes beste her, fordi det er de det er fokus på, og ikke barnet.

Andre tar også til orde for å vise at foreldre må få en sjanse til å forbedre seg og bli friske. «- Jeg er imot dødsstraff fordi uskyldige kan dømmes. Det blir på samme måte dersom små barnevernsbarn adopteres bort etter to år, sier advokat Venil Katharina Thiis.»³²⁴ Advokaten fremhever her at det vil få store konsekvenser for barn og foreldre dersom barnevernets beslutning er feil, noe den ifølge uttalelsen kan være. Hun fortsatte:

Det kan ta mange år å bli rusfri. Dersom mor for eksempel klarer det når barnet blir fem år, hun har kanskje fått seg ny samboer og nye barn, skal hun da ikke få barnet sitt tilbake? Hvorfor er det så viktig å kutte båndene mellom foreldre og barn – som kan bli sterke igjen når foreldrene har kommet seg på rett kjøll, spør Thiis, som mener at det er greit med adopsjon kun i de tilfellene der foreldrene har samtykket.³²⁵

Advokaten er imot å adoptere bort små barn, nettopp fordi mor kan forbedre seg, noe hun også må få sjansen til å gjøre. Det kan også tyde på at Thiis mener at to år er for liten tid for foreldre å komme seg på beina igjen etter rusmisbruk. Thiis nevner ikke barnets beste med ett ord i denne artikkelen, noe som er litt spesielt med tanke på at hun er advokat. Advokater må

³²² Bertelsen, *Aftenposten*, debattinnlegg, 22. oktober 2011: 4., Johansen, *Jærbladet*, debattinnlegg, 16. september 2011., & Thiis, *Adresseavisen*, 24. mars 2011.

³²³ Johansen, *Jærbladet*, debattinnlegg, 16. september 2011.

³²⁴ Thiis, *Adresseavisen*, 24. mars 2011: 2.

³²⁵ Thiis, *Adresseavisen*, 24. mars 2011: 2.

forholde seg til loven og i norsk lov skal prinsippet om barnets beste trumfe over alle andre prinsipper.³²⁶ Videre er fokuset også her på moren og ikke på barnet. Det er foreldrene som skal få barna tilbake og spørsmålet om hva som er det beste for barna berøres ikke.

Ordbruken i artiklene fra de ulike representantene for dette synet, og spesielt i den siste artikkelen, er noe krass mot dem som mener barna skal adopteres bort etter to år. For eksempel brukes ordet «dødsstraff» om et slikt tiltak.

Den biologiske diskurs er en diskurs med et visst engasjement, spesielt fra høytstående personer i samfunnet som for eksempel høyesterettsdommere, advokater og politikere. En grunn til at disse engasjerer seg så sterkt som de gjør kan ha sammenheng med at dette er deres jobb og dermed uttrykker de et engasjement også i media. Det er jobben deres å følge de lovene og reglene som gjelder. Foreløpig i materialet er meningsutvekslingen deres preget av å opprettholde det biologiske prinsipp. Det kan derfor tyde på at dette er en juridisk diskurs.

Representantene for denne diskursen omtaler det å være hos sine biologiske foreldre som det beste for barnet. Samtidig er fokuset i hovedsak på foreldrene og deres rettigheter, og ikke på barnet, slik lovverket oppfordrer til. Representantene for dette synet er skeptiske til adopsjon og ønsker heller å sette inn tiltak i hjemmet og styrke slektnings rolle i relasjonen til barnet.

Ordet ”naturlig” går igjen hos mange av de som uttaler seg. Kontakten mellom biologiske foreldre og barn blir omtalt som en naturgitt rettighet, og denne rettigheten utvides til også i noen grad omfatte andre personer barnet er i slekt med, men hvorfor det er slik blir det ikke argumentert for. Det er naturlig for barnet å være hos foreldrene og det er naturlig at barnet blir tilbakeført til sine biologiske foreldre etter en omsorgsovertakelse. Først her kommer hensynet til barnet inn i uttalelsene. Barnet skal bare tilbake til foreldrene når de kan gi en forsvarlig omsorg til barnet. Holdningene og meningene som former denne diskursen er at barns beste er å være hos sin biologiske slekt. Dette ble også vist i forrige kapittel.

Det er interessante er at det biologiske prinsipp også uttrykkes så sterkt fra myndighetenes side. Barne- og familieministre i to stortingsperioder står begge frem og forsvare det biologiske prinsipp, i både 1997 og i 2015. Det er ulike partier som sitter i regjering i disse periodene og dermed er ministrene også fra ulike partier. Til tross for dette uttrykker de seg overraskende likt om barnets beste. Det er familieverdier og det biologiske prinsipp som står sterkt. Vi kan se dette som myndighetenes forsvar for barnevernet og det biologiske prinsipp

³²⁶ Haugli, 2004: 345., & Dørum, 2015: 177.

som er nedfelt i regelverket. Myndighetene forsvarer både lovverket, som er basert på det biologiske prinsipp, og barnevernets fortolkning av lovverket. Dette kommer også til uttrykk i St.meld. nr. 40 i 2002 der det står at barn ført og fremst skal bo hos sine biologiske foreldre og at dette i seg selv er bra for barnet.³²⁷ Det fremstår som et forsvar for gjeldende lovverk og barnevernets praksis. Likevel blir dette prinsippet kritisert fra midten av 2000-tallet i materialet.

Hovedbudskapet i tekstene som utgjør den biologiske diskurs er det biologiske prinsipp. Representantene for det biologiske diskurs hadde med det som hovedsynspunkt at barn skulle bo hjemme hos sine biologiske foreldre. Barnets beste ble konstruert som det samme som det beste for de biologiske foreldrene og det var å beholde barnet sitt. Dersom det ikke var mulig for barna å bo hos foreldrene, grunnet rus eller andre problemer, kunne de til nød bo i fosterhjem, ifølge representantene. Dersom det ikke var mulig å være hos sine biologiske foreldre, tilpasset representantene for dette synet seg motargumentene som blir rettet mot det biologiske prinsipp. Det de i hovedsak gav som svar er tre ulike løsninger. Dette var fosterhjem i korte perioder med målsetning å tilbakeføre barnet til sine foreldre så fort som mulig. Det andre var å la barnet bo i fosterhjem hos andre biologiske slektninger, såkalt slektsfosterhjem. På den måten kan barnet fortsette å ha kontakt med sin biologiske slekt og det vil føles som mindre opprivende for barnet og de kunne da ofte også bo sammen med søsken som også er tatt fra foreldrene.³²⁸ Diskursens effekt var at representantene bruker forskning til å skape autoritet for sitt syn, men henviser ikke til hvilken forskning. Bruk av ord som ”naturlig” bidrar også til å forsvare deres syn, fordi det som er naturlig ikke er diskuterbart. På den måten kan barnet bo hos foreldrene sine.

Det biologiske prinsipp har lenge stått sterkt i norsk lovgivning³²⁹ og med det også kanskje i manges holdninger til hva som er barnets beste. På den andre side er det barnets beste som skal veie tyngst i avgjørelser som tas angående barn. Særlig gjaldt dette etter ratifiseringen av FNs barnekonvensjon i 1991, vedtakelsen av barnevernloven i 1992 og i 2014 ved innføringen av prinsippet i Grunnloven. I barnevernloven skal prinsippet om barnets beste være avgjørende i og ikke bare et grunnleggende hensyn som i Grunnloven.³³⁰ På den måten

³²⁷ Barne- og familiedepartementet, 2002: 10.

³²⁸ Totland, 2015: 214.

³²⁹ Bendiksen, 2008: 186-187.

³³⁰ Stang, 2015: 102,115-116., Kjønstad & Syse, 2014: 345-346., Barnevernloven, 1992, § 4-1., & Grunnloven, 1814, § 104.

bryter dette synet med det prinsippet som skal gjelde sterkere enn det biologiske prinsipp i avgjørelser om barnet.

Ikke alles holdninger og meninger støtter det biologiske prinsipp som barnets beste, noe som også var synlig i kapitlet om de enslige mødrenes valg til barnets beste. Flertallet av artiklene som utgjør materialet for dette kapitlet inneholder representanter som mener at barnets beste er å bli adoptert bort.

Adopsjon til barnets beste – Et barneperspektiv

Representantenes for denne diskursen er kritiske til det biologiske prinsipp og hevder det har fått for stor vekt i barnevernssaker, på bekostning av prinsippet om barnets beste. Lovverket har ifølge dem beskyttet foreldrene i for stor grad, og det er på tide at man setter barnet først. Her ønsker man en økt bruk av adopsjon og helst på et tidligere tidspunkt i barnas liv. Foreldrene får for mange sjanser og barnevernet er for redde for å gripe inn for tidlig etter kritikk i media, spesielt for å ha fratatt foreldre barna deres på feil grunnlag. Dette er representantene svært kritisk til.

Dette er den dominerende diskursen og utgjør 94 artikler, bestående av reportasjer, debattinnlegg, kronikker og lederartikler. Den strekker seg tidsmessig fra 1956 til 2015, men tyngdepunktet for diskursen er 2008-2012. Derfor vil hovedvekten av drøftingen og utvalget av utdrag fra eksempelartikler ligge her. Det stort sett er rundt lovendringsforslag og nye rapporter at det er stort engasjement fra representantenes side. Antall artikler i årene 1956 og frem til 2006 utgjør en liten del av det totale antall artikler, på bare 24 artikler,³³¹ i motsetning til årene 2008-2012 med 67 artikler på fem år.³³² Utenom disse årene er det også tre artikler fra de tre siste årene. Delkapitlet vil derfor i all hovedsak fokusere på årene som utgjør tyngdepunktet i diskursen, men vil likevel gi et tilbakeblikk først på hva som utgjorde representantenes meninger frem til 2008.

³³¹ Se liste nederst i litteraturlisten med oversikt over artiklene.

³³² Se liste nederst i litteraturlisten med oversikt over artiklene.

Diskursens innhold fra 1956 til 2006

Den første artikkelen som uttrykker innholdet for denne diskursen godt, er en artikkel i *Stavanger Aftenblad* fra 1956:

«En har ofte søknad fra fosterforeldrene om adopsjon. De vil gjerne beholde barnet, og det er nok i de fleste tilfeller det beste, men stundom lar det seg ikke gjøre, da det strander på foreldrene.»³³³ Det beste for fosterbarn er å bli adoptert av sine fosterforeldre, men det er ofte vanskelig å få til ettersom de biologiske foreldrene ikke ønsker en slik løsning. Dette gjelder spesielt for barn av enslige mødre, der håpet for barnas tilbakeføring til mor er minimalt, ifølge Dr. Cathrine Hambro i sin kronikk i *Aftenposten*.³³⁴ Til tross for at den biologiske diskurs stod sterkt på denne tiden (jf. kapittel 2) var det også tydelig at det var representanter som mente barnets beste var å bli adoptert. 1950-tallets representanter for denne diskursen mente det beste for barnet var å bli adoptert eller bo i fosterhjem, når de biologiske foreldrene ikke hadde mulighet til å ha dem boende hos seg. Aller helst ønsket representantene at barna skulle adopteres, og da spesielt med tanke på spedbarna.³³⁵ Historikeren Astri Andresen viste til at flere av mødrene som valgte å gi fra seg sine barn, så på adopsjon som et bedre alternativ for barna enn et fosterhjem ville være. Adopsjon ville gi barna en større stabilitet og trygghet enn et fosterhjem.³³⁶

I perioden fra 1958-1979 var det to artikler som fremmet tanken om at fosterhjem var til det beste for barna.³³⁷ Det dreide seg da om fosterhjem som det beste for barnet i forhold til barnehjem når de biologiske foreldrene ikke kunne ta seg av det. De som uttaler seg er begge leger, en kvinne og en mann. De er enige om at det vil være til barnets beste å bo i fosterhjem, i motsetning til å bo på barnehjem. «- Som alternativ til barnehjem vil jeg foretrekke fosterhjem, men det krever et intenst forarbeid slik at forutsetningene gjøres holdbare for alle parter.»³³⁸ På denne tiden var alternativet til fosterhjem og adopsjon for mange barn, å havne på barnehjem. Doktor Cathrine Hambro er også skeptisk til bruken av barnehjem for mange barn. De trengte voksne personer de kunne knytte seg til over tid. Dette ville de ikke kunne få på et barnehjem, mente hun. «Og barn i alle aldre trenger et hjemms naturlige sentrum i livet, et

³³³ *Stavanger Aftenblad*, 31. mars 1956: 7.

³³⁴ *Stavanger Aftenblad*, 31. mars 1956: 7., & Hambro, *Aftenposten*, kronikk, 3. juli 1958: 2.

³³⁵ *Stavanger Aftenblad*, 31. mars 1956: 7., & Hambro, *Aftenposten*, kronikk, 3. juli 1958: 2.

³³⁶ Andresen, 2006: 200.

³³⁷ Hambro, *Aftenposten*, kronikk, 3. juni 1958: 2., & Magnussen, sitert i Benneche, *Dagbladet*, 19. januar 1979: 2.

³³⁸ Magnussen, sitert i Benneche, *Dagbladet*, 19. januar 1979: 2.

hjem med mor og far og søsken som hører barnet til og gir det trygghet og varme.»³³⁹ Helst mente Hambro at barna trenger adopsjon, men et godt fosterhjem er like bra som adopsjon vil være for barnet, hevder hun.

Overlege Finn Magnusson uttaler seg også og sier: «Barn bør fortrinnsvis anbringes i fosterhjem når de er egnet for det, det er barnevernlovens bud når nemda må anbringe barna bort fra hjemmet.»³⁴⁰ Dersom barnevernet må fjerne barnet fra hjemmet med sine biologiske foreldre er det beste for barnet å bli plassert i fosterhjem, hevder Finn Magnussen. Han grunngir ikke hvorfor dette er det beste for barna. Det eneste han sier at det er nedfelt i barnevernloven at slik skal det være.

I materialet legger alle forfatterne av artiklene som er en del av denne diskursen fra 1978 til 1984 vekt på at barn som havner under barnevernstjenesten vil ha det best dersom de adopteres av fosterforeldrene.³⁴¹ Debattantene var opptatt av at det vil skape trygghet og stabilitet for barna. I et debattinnlegg i *Fædrelandsvennen* fremmes noen av disse synspunktene:

Selv om man aksepterer at foreldreretten skal være sterk i vårt land er det likevel spørsmål om den i visse situasjoner er for sterk. For enkelte «barnevernsbarn» vil uten tvil adopsjon være den beste løsningen og gi dem de tryggeste oppvekstvilkår, skriver forskeren Njål Petter Svensson i boken «Barn uten tilhørighet: Om barnevern og stoffmisbruk. Forutsetningen for en slik adopsjon må være at barnets foreldre aldri vil ha mulighet og evne til å ta seg av den lille.»³⁴²

Innskriver baserer seg på forskeren Njål Petter Svensson og det oppsummerer meningene som uttales av representantene for denne diskursen i denne tidsperioden. Barnets beste blir tatt for lite hensyn til, i motsetning til foreldrehensynet, hevder de. Det beste for barn under barnevernets omsorg er å bli adoptert, og da helst av fosterforeldrene. Det vil skape en trygg og stabil oppvekst for disse barna som allerede har en vanskelig start på livet. De fremhever at adopsjon brukes i for liten grad og skulle ha vært brukt mer. Det ville ha vært i barnas interesse og sikret dem trygghet. En journalist i *Aftenposten* sier det slik: «Adopsjon er det barnevernstiltaket som sikrer barna en normal oppvekstsituasjon i en kjernefamilie.»³⁴³ Det

³³⁹ Hambro, *Aftenposten*, kronikk, 3. juli 1958: 2.

³⁴⁰ Magnussen, sitert i Benneche, *Dagbladet*, 19. januar 1979: 2.

³⁴¹ Bonneche, *Dagbladet*, 22. desember 1978: 12., *Fædrelandsvennen*, debattinnlegg, 9. februar 1981: 5., Rognmo, *Fædrelandsvennen*, 21. mai 1982: 10., Poulsen, *Aftenposten*, 19. juni 1982: 18., Grinde, *Aftenposten*, 16. august 1982: 8., Heffermehl, *Aftenposten*, 17. september 1982: 8., Heggem, *Aftenposten*, debattinnlegg, 9. august 1984: 4., Blom, *Dagbladet*, debattinnlegg, 30. desember 1978: 25., & Magnussen, sitert i Benneche, *Dagbladet*, 19. januar 1979: 2.

³⁴² *Fædrelandsvennen*, debattinnlegg, 9. februar 1981: 5.

³⁴³ Grinde, *Aftenposten*, 16. august 1982: 8.

viktigste for talspersonene for denne diskursen er å skape en trygg og stabil situasjon for fosterhjemsbarna, slik at de slipper å være en kasteball og flytte fra sted til sted gjennom hele oppveksten. Utsagnet viser også at kjernefamilien fremdeles stod sterkt og settes høyt som det beste for barna. Ved bruk av ordet «normal» om kjernefamilien kan det tyde på dette. Det er få som uttaler seg i dette tiåret. De som kan identifiseres er i hovedsak akademikere som forsker, lege og byrådsleder. Dette tiåret utgjør dermed en akademisk del av diskursen.

Etter 1982 er det igjen stille fra representantene for dette synet. Først i 1991 fremmes de samme meningene igjen. 1990-tallet preges først og fremst av at den nye barnevernloven fra 1992.³⁴⁴ Særlig trekkes § 4-20 i den nye loven frem. Den omtales som «tvangsadopsjonsparagrafen».³⁴⁵ Paragrafen innebærer et større fokus på barnets beste ved at fosterbarn nå kan adopteres av fosterforeldrene uten de biologiske foreldrenes samtykke, dersom adopsjon er til det beste for barna. Tidligere har foreldrene måttet gi sitt samtykke.³⁴⁶ De biologiske foreldrene må fradømmes foreldreansvar før en tvangsadopsjon kan gjennomføres, noe som hender sjeldent. Dersom de biologiske foreldrene blir fradømt foreldreretten etter § 4-20 blir ofte søknaden om adopsjon godkjent.³⁴⁷ Men det gjennomføres få fosterbarnadopsjoner i Norge som vist i diagram 5.1.

I 1995 blir denne loven tatt opp til vurdering av Stortinget og det uttrykkes i en artikkel i *Bergens Tidende*.

Den mest omstridte paragrafen i den nye barnevernloven var den såkalte «tvangsadopsjonsparagrafen», som åpner for at barn kan adopteres uten foreldrenes samtykke, etter to år i fosterhjem, og der fosterforeldre også er adopsjonssøkere. Ifølge barnevernetaten hos fylkesmannen i Hordaland, blir praktisk talt alle søknader innvilget.³⁴⁸

Medlemmene i Landsforeningen for barnevernsbarn uttalte seg også, og ønsket å gjøre det lettere å adoptere fosterbarn. De argumenterte med at det var bedre for barna å bli adoptert tidlig av fosterforeldrene for å unngå å få stempelet fosterhjemsbarn.³⁴⁹ I uttalelsen påpekes det at de fleste søknader blir innvilget, men det kan komme av at foreldreretten allerede på det tidspunktet er fradømt og da blir søknadene ofte godkjente.

³⁴⁴ Clemetsen & Høgtun, *Aftenposten*, debattinnlegg, 9. januar 1993: 9., Granheim, *Bergens Tidende*, 18. mai 1995: 30., Kvalheim, *Bergens Tidende*, 2. november 1995: 5., Bjørnersen, *Nordlys*, 22. mai 1997: 8., & Småland, *Nordlys*, debattinnlegg, 11. juni 1997: 32.

³⁴⁵ Granheim, *Bergens Tidende*, 18. mai 1995: 30.

³⁴⁶ Clemetsen & Høgtun, *Aftenposten*, debattinnlegg, 9. januar 1993: 9.

³⁴⁷ Barnevernloven, 1992, §4-20.

³⁴⁸ Granheim, *Bergens Tidende*, 18. mai 1995: 30.

³⁴⁹ Bjørnersen, *Nordlys*, 22. mai 1997: 8., & Småland, *Nordlys*, debattinnlegg, 11. juni 1997: 32.

Den samme tanken fortsetter ut på 2000-tallet med en fortsettende kritikk av barnevernloven fra 1992. En journalist i *Adresseavisen* gjengav det overlege Brubakk sa slik:

Men etter at den nye barnevernsloven ble innført i 1993, mener mange at hensynet til foreldrene er sterkere enn barnets. Loven er kanskje ikke ment slik, men den har slått ut slik. Man bør gå gjennom loven på nytt, og fokusere på barnets behov og mindre på foreldrenes rettigheter, sier Brubakk. Hun er også svært kritisk til at det ikke er mulig å adoptere fosterbarn i Norge, fordi man nesten aldri tar fra foreldrene foreldreretten. Foreldrene som aldri har bodd sammen med sine barn, har full myndighet til å ta avgjørelser som omhandler barnet. I Norge skal man etter loven ha laget en langsiktig plan for barnets oppvekst etter to år i fosterhjem. Dette burde være en naturlig grense for å tillate adopsjon.³⁵⁰

Sitatet ble uttalt av en kvinnelig overlege som ønsket å verne om barna mer enn det som ble gjort på dette tidspunktet, også ved å gjøre det lettere å adoptere. Da loven kom i 1992 skulle den fokusere mer på barnets beste og gjennom «tvangsadopsjonsparagrafen» nettopp gjøre det lettere å få adoptere fosterbarn. Men her vises det til at det motsatte har skjedd og et ønske om å gjennomgå loven på nytt. I sitatet over fra 1995 påstås det at så godt som alle adopsjonssøknader fra fosterforeldre blir innvilget, men i 2001 er situasjonen motsatt. Nå er det nesten ingen fosterbarn som blir adoptert. Det kan komme av at foreldrene må fradømmes foreldreansvaret og det skjer sjeldent. Innholdet i barnets beste som konstrueres her er annerledes enn den i den biologiske diskurs. Her er barnets beste ikke lengre det som er det beste for de biologiske foreldrene, nå er det barnets behov som er i sentrum.

Diskursens tyngdepunkt - stabil og forutsigbar oppvekst er det viktigste for barna

Årene 2008-2012 utgjorde tyngdepunktet i diskursen, men disse årene inneholdt de samme holdningene og meningene til adopsjon som tidligere år og samme fortolkningen av begrepet barnets beste. Forskjellen var årsakene til engasjementet fra representantenes side til å uttrykke seg i avisene.

I 2008 er det tre hendelser som utløser diskusjonen rundt barnets beste angående nasjonal adopsjon. Dette er ulike historier om fosterbarn som dras mellom biologiske foreldre og

³⁵⁰ Brubakk, sitert i Rise, *Adresseavisen*, 24. november 2001: 2. Andre med samme syn: Backe-Hansen, *Dagbladet*, 21. april 2001: 20., Bøhm-Pedersen, *Aftenposten*, 1.juli 2002: 4., & Dalland, *Verdens Gang*, 29.juli 2006: 26.

fosterforeldre, og konsekvensen dette får for disse barna.³⁵¹ Det andre er endringer i barnelova og barnevernloven der hensynet til barnets beste skal veie tyngre enn hensynet til foreldrene i barnevernssaker.³⁵² Endringsforslagene i barnelova nevnes som en pådriver for endringene i barnevernloven. Forslaget til endringer i barnevernloven bygger på to forskningsrapporter som blant annet skulle se på alternativer til langsiktig fosterhjemsplassing av barnevernsbarn.³⁵³ Det tredje er en høyesterettsdom som åpnet for økt bruk av adopsjon i saker der det er åpenbart at barnet vil ta skade av å tilbakeføres til de biologiske foreldrene. Stabilitet i barns tilværelse er viktig, derfor åpnet denne dommen for adopsjon.³⁵⁴ Disse tre punktene henger sammen med hverandre og driver frem diskursen i disse årene.

I 2008 ble det satt fokus på fosterbarn og deres fosterfamilier gjennom flere intervjuer. I intervjuene kom det frem flere situasjoner der barnets beste måtte vike for hensynet til de voksne. Det sliter både på fosterforeldre og på barna. I *Bergens Tidende* på lederplass ble det skrevet: «Barns behov for forutsigbarhet og trygge rammer er sterkt, men kommer ofte i andre rekke i konkurransen med biologiske foreldres rettigheter.»³⁵⁵ Likevel tas det her til orde for en åpen adopsjon, der biologiske foreldre kan ha kontakt med barnet, men der ansvaret for barnet er permanent plassert hos adoptivforeldrene. Dette vil skape en trygghet og stabilitet for barna.³⁵⁶

De samme tankene ble uttrykket i *Vårt Land*, av en terapeut som har jobbet mye med familievold:

Hensynet til at barnet skal bo sammen med mor og far vektlegges i altfor stor grad, og er ikke alltid til barnets beste, sier den erfarne terapeuten. Aschjem sier barn lider også når de er sammen med foreldrene sine. I mange tilfeller vil adopsjon være det eneste riktige, slik at barnet kunne få en ny familie. Barn i fosterfamilie må leve med tanken om at de biologiske foreldrene kan komme til å kreve omsorgsretten tilbake. Det gir ikke grunnlag for den stabile hverdagen barna trenger, sier Aschjem.³⁵⁷

³⁵¹ Noen eksempler: Nygard-Sture, *Bergens Tidende*, 7.november 2008b: 12., & *Bergens Tidende*, leder, 30. april 2008: 2.

³⁵² Noen eksempler: *Bergens Tidende*, leder, 30.april 2008: 2., Skivenes, sitert i Ruud, *Aftenposten*, 29.april 2008: 8.,

³⁵³ Ruud, *Aftenposten*, 2. mai 2008: 9., *Aftenposten*, leder, 5. mai 2008: 2., & Huitfeldt, sitert i *NTB*, 23.oktober 2008., *Adresseavisen*, 24.oktober 2008: 10., *Dagbladet*, 30.oktober 2008: 20., & *Verdens Gang*, leder, 31.oktober 2008: 2.

³⁵⁴ Eksempler på artikler: Ruud, *Aftenposten*, 29. april 2008: 8., *Bergens Tidende*, leder, 30. april 2008: 2., & *NTB*, 23.oktober 2008.

³⁵⁵ *Bergens Tidende*, leder, 30. april 2008: 2.

³⁵⁶ *Bergens Tidende*, leder, 30. april 2008: 2.

³⁵⁷ Aschjem, sitert i Kalstad, *Vårt Land*, 11.oktober 2008: 4.

Det biologiske prinsipp må ikke bli satt foran hensynet til barnet, mener han, spesielt der det var vold mot barn inne i bildet. Heller ikke fosterhjem var godt nok for barn under barnevernets omsorg. Det som kunne sikre en stabil hverdag for barna var å bli adoptert bort og få en ny familie. Forsker Marit Skivenes uttalte:

-Av hensyn til barnets beste bør flere barnevernsbarn adopteres bort istedenfor å bli langtidsplassert i fosterhjem, mener forsker Marit Skivenes, Likevel går utviklingen i Norge motsatt vei. – For mange av disse hadde adopsjon vært bedre, mener forsker Marit Skivenes. Hun opplyser at forskning ganske entydig slår fast at framtidsutsiktene til langtidsplasserte barnevernsbarn er best når de adopteres.³⁵⁸

Sitatet nevnes i en artikkel der fosterforeldre intervjues om deres opplevelser angående deres fosterbarns kontakt med sine biologiske foreldre. De er negative til en slik kontakt og forvirringen barna ofte opplever når de biologiske foreldrene forteller barna at de skal hjem til dem en dag. Som sitatet over viser blir disse fosterforeldrene støttet opp av forskning som viser en positiv effekt for barnevernsbarn når de adopteres. De knytter seg til fosterforeldrene og det vil da være best for barna å bli værende hos dem, sa Skivenes videre.³⁵⁹ Likevel vises det at svært få fosterbarn adopteres i Norge. I årene 2006-2014 ble mellom 23 og 62 fosterbarn adoptert. Det høyeste tallet var i 2014 med 62 barn som ble adoptert.³⁶⁰ Likevel er dette en liten prosentandel av antallet som er fosterbarn i Norge, som vist i diagram 5.1 Skivenes mente Norge fører en restriktiv adopsjonspolitikk etter Adele-saken i 1996, men mener en endring er i emning etter en Høyesterettsdom tidligere i 2007.³⁶¹

Noen representanter for dette synet mener at også fosterhjem kan være en god løsning for barnevernsbarn. Forsker Lena R.L. Bendiksen mener blant annet dette. Hun sier: «Dersom fortsatt samvær og kontakt med de biologiske foreldrene er viktig og bra for barnet, bør ikke samtykke til adopsjon gis, slår Bendiksen fast og konkluderer: Barnets rett til omsorg og familieliv ivaretas best ved at det bor i fosterhjem.»³⁶² Barn har rett på forsvarlig omsorg og privatliv ifølge Lena R.L. Bendiksen. Hun hevder at barn under barnevernets omsorg vil ha det best i fosterhjem, ettersom de da vil få oppfylt begge disse behovene. Adopsjon er hun skeptisk til, ettersom det er opp til adoptivforeldrene om barnet da skal ha kontakt med sine biologiske foreldre eller ikke.

³⁵⁸ Ruud, *Aftenposten*, 29. april 2008: 8.

³⁵⁹ Skivenes, sitert i Ruud, *Aftenposten*, 29. april 2008: 8.

³⁶⁰ Statistisk sentralbyrå, 2014.

³⁶¹ Skivenes, sitert i Ruud, *Aftenposten*, 29. april 2008: 8.

³⁶² Bendiksen, sitert i *Advokatbladet*, 3. mars 2008.

I 2008 ble en gjennomgang av barnelovens regler offentliggjort og inneholdt en drøfting som blant annet presiserte at barnets beste skulle legges til grunn for avgjørelser i barnefordelingssaker.³⁶³ I forbindelse med dette ble det i media igjen satt fokus på fosterbarna, som også omfattes av andre lover når deres rettigheter skal gjøres gjeldende, blant annet adopsjonsloven og barnevernloven. Alle disse lovene har til en viss grad ulike hensyn som kan skape visse problemer når beslutninger om fosterbarn skal tas.

I denne perioden var det ikke bare forslag til endringer i barnelova som skulle vurderes, men også barnevernloven ble ønsket endret av blant annet daværende barne- og likestillingsminister, Anniken Huitfeldt (Ap). Det var med andre ord et politisk engasjement for å endre praksis. Hun ønsket økt bruk av adopsjon i enkelte barnevernssaker.³⁶⁴ Tidligere har politikerne støttet opp om lovverket og praksis, men nå ønskes det endringer. En Høyesterettsdom i 2007 banet vei for denne lovendringen og var utgangspunkt for å kunne bruke adopsjon i større grad enn tidligere. Dette dreiet seg om en gutt som hadde levd store deler av sitt niårige liv hos sine fosterforeldre som han ble plassert hos da han var 18 måneder. Etter en lang rettsprosess der det to ganger ble avslag for adopsjon, ble det i Høyesterett enstemmig vedtatt at fosterforeldrene kunne adoptere gutten. Høyesterett satte barnets behov først og ønsket å la barnet få være barn av de eneste foreldrene han kjente til, skrives det.³⁶⁵

Barneministeren vil at flere barnevernsbarn skal bli adoptert. I lovforslaget til barne- og likestillingsminister Anniken Huitfeldt (Ap) blir det tatt til orde for blant annet økt bruk av adopsjon og strengere krav før barn kan tilbakeføres etter midlertidig omsorgsovertakelse. – i dette forslaget til ny barnevernlov tar vi sterkere grad hensyn til barnets beste, sa Huitfeldt da hun gjorde rede for lovforslaget.³⁶⁶

Hun spesifiserer her endringen i barnevernloven vil føre til en lov som tar større hensyn til barnets beste enn på nåværende tidspunkt. Det gjaldt spesielt i tilfeller der omsorgen for barnet hos de biologiske foreldrene ikke ble bedre.³⁶⁷

Huitfeldt mener at barnas behov må få større betydning enn i dag. – Der det er motsetninger mellom barnas behov for trygghet og omsorg, og foreldrenes behov og ønsker, må vi i større grad enn i dag sette barnets behov først, skriver barne- og likestillingsministeren. I forslaget som er sendt ut på høring går hun inn for «økt bruk

³⁶³ NOU: 2008:9, 2008: 11-12.

³⁶⁴ NTB, 23. oktober 2008., *Adresseavisen*, 24. oktober 2008: 10., *Dagbladet*, 30. oktober 2008: 20., *Verdens Gang*, leder, 31. oktober 2008: 2., & Nygard-Sture, *Bergens Tidende*, 7. november 2008a: 14.

³⁶⁵ R.t. 2007: 256., & Nygard-Sture, *Bergens Tidende*, 7. november 2008b: 12.

³⁶⁶ Huitfeldt, sitert i *Adresseavisen*, 24. oktober 2008: 10.

³⁶⁷ NTB, 23. oktober 2008.

av adopsjon som barnevernstiltak» når foreldrene ikke kan gi god nok omsorg på varig basis og barnet har fått en meget sterk tilknytning til for eksempel fosterforeldrene.³⁶⁸

Barne- og likestillingsministeren legger her vekt på barns behov for trygghet og omsorg i barndommen, i argumentasjonen sin for mer bruk av adopsjon. Disse begrepene går igjen i argumentasjonen til representantene for dette synet. De er med andre ord kritiske til daværende praksis. I tillegg trekker hun inn viktigheten av barns tilknytning. Dette refererer til tilknytningsteori i psykologisk forskning som har fremhevet viktigheten av tilknytning mellom barn og omsorgspersoner for utviklingen til barnet. Stabile voksne som er der for barna i oppveksten er helt essensielt, uavhengig av biologi.³⁶⁹

Forslaget fikk også støtte av flere forskere og de fleste politiske partier, med unntak av Frp og Høyre som var skeptiske til økt bruk av adopsjon.³⁷⁰ Forskerne Skivenes og Havik viser i en artikkel til at adopterte barn gjør det bedre både sosialt, intellektuelt og motorisk. De har også en sikkerhet av en familie for livet, uavhengig av hvordan de oppfører seg. De kan ha en «normal» oppvekst.³⁷¹ Fosterforeldrene applauderte forslaget og delte tanken til Huitfeldt og forskerne. De ønsket en trygghet både for dem selv og barna det gjaldt.³⁷²

Barne- og likestillingsdepartementet ble kritisert i 2009 for at disse tiltakene ikke hadde bidratt til noen endringer i praksis. Ifølge barnevernsjefen i Bergenhus hadde det ikke kommet noen ny handlingsveileder fra departementet som gjorde at disse tiltakene ble en prioritet i barnevernet. Leder i Familie- og kulturkomiteen i Stortinget svarte på denne kritikken, og mente en slik handlingsveileder allerede burde vært på plass. Løsningen på en ny praksis var å behandle forslaget om den nye barnevernloven som ville kunne tillate åpen adopsjon.³⁷³

Kritikken mot barnevernet og departementet fortsatte ut år 2009, særlig gjaldt dette deres favorisering av det biologiske prinsipp og mangel på hensyn til barnets beste.³⁷⁴ Dette skadet omdømmet til barnevernet, mente representantene for dette synet. En innskriver i *Bergens*

³⁶⁸ Huitfeldt, sitert i Nygard- Sture, *Bergens Tidende*, 7. november 2008a: 14.

³⁶⁹ Bowlby, 1951., & Ainsworth, 1973, sitert i NOU 2012: 5, 2012: 22-23., & Ainsworth & Bowlby, 1991: 2-10.

³⁷⁰ Nygard-Sture, *Bergens Tidende*, 7. november 2008c: 14.

³⁷¹ Skivenes og Havik, sitert i Nygard- Sture, *Bergens Tidende*, 7. november 2008a: 14.

³⁷² Ruud, *Aftenposten*, 29. april 2008: 8.

³⁷³ Mjelva, *Bergens Tidende*, 26. oktober 2009: 10.

³⁷⁴ Eksempler på dette: Andersland, *Bergens Tidende*, kronikk, 20. november 2009: 27., Christiansen, *Bergens Tidende*, kronikk, 7. desember 2009: 14., Knutsen, *Aftenposten*, 7. april 2009: 3., Ersvik, *Stavanger Aftenblad*, debattinnlegg, 25. mai 2009: 25., Mjelva, *Bergens Tidende*, 26. oktober 2009: 10., & Larsen, *Bergens Tidende*, debattinnlegg, 15. desember 2009: 22.

Tidende var bekymret for konsekvensene dette dårlige ryktet kunne få for barna som virkelig trengte hjelp.³⁷⁵

Adopsjon må brukes mer! Mange barn i fosterhjem lider under uforutsigbarhet fordi de biologiske foreldre relativt hyppig kan fremme sak om tilbakeføring. Det skal mye til at barn som fungerer godt i et fosterhjem blir tilbakeført til et hjem som mest forbindes med traumatiske erfaringer. Det biologiske prinsipp står imidlertid sterkt, enhver plassering utenfor hjemmet anses i prinsippet som midlertidig. Av hensyn til nettopp barnets beste bør adgangen til å fremme tilbakeførings saker begrenses og det bør bli mer vanlig, som i en rekke andre land, at adopsjon anvendes raskere.³⁷⁶

Representantene for dette synet prøvde også å ta fosterbarnas perspektiv og støttet seg til forskning om temaet. «Fosterbarn ønsker å være som andre barn, noe de juridiske rammene og usikker fremtid ofte vanskeliggjør. En tydeligere avklart fremtid er derfor et overordnet hensyn når en vil redusere ustabiliteten.»³⁷⁷ Adopsjon var den eneste løsningen som kunne gi disse barna den tryggheten og den normale tilværelsen de hadde behov for.

Barnevernet ble kritisert også for å gripe inn for sent. Konsekvensen av det var at mange barn vokser opp i utrygge omgivelser med foreldre som ikke kan eller makter å ta seg av dem.

I mange tilfeller vil adopsjon være en nødvendig utvei, men dette bør gjøres i spedbarnsalder. Som alltid ellers: Forebygging er bedre enn behandling. Det å være adoptivbarn later ikke til å medføre store påkjenninger, det å være et barnevernsbarn derimot kan være stigmatiserende.³⁷⁸

I diskursen er det visse nyanser og en av disse kommer frem i dette sitatet. Adopsjon ønskes her primært av barn i spedbarnsalder og ikke for eldre barn, men det viktigste er likevel hensynet til barnets beste. Barnevernet og politikerne må sette dette først, skriver innskriver i debattinnlegget. Barna har ingen stemme og det blir da opp til barnevernet og regjering å sørge for at deres beste blir tatt hensyn til. Adopsjon vil ofte være den beste løsningen for barna, derfor må det biologiske prinsipp vike for barnets beste i barnevernssaker.

I 2010 ble åpen adopsjon vedtatt i Stortinget og ført inn i barnevernloven, noe som førte til biologiske foreldres mulighet for besøkskontakt med barnet selv etter en adopsjon.³⁷⁹ Til tross for disse lovendringene, ble barnevernet og myndighetene fremdeles kritisert for å illegge det biologiske prinsipp for stor vekt i barnevernssaker. Dette gjaldt særlig i tilfeller der rus var en

³⁷⁵ Andersland, *Bergens Tidende*, kronikk, 20. november 2009: 27.

³⁷⁶ Andersland, *Bergens Tidende*, kronikk, 20. november 2009: 27.

³⁷⁷ Christiansen, *Bergens Tidende*, kronikk, 7. desember 2009: 14.

³⁷⁸ Larsen, *Bergens Tidende*, debattinnlegg, 15. desember 2009: 22.

³⁷⁹ Barnevernloven, 2010, §§ 4-20a, 4-20.

del av barnets oppvekst. De griper inn for sent, eller så griper de inn med for svake tiltak.³⁸⁰ Disse tankene kan oppsummeres i et sitat fra en artikkel i *Vårt Land*.

Det er et paradoks at biologiske foreldre som i mange år har vist at de er helt uegnet til å ta seg av et barn, likevel får fortsette som juridiske foreldre – samtidig som vi har lange adopsjonskøer her i landet og adopsjon fra utlandet er blitt stadig vanskeligere. Kanskje kan vi lære av USA, der man har satt en tidsfrist: Hvis de biologiske foreldrene ikke blir i stand til å ta seg av barnet innen en viss tidsperiode, skal man heller gå inn for adopsjon. Adopsjon betyr et mer forutsigbart liv for barna, og for de voksne som skal ta seg av dem.³⁸¹

I sitatet fremmes et forslag om å gi foreldre to år på å få orden på livet sitt, hvis ikke vil barnet bli adoptert bort. Dette forslaget var ikke nytt, da det allerede i 1992 ved innføringen av den nye barnevernloven ble vedtatt, men bare ved tvangsadopsjon der foreldrene har blitt fratatt omsorgen.³⁸² Det er tydelig at det var barnets beste som ble satt først av representantene for dette synet. Foreldrene er ikke lenger en prioritet ettersom det er det biologiske prinsipp som kritiseres.

Flere hevdet det biologiske prinsippet ikke lenger måtte få ha en så stor betydning som det har eller har hatt i enkelte barnevernssaker.³⁸³ Daværende barne- og likestillingsminister Anniken Huitfeldt uttaler: «Der det er en motsetning mellom barnets behov for trygghet og omsorg og foreldrenes behov og ønsker, må vi i større grad enn i dag sette barnas behov foran foreldrenes.»³⁸⁴ Hun ønsket at barnevernet skulle gripe inn tidligere og fjerne barn fra oppvekstssituasjoner som ikke er bra for dem.

Denne kritikken kom i forkant av daværende barneminister Audun Lysbakkens (SV) ønske om å ta en diskusjon om hvor sterkt de biologiske båndene ble vektlagt i barneverntjenesten i 2010. Det kan tyde på en påvirkning fra opinionens side på myndighetene. Lysbakken ville be et ekspertpanel, senere kalt Bjørnøy-panelet (barnevernpanelet), om å vurdere om flere

³⁸⁰ Eksempler på artikler som viser dette: Møller, *Dagsavisen*, 15. mai 2010: 8., Duckert, *Aftenposten*, debattinnlegg, 29. mai 2010: 5., Tønnessen, *Vårt Land*, 3. august 2010: 2., & Meyer, *Dagens Næringsliv*, 24. august 2010: 3.,

³⁸¹ Tønnessen, *Vårt Land*, 3. august 2010: 2.

³⁸² Barnevernloven, 1992, § 4-20.

³⁸³ *Verdens Gang*, 29. juli 2006: 28., Andersen, *Verdens Gang*, 1. mai 2010: 19., Huitfeldt, *Verdens Gang*, debattinnlegg, 26. oktober 2008: 41., Aurdal, *Dagbladet*, 30. oktober 2008: 20., Flesland, *Dagsavisen*, debattinnlegg, 10. oktober 2011: 5., Duckert, *Aftenposten*, debattinnlegg, 29. mai 2010: 5., & Møller, *Dagsavisen*, 15. mai 2010: 8.,

³⁸⁴ Huitfeldt, *Verdens Gang*, debattinnlegg, 26. oktober 2008: 41.

fosterbarn burde adopteres og om det bør settes en frist for adopsjon dersom barnet ikke kunne tilbakeføres til foreldrene.³⁸⁵

-Jeg har møtt for mange barnevernsbarn som er blitt flyttet for ofte og som har levd med for mye usikkerhet om hvor de skal fortsette oppveksten sin, sier Lysbakken til NRK Hordaland. – Derfor ønsker jeg at vi skal ta en diskusjon om hvor sterkt vi skal vektlegge de biologiske båndene, sier SV- politikeren. Han ber et ekspertpanel se nærmere på adopsjonsspørsmålet.- Lysbakken mener adopsjon bør vurderes dersom barna ikke tilbakeføres til sine biologiske foreldre innen en frist.³⁸⁶

Lysbakken ønsket en stabil og trygg oppvekst for barn og måten å gjøre det på var gjennom økt bruk av adopsjon. Han ønsket å gi de biologiske foreldrene en tidsfrist for hvor lang tid de kan bruke på å få orden på livet sitt til å kunne gi barnet forsvarlig omsorg. Dersom de ikke klarer det innen fristen er det beste for barnet å bli adoptert. Argumentet som blir tatt i bruk er «Stabilitet, trygghet og forutsigbarhet er kanskje den aller viktigste faktoren for at det skal gå bra med disse barna, sier Lysbakken.»³⁸⁷

Forslaget om lovendring og utnevnelse av et ekspertpanel applauderes i avisene.³⁸⁸

Undersøkelser har vist at en av fire barnevernsbarn må flytte mer enn fem ganger i løpet av oppveksten,³⁸⁹ dette ble også nevnt i materialet. En kvinnelig innskriver viste til at barn som ikke kan bo hos sine biologiske foreldre bør adopteres bort og hun tar et oppgjør med det biologiske prinsipp: «Saken er at den skandaløse flyttestatistikken for barnevernsbarn er et bevis på at det biologiske prinsippet praktiseres feil – ikke til barnets beste.»³⁹⁰ Mange barn må flytte frem og tilbake fra fosterhjem til biologiske foreldre, så i fosterhjem igjen, i løpet av oppveksten. Det beste hadde da vært å ta i bruk adopsjon, for å gi barna stabilitet og trygghet.

Erling Gjelsvik kom med krass kritikk mot myndighetens favorisering av det biologiske prinsipp i et innlegg i *Bergensavisen*:

Idolisering av foreldreskapet er en av de mest markstukne bærebjelkene i vår kulturkrets. Forestillingen er grunnleggende falsk: Omsorgsevne og forplantningsevne har aldri vært synkron. En rimelig kort prosess i forhold til uskikkete foreldre, med raskest mulig bortadoptering av barna som mål, ville utvilsomt kunne føre til en drastisk reduksjon av de triste skjebnene vi konfronteres med. Like utvilsomt ville mange ressursvake mennesker oppleve en slik praksis som et overgrep. Men når

³⁸⁵ Representanter for dette: Schjønberg, *DagenMagazinet*, 11.november 2010: 7., Ringheim, *Dagbladet*, debattinnlegg, 11. november 2010: 3., & NTB, *Vårt Land*, 11. november 2010: 4.

³⁸⁶ NTB, *DagenMagazinet*, 11. november 2010: 7.

³⁸⁷ NTB, *DagenMagazinet*, 11. november 2010: 7.

³⁸⁸ Ringheim, *Dagbladet*, debattinnlegg, 11. november 2010: 3., & Gjelsvik, *Bergensavisen*, debattinnlegg, 13. november 2010: 23.

³⁸⁹ SOS Barnebyer, 2015.

³⁹⁰ Ringheim, *Dagbladet*, debattinnlegg, 11. november 2010: 3.

barns ve og vel står på spill, burde det aldri være tvil om hvem man først og sist tar hensyn til.³⁹¹

Den første setningen i utsagnet vitner om en kritikk av det biologiske prinsipp og i dette sitatet er ordbruken krassere enn den har vært tidligere i diskursen. Bruken av ordet «falsk» i sammenheng med forholdet mellom biologiske foreldre og barn kan vitne om en sterk holdning mot det biologiske prinsipp og en positiv holdning til adopsjon i situasjoner der foreldrene ikke kan ta vare på barnet sitt. Adopsjonen må skje raskt og det er barnet det skal tas hensyn til, ikke foreldrene. Å være en forelder betyr ikke at man kan gi barnet best mulig omsorg.

Barnevernpanelet, som ble oppnevnt av Audun Lysbakken, kom i sin rapport (Barnevernpanelts rapport) blant annet frem til at

Små barn som har vært under omsorg i 2 år skal som hovedregel skal bli boende i fosterhjemmet. De foresattes adgang til anke i Fylkesnemnda innsnevres. Fokuset på adopsjon av yngre barn som et barnevernstiltak styrkes.³⁹²

Det kommer også frem at det biologiske prinsipp har blitt prioritert over barnets beste i lang tid i barnevernet og barnevernet har blitt mer som et foreldrevern.³⁹³ I de ulike artiklene som nevner denne rapporten er stabil og forutsigbar omsorg hovedpunktene de velger å fokusere på.³⁹⁴ Etter rapporten ble lagt frem var det ikke noen reaksjoner på forslagene i form av leserinnlegg, slik det var i forkant. De som imidlertid tok til orde for å fremme sitt syn var avisene *Dag og Tid* og *Dagen* i form av lederartikler. Begge var enige i forslaget om å prioritere barnets beste over det biologiske prinsipp. De var for adopsjon, men lederartikkelen i *Dag og Tid* var også opptatt av at barnet skal få beholde kontakt med sine biologiske slektninger.³⁹⁵ Lederartikkelen i *Dagen* var noe mer opptatt av at tidsfristen på to år var for kort.³⁹⁶

Til tross for å sette fokus på de biologiske foreldrene, er det barnas beste som skal være i forgrunnen av avgjørelser i barnevernssaker vises det til i lederartikkelen:

Til syvende og sist er det likevel én ting denne saken handler om: Barn som lider. Det handler om vold, misbruk, rus, psykiske problemer og ren forsømmelse. Når

³⁹¹ Gjelsvik, *Bergensavisen*, debattinnlegg, 13. november 2010: 23.

³⁹² Barnevernpanelet, 2011: 12, 50.

³⁹³ Barnevernpanelet, 2011: 12.

³⁹⁴ De som gjør dette er: NTB, *Dagen*, 29. september 2011: 8., Gøystal, *Dagsavisen*, 29. september 2011: 10., *Dagbladet*, 29. september 2011: 2., NTB, *Adresseavisen*, 29. september 2011: 8., Gøystdal, *Trønder-Avisa*, 29. september 2011., Gjerdåker, *Dag og Tid*, leder, 30. september 2011., & *Dagen*, leder, 30. september 2011: 2.

³⁹⁵ Gjerdåker, *Dag og Tid*, leder, 30. september 2011.

³⁹⁶ *Dagen*, leder, 30. september 2011: 2.

barnevernet overtar omsorgen for et barn, er det alvorlig omsorgssvikt som ligger bak. Derfor må ikke barnevernet bli et foreldrevern. Hensynet til barnas beste må veie tyngst. Det bør være en grense for hvor mange sjanser biologiske foreldre skal få.³⁹⁷

Barnets beste var det som var viktigst i slike saker. Til tross for en viss sympati for foreldrene, er det likevel barnet og deres trygghet som må sikres. Dermed er det adopsjon som er det beste for barnet, ettersom det vil gi en større trygghet og stabilitet enn et fosterhjem vil gjøre. Her brukes begrepet «foreldrevern» om barnevernets beskyttelse av de biologiske foreldrene, et ordspill som kritiserte at de ikke er et vern for barn slik barnevernet er ment å være.

Diskusjonen om det biologiske prinsipp er også et svar på forslag til endring i barnevernloven som skal svekke biologiske foreldres rettigheter til omsorg for barna sine. «Ministeren vil også skjerpe kravene til foreldre som ønsker barna tilbake etter at de har vært i fosterhjem, altså stramme inn på tilbakeføringen av barn til biologiske foreldre.»³⁹⁸ Dersom fosterhjem er bedre for barna, enn det vil være å tilbakeføres til sine biologiske foreldre, skal barna fortsette å bo i fosterhjem. Det vil være til barnets beste. Tidligere har det biologiske prinsipp veid så tungt at barn har blitt tilbakeført flere ganger. Dette er ikke lenger ønskelig. Barnets beste skal veie tyngst. Tilbakeføring til biologiske foreldre er ikke alltid det beste dersom det ikke gir barna stabilitet, det vil et fosterhjem gjøre, noe sitatet under viser:

Signalet fra barnevernpanelet var klart da Helen Bjørnøy presenterte panelets konklusjoner: Dagens barnevern fungerer ikke optimalt, og det er ikke alltid til barnas beste at man holder fast på et biologisk prinsipp. Det kan faktisk være at en fosterfamilie er et bedre alternativ for barnet enn dets opprinnelige familie.³⁹⁹

Bjørnøy-rapporten taler dermed for at fosterhjem *kan* være til barnets beste og med det bryte med det biologiske prinsipp som fremmer tilbakeføring av barn i fosterhjem så snart det er mulig.

Stabilitet og trygghet var nettopp de to målene som ble presentert for omsorgen av barnevernsbarn, av Barnevernpanelets rapport i 2011.⁴⁰⁰ Denne rapporten vekket ikke den store oppsikten i avisene og omtaltes bare i en artikkel.⁴⁰¹ Barnevernpanelet som stod bak rapporten uttalte i *NTB*:

Små barn som har vært under omsorg i to år, skal som hovedregel bli boende hos fosterfamilien, mener Barnevernpanelet. Målet er å gi barna større stabilitet og

³⁹⁷ *Dagen*, leder, 30. september 2011: 2.

³⁹⁸ Aurdal, *Dagbladet*, 30. oktober 2008: 20.

³⁹⁹ Flesland, *Dagsavisen*, debattinnlegg, 10. oktober 2011: 5.

⁴⁰⁰ Barnevernpanelet, 2011.

⁴⁰¹ Gøystdal, *NTB*, 28. september 2011.

trygghet enn i dag. Men dette går på bekostning av rettighetene til de biologiske foreldrene.⁴⁰²

Dert kan tyde på at kritikken som ble rettet mot barnevernet av deler av befolkningen, nå også var en del av det offentlige kritikk som følge av Barnevernpanelets rapport. Igjen er det stabilitet og trygghet som fremheves som det viktigste for små barn. Det skapes gjennom langsiktige løsninger for fosterbarn, slik at de ikke blir kasteballer i systemet.

Barnevernpanelet foreslo i større grad å åpne for løsninger som adopsjon, på bekostning av det biologiske prinsipp. Noe som også ble foreslått tidligere av representantene for denne diskursen, men som nå ble satt på dagsorden gjennom denne rapporten. Daværende barne- og likestillingsminister Audun Lysbakken (SV) var positiv til forslagene i rapporten og uttalte i samme artikkel, at man trenger en debatt om det biologiske prinsipp og om det blir tatt for mye hensyn til i barnevernssaker og da ofte på bekostning av barnets beste.

Prinsippet om utviklingsfremmende tilknytning

I februar 2012 la Raundalen-utvalget frem sin offentlige utredning. I mitt materiale er denne rapporten grunnlaget for mye av diskusjonen som foregår i avisene og det er stort sett denne rapporten og innholdet i den som diskuteres i februar dette året.⁴⁰³

Det er seks artikler i perioden før Raundalen-utvalget i februar 2012 la frem sin rapport.

Disse omhandler ulik forskning som viser hvor viktig tilknytning er for barn, og da særlig fosterbarn.⁴⁰⁴ Barnevernforsker Marit Skrivenes skrev i en kronikk i *Bergens Tidende*:

Utviklingspsykologien har lenge vært opptatt av viktigheten av at barn som ikke kan vokse opp med biologiske foreldre, får mulighet til å knytte seg til nye omsorgspersoner. Det handler om individets grunnleggende behov for å bli elsket og anerkjent. Tankegodset er naturlig nok ikke fremmed i norsk barnevern, men sammenligner vi Norge med England og USA, ser vi at betydningen av stabilitet og langsiktighet for barnevernsbarn er uavklart både i lovverk og praksis.⁴⁰⁵

⁴⁰² Gøystdal, *NTB*, 28. september 2011.

⁴⁰³ Eksempler på artikler som tok opp dette: *NTB*, *dagsavisen*, 19. februar 2011: 8., *NTB*, *Telemarksavisa*, 21. februar 2011: 17., Rise & Ellingsen, *Adresseavisen*, 6. februar 2012: 2., *Adresseavisen*, 6. februar 2012a: 3., *Adresseavisen*, 6. februar 2012b: 1., Ellingsen & Rise, *Adresseavisen*, 7. februar 2012: 9., *Sarpsborg Arbeiderblad*, 11. februar 2012: 2., *Demokraten*, 11. februar 2012: 4., *Nordlys*, 11. februar 2012: 2., & *Adresseavisen*, 18. februar 2012: 3.,

⁴⁰⁴ Kvaran, *Adresseavisen*, kronikk, 5. november 2008: 35., Skrivenes, *Bergens Tidende*, kronikk, 26. oktober 2009: 17., *Dagsavisen*, 19. februar 2011; 8., Gøystdal, *NTB*, 28. september 2011., *NTB*, *Telemarksavisa*, 21. februar 2011: 17., & Eide, *Fædrelandsvennen*, debattinnlegg, 11. oktober 2011.

⁴⁰⁵ Skrivenes, *Bergens Tidende*, kronikk, 26. oktober 2009: 17.

Ifølge sitatet er tilknytning til voksne et viktig behov for barn. De må derfor få muligheten til det gjennom langvarig opphold hos sine omsorgspersoner. Da kan ikke barn bli flyttet rundt fra fosterhjem til fosterhjem og mellom institusjoner. Man trenger langsiktige løsninger som for eksempel adopsjon. På den måten vil barn være sikret en stabil og trygg oppvekst.

Tilknytning har blitt nevnt av representantene for dette synet flere ganger tidligere, særlig i forbindelse med Bjørnøy-rapporten.⁴⁰⁶ Det kan tyde på at dette synspunktet nå ble gjort enda mer synlig for myndighetene enn tidligere, gjennom denne utredningen der utvalget, bestående av profesjonelle som arbeider med barnevernsbarn, uttalte seg om sine funn.

En stabil tilknytning gjelder ikke bare mellom biologiske foreldre og barnet, men også mellom barnet og fosterforeldre, hevdes det. Postdoktor Eide ved Universitetet i Agder uttalte i et debattinnlegg blant annet:

Moderne familieliv gir oss mange eksempler på at gode barneliv kan leves sammen med foreldre som ikke er biologiske foreldre. Tilknytning og stabilitet er ikke bare et spørsmål om biologibasert tilknytning. Ivaretaking av barnets interesser er barnevernets mandat – også der dette måtte peke i en annen retning enn kontakt med biologiske foreldre.⁴⁰⁷

I sitatet fremhever Eide at biologi ikke er det avgjørende for om barnet føler en tilknytning og kritiserer barnevernet indirekte for å vektlegge dette prinsippet for sterkt i barnevernssaker.

I begynnelsen februar i 2012 ble Raundalen-rapporten overbrakt til Lysbakken. Innholdet i denne rapporten gis mye oppmerksomhet i avisene. Det var ingen diskusjon etter 2012 angående denne rapporten i mitt materiale, med unntak av en lederartikkel i 2013. Igjen ble forskning vektlagt i denne diskursen.

Flere artikler la nøkternt frem forslagene som kom frem i rapporten og viste til at disse er basert på forskning, særlig gjelder dette det nye prinsippet om utviklingsfremmende tilknytning.⁴⁰⁸ Raundalen-utvalget foreslo at det biologiske prinsipp ikke skulle være avgjørende i barnevernssaker. De ønsket også en økt bruk av adopsjon, særlig for spedbarn.

⁴⁰⁶ Eksempler på dette: Røyane, *Bergens Tidende*, 31. oktober 2001: 2., Dalland, *Verdens Gang*, 29.juli 2006: 26., *Bergens Tidende*, leder, 30.april 2008: 2., Kalstad, *Vårt Land*, 11.oktober 2008: 4., Andersen, *Verdens Gang*, 1. mai 2010: 19., Møller, *Dagsavisen*, 15. mai 2010: 8., & Lysbakken, sitert i *NTB*, 10.november 2010.

⁴⁰⁷ Eide, *Fædrelandsvennen*, debattinnlegg, 11. oktober 2011.

⁴⁰⁸ Rise & Ellingsen, *Adresseavisen*, 6. februar 2012: 2., Andre med lignende meninger: *Adresseavisen*, 6. februar 2012a: 3., *Adresseavisen*, 6. februar 2012b: 1., Ellingsen & Rise, *Adresseavisen*, 7. februar 2012: 9., *Sarpsborg Arbeiderblad*, 11. februar 2012: 2., *Demokraten*, 11. februar 2012: 4., *Nordlys*, 11. februar 2012: 2., & *Adresseavisen*, 18. februar 2012: 3.

Et eksempel på dette kommer frem i en reportasje i *Adresseavisen* samme dag som den offentlige utredningen ble overrakt daværende barne- og likestillingsminister.

Utvalget lener seg på forskning som viser at det ikke spiller noe rolle om omsorgspersonene er biologiske foreldre, adoptivforeldre eller fosterforeldre. Det er innholdet og kvaliteten i tilknytningen som er det viktige. Tilknytning er sentralt for å sikre barn vekst og utvikling i nære relasjoner, og barn knytter seg også til nærstående som påfører dem skader. Ungene kan imidlertid bygge opp ny tilknytning til nye omsorgspersoner etter et miljøskifte. Som direkte følge av dette resonnementet, har utvalget to sentrale forslag som kan komme til å bli omdiskutert: For spedbarn fra null til 18 måneder skal det tas stilling til adopsjon innen ett år. For små barn mellom 18 måneder og fire år skal det tas stilling til adopsjon senest to år etter fosterhjems plassering. I praksis vil det betyr at biologiske foreldre har kort tid på seg til å forbedre omsorgsevnen sin. Og jo yngre barna er når de tas ut av sitt opprinnelige hjem, jo kortere tid har de biologiske foreldrene. De små har da knyttet seg til nye foreldre. Dette innebærer trolig at det blir flere omsorgsovertakelser, spesielt for de minste barna.⁴⁰⁹

Sitatet viser det mest sentrale innholdet i den offentlige utredningen, gjort av Raundalen-utvalget. Den var i seg selv en kritikk mot den rollen det biologiske prinsipp har hatt i barnevernssaker ved å nedprioritere det biologiske prinsipp og sette graden av tilknytning før dette prinsippet. Dette er tydelig gjennom vektleggingen av forskning som viser til at biologi ikke er avgjørende for hvem barn føler en tilknytning til. Særlig gjelder dette de små barna. Det er også derfor det åpnes for å måtte ta stilling til adopsjon av disse innen ett eller to år. Adopsjon ble trukket frem som det beste for små barn etter en viss tid, ettersom de da har knyttet seg til andre. Men adopsjon som det beste for barna gjelder bare i de tilfellene der relasjon til foreldrene vil være til hinder for barns utvikling. Forskningen de viste til var tilknytningsteorien til Bowlby og Ainsworth som nettopp viste til at tilknytning til voksne ikke avhenger av biologi, men relasjonen og tilknytningen barnet har til omsorgspersonen.⁴¹⁰

Reaksjonene på de foreslåtte forslagene lot ikke vente på seg. Allerede dagen etter (7. februar) kom de første reaksjonene. Her uttalte de ulike partiene på Stortinget seg, sammen med Raundalen og andre som skrev inn til avisene. Raundalen var krass i sine uttalelser om det biologiske prinsipp. «Forskningen forteller oss at det biologiske prinsipp langt på vei kan oppfattes som basert på myter, sier utvalgets leder Magne Raundalen.»⁴¹¹ Partiene på Stortinget var positiv til forslaget, med unntak av Frp og delvis Arbeiderpartiet. En representant fra Krf uttalte: - Jeg er positiv til forslaget om at det skal bli lettere å adoptere de

⁴⁰⁹ Rise & Ellingsen, *Adresseavisen*, 6. februar 2012: 2.

⁴¹⁰ Bunkholt & Sandbæk, 2008: 63-70.

⁴¹¹ Raundalen, sitert i Ellingsen & Rise, *Adresseavisen*, 7. februar 2012: 9.

ungste barna.»⁴¹² Aps representant uttrykket en større skepsis: «- Jeg tror at det er ganske stor enighet om at det biologiske prinsippet står for sterkt, og derfor tror jeg utvalget peker i riktig retning. Men kanskje går for langt.»⁴¹³ Frp uttalte seg også:

- I Frp står dette prinsippet svært sterkt, helt fra John Alvheims tid. Å adoptere er så endelig. Men samtidig oppsøkes politikerne igjen og igjen av tidligere barnevernsbarn som synes foreldrene fikk for mange sjanser. Vi kan ikke bare overse der, og derfor må debatten tas, sier Horne.⁴¹⁴

De fleste er enige i at det biologiske prinsipp har stått for sterkt, men likevel er det en viss skepsis til adopsjon. Det kan tyde på at partiene uttaler at de mener det biologiske prinsipp har stått og står for sterkt, men når det blir foreslått å ta noen grep for å sikre at barnas beste blir fulgt og med det en svekkelse av det biologiske prinsipp blir de usikre og ikke villige til å gjennomføre dem helt. De motsier seg selv, men det kan hende det skyldes at uttalelsene kommer veldig kort tid etter at forslaget er lagt frem.

Det var ikke bare politikere som uttalte seg om utredningen, det gjorde også ulike representanter gjennom debattinnlegg og kronikker.⁴¹⁵ Erling Gjelsvik var i sitt debattinnlegg i *Bergensavisen* positiv til prinsippet om utviklingsfremmende tilknytning og i samme grad kritisk til det biologiske prinsipp:

Likevel har menneskeslekten en lang tradisjon for å behandle biologiske foreldre som hellige kyr, og se på barna som deres ukrenkelige eiendom. Om det var noen forestillinger vi skulle kvitte oss med, burde det være disse. Å ødelegge et barn er ikke gjort i en håndvending. Det krever innsatsvilje og systematikk, i tillegg til en uforstand eller en ondskap som man skulle tro var utenkelig å la gå utover sitt eget kjøtt og blod. Likevel er det foreldre som jobber med saken, år ut og år inn. Altfor lenge har ærefrykten for blodets bånd hemmet beslutningskraften i barnevernssaker. Hensynet til barns beste skal veie tyngst, sies det. I praksis har hensynet til de voksne veid mye tyngre.⁴¹⁶

Gjelsvik sammenlignet foreldre med hellige kyr og mener foreldrene nærmest bevisst ødelegger barna sine. Han brukte negativt ladde ord som «ondskap», «ærefrykten», «snillistokratiet» og «grøftekanten» i sitt debattinnlegg. Dette er ord som tydelig fremstiller det biologiske prinsipp negativt, og taler for å gi andre enn foreldrene omsorgen i slike tilfeller.

⁴¹² Ellingsen & Rise, *Adresseavisen*, 7. februar 2012: 9.

⁴¹³ Ellingsen & Rise, *Adresseavisen*, 7. februar 2012: 9.

⁴¹⁴ Ellingsen & Rise, *Adresseavisen*, 7. februar 2012: 9.

⁴¹⁵ Noen av dem som uttalte seg: Kvaran, *Adresseavisen*, kronikk, 6. februar 2012: 13., Gjelsvik, *Bergensavisen*, debattinnlegg, 11. februar 2012: 25., & Raundalen & Mørch, *Dagbladet*, debattinnlegg, 24. februar 2012: 58.

⁴¹⁶ Gjelsvik, *Bergensavisen*, debattinnlegg, 11. februar 2012: 25.

Han fortsatte videre å rose prinsippet om utviklingsfremmende tilknytning.

Derfor er det lovende at Raundalen-utvalget anbefaler å bygge ned hindrene for at de som er i barnevernets varetekt skal kunne adopteres. Adopsjon, og selvsagt helst på et tidligst mulig stadium, innebærer en uavvendelighet som går i blodsband-kulturens disfravør. Men nok en gang sett fra det utsatte barnets synsvinkel: I de aller fleste tilfellene er adopsjon en langt mer betryggende form for omsorgsovertakelse enn fosterhjemmets midt- i- mellom – løsning.⁴¹⁷

Gjelsvik var opptatt av, sammen med de fleste representantene for dette synet, barnets beste i motsetning til diskursen om det biologiske prinsipp som fremmer foreldreværet. Dette er synlig gjennom hans ønske om å se omsorgssituasjoner gjennom barnets synsvinkel. Det er av den grunn han også ønsker en økt bruk av adopsjon, også istedenfor fosterhjem, særlig for de minste barna. Gjelsvik støttet også opp om Raundalen som mener det biologiske prinsipp er en myte.

Indirekte ble Raundalen-rapporten nevnt i en lederartikkel i *Bergens Tidende* fra 2013 der barnevernets innsats for fosterbarna ble diskutert. Barnevernet og myndighetene ble roset for den bedringen som hadde skjedd i barnevernet i årene 2010-2013.

I forkant av lovendringene har det skjedd en svekkelse av foreldreretten, det som kalles det biologiske prinsipp. Blant annet er adgang til adopsjon for fosterforeldre gjort lettere, når det blir ansett å være til det beste for barna. Barna får nå rett til å bli hørt, og til å medvirke gjennom hele prosessen i barnevernsaker, og barnas rettsikkerhet er styrket.⁴¹⁸

Lovendringene som omtales i sitatet er endringer som ble foreslått som følge av flere rapporter, deriblant Raundalen-Rapporten. Dette kom frem i Prop.106 L som sammenfattet hvilke lovendringer i barnevernloven det dreide seg om.⁴¹⁹ Blant annet gjaldt det å gjøre adopsjon lettere for fosterforeldre, barna skulle selv ha større innflytelse på avgjørelser i barnevernssaker. I saker med små barn må adopsjon bli vurdert innen to år. Begrunnelsen for det er forskning som viser at adoptivbarn klarer seg bedre i voksenlivet enn fosterhjemsbarn gjør.⁴²⁰

Ikke alle var enig i at det var bra for barna å ha en slik kontakt etter en gjennomført tvangsadopsjon.

- Adopsjon er et godt virkemiddel, men ikke adopsjon med samvær. Det fører til et slags delt foreldreskap som ikke nødvendigvis gavner barnet. Hvis de biologiske

⁴¹⁷ Gjelsvik, *Bergensavisen*, debattinnlegg, 11. februar 2012: 25.

⁴¹⁸ *Bergens Tidende*, leder, 6. april 2013: 2-3.

⁴¹⁹ Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013.

⁴²⁰ Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013: 82, 84-85, 208.

foreldrene er helt uegnet til å ta vare på barnet, bør de miste ansvaret for godt, mener Havik.⁴²¹

Sitatet viser noe av nyansene innenfor denne diskursen. Representantene er enige om at adopsjon er det beste for barnet, men hvorvidt det skal være åpen adopsjon eller ikke er det ikke enighet om.

I etterkant av dette forslaget til lovendring ble barnevernet kritisert for ikke å ha fulgt opp forslagene som Raundalen-rapporten konkluderte med. En fostermor skrev:

Barnevernet i kommunene gjør ikke som spesialistene anbefaler og departementet ber de om. De fremmer ikke flere saker om adopsjon. Statistikken viser at det er sørgelig få fosterbarn som adopteres og faktisk er det en vesentlig andel av adopsjonene som skjer når fosterbarnet er 18 år eller eldre... Har man ikke forstått at den stabile og forutsigbare oppveksten hører barndommen til?⁴²²

Sitatet viser særlig en kritikk rettet mot manglende bruk av adopsjon. Igjen trekkes begrepet «stabilitet» frem som et viktig element i barns oppvekst. Representantene i denne diskursen er veldig opptatt av stabilitet i barnevernsbarns oppvekst og adopsjon som en løsning for å kunne gi dem det. Tilknytningsteoretikerne Bowlby og Ainsworth, som det ofte blir henvist til, har også påpekt viktigheten av dette for å gi barn en best mulig oppvekst. Det ble derfor i NOU 2012:5, Raundalen-rapporten, foreslått utviklingsfremmende tilknytning som et nytt prinsipp i barnevernet.⁴²³ Likevel har en stabilitet og forutsigbar oppvekst vist seg å være noe representantene for dette synet har vektlagt i lang tid før dette prinsippet ble foreslått.

Men det kan tyde på at dette ikke har blitt fulgt opp i barnevernet, ifølge representantene for dette synet. Dette kommer frem i en kronikk fra 2015 der innskriver mener adopsjon er det beste for barnet i vanskelig barnevernssaker. Særlig gjelder dette spedbarn. Han kritiserte også barnevernet for å være redd for å gripe inn med for sterke tiltak.

Dersom vi mener at barnevernet skal basere sitt arbeid på grunnregelen om barnets beste, bør det lages en forskrift etter mønster av overnevnte juridiske prinsipper: det er bedre at ti uskyldige foreldre utsettes for omsorgsvedtak enn at ett lite barn må vokse opp med vold, rus eller overgrep.⁴²⁴

Utsagnet viser representantene for dette synets fokus på barnets perspektiv i barnevernssaker. Det er ikke barnet som skal lide fordi man er redd for å ta feil avgjørelse i forhold til foreldrene. Det er verdt å la barnevernet ta feil om foreldrene i flere saker enn at ett barn skal

⁴²¹ Havik, *Bergens Tidende*, 9. januar 2010: 20.

⁴²² Dahlen-Kvalvaag, *Adresseavisen*, kronikk, 27.juni 2013: 13.

⁴²³ Bowlby, 1951., & Ainsworth, 1973, sitert i NOU 2012: 5, 2012: 22-23., & Ainsworth & Bowlby, 1991: 2-10.

⁴²⁴ Smith, *Morgenbladet*, kronikk, 19. juni 2015: 30-31.

få sin barndom ødelagt av rus, vold eller overgrep. Sitatet viser at det fremdeles, tre år etter prinsippet om utviklingsfremmende tilknytning ble lagt frem, er en debatt om barnevernet lar prinsippet om barnets beste veie tyngst i barnevernssaker og at hva som skal være innholdet i barnets beste debatteres.

Diskursen omhandler en kritikk av barnevernstjenesten som representantene for denne diskursen mener har satt foreldrene før barnas beste i vedtak som omhandler barn. De ønsker istedenfor å la barn bli adoptert bort til sine fosterforeldre for å skape en stabil, trygg og god oppvekst for barna. Dette innebærer for de fleste representantene et ønske om å bryte kontakten med de biologiske foreldrene til barna, mens noen få ønsker en åpen adopsjon med noe kontakt mellom dem. Det som knytter disse røstene sammen er deres påstand om at det er best for barn som er utsatt for omsorgssvikt å bli adoptert. Det gjelder spesielt dersom barna er unge når de blir tatt fra foreldrene

Engasjementet rundt adopsjon som det beste for barnevernsbarn har eksistert over lang tid i norske aviser. Meningene og holdningene som binder sammen representantene for dette synet er noe fragmentert, men det som binder dem sammen er adopsjon som det eneste riktige alternativet for barnevernsbarn. Det er bare på den måten disse barna kan få en stabil og forutsigbar oppvekst, som disse representantene fremmer i stor grad. Til tross for noe uenighet i hvorvidt adopsjonen bør være åpen, lukket eller etter en gitt tidsfrist på to år for små barn, er adopsjon det som absolutt er å foretrekke for fosterbarn.

Åpen adopsjon – et kompromiss?

I 1996-1997 og i 2009 - 2010 er det en opphopning av artikler angående en foreslått lovendring i barnevernloven om å innføre åpen adopsjon i tilfeller av tvangsadopsjon.⁴²⁵

Forslaget ble først foreslått av Høyesterett og kan tolkes som et kompromiss mellom den biologiske diskurs og diskursen om adopsjon som det beste for barnet. På den ene siden vektlegges det biologiske ved at barna fremdeles skal ha kontakt med sine biologiske foreldre. På den andre siden støttet Høyesterett også med dette forslaget prinsippet om at adopsjon er det beste for barna.

⁴²⁵ Se oversikt over artiklene i slutten av litteraturlisten.

Første gang lovendringen nevnes i materialet er i to artikler i 1991⁴²⁶ der det fremheves av Høyesterett at;

Så sent som i mars 1989 ble barneloven endret til gunst for foreldre som aldri har bodd sammen med sine barn; de ble gitt samværsrett på lik linje med den av foreldrene barnet hadde vokst opp hos. Sakkyndige for høyesterett har dessuten gitt uttrykk for at den alminnelige faglige oppfatning i dag er at også adoptivbarn bør gis kunnskap om, eventuell samværsrett med, sine biologiske foreldre. Det samme behov vil selvfølgelig også være tilstede også i forhold som gjelder tvangsadopsjon.⁴²⁷

Engasjementet fra ulike representanter som Høyesterettsdommere og barne- og familieministere er tydelig. Alle disse var positive til et forslag fra Høyesterett om å lovfeste en rett for fosterbarn som er adoptert til å ha samvær med sine biologiske foreldre, til tross for at de er adoptert bort. På dette tidspunktet (1991) hadde ikke lovverket en slik bestemmelse. Dette var de ulike røstene skeptiske til. I denne sammenheng ble et leserinnlegg publisert som også uttrykket at den biologiske familien er det beste for barnet.

I 1997 la en journalist i *Aftenposten* frem Høyesteretts antydning om et nytt lovforslag.

Høyesterett har gått til det uvanlige skritt å antyde lovendring for å sikre adopterte barn rett til samvær med biologiske foreldre. Etter dagens lovgivning har barn som er adoptert, ingen rett til samvær med sine biologiske foreldre.⁴²⁸

Sitatet viser høyesterettsdommerenes forslag om å la adopterte barn ha en lovmessig rett til å treffe sine foreldre, til tross for at de er adoptert. Det er tydelig at det biologiske båndet mellom biologiske foreldre og barn er verdsatt av disse dommerne. En forklaring på hvorfor representantene for dette synet var veldig opptatt av å fremme sitt syn, kan ha sammenheng med Adele Johansen-saken i 1996. Adele Johansen ble fratatt datteren få dager etter fødselen i 1989, men i 1996 kom denne saken opp i Den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg. Her ble Norge oppfordret til å omgjøre vedtaket om å la fosterforeldrene til barnet få adoptere henne, ettersom det brøt med den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 8. Norge etterkom ikke kravet, og ettersom det norske lovverket ikke inneholdt noe rett på samvær mellom biologisk familie og barn etter en adopsjon, ble kontakten brutt.⁴²⁹

⁴²⁶ Pedersen, *Aftenposten*, 29. januar 1991: 8., & Pedersen, *Aftenposten*, 16. januar, 1991: 12.

⁴²⁷ Pedersen, *Aftenposten*, 16. januar 1991: 12.

⁴²⁸ Letvik, *Aftenposten*, 2. mai 1997: 6., Andre som uttrykket det samme: Berning, *Nordlys*, debattinnlegg, 7.februar 1996: 33., Berning & Skeie, *Dagbladet*, debattinnlegg, 22. januar 1996: 31, NTB, *Aftenposten*, 20.mai 1997: 14., NTB, 20.april 2010., Olsen, *Vesteraalens Avis*, debattinnlegg, 24.april 2010: 5., & Olsen, *Jærbladet*, debattinnlegg, 28.april 2010: 3.

⁴²⁹ Gjerde, *Aftenposten*, 17. mars 2002: 4., & Rt.1996: 11-43.

På bakgrunn av denne saken og andre saker ble et forslag om å la barn ha kontakt med foreldrene sine, selv om de bor i fosterhjem eller er blitt adoptert bort fra sine biologiske foreldre, foreslått. En artikkel i *Aftenposten* i 1997 tok opp dette.

Høyesterett mener Regjeringen må vurdere en lovendring som kan gi barn lovfestet rett til samvær med sine biologiske foreldre etter adopsjon, skriver Arbeiderbladet. For kort tid siden avgjorde Høyesterett at en kvinne fremdeles får foreldreansvaret for barna sine, selv om de skal bo hos fosterforeldrene under hele oppveksten. I dommen går Høyesterett samtidig ut med en anmodning til Regjeringen om å ta et initiativ til å endre lovverket. Høyesterettsdommer Ketil Lund legger i sin begrunnelse vekt på at en lovendring kan være til det beste for barna.⁴³⁰

I dette sitatet fremmer høyesterettsdommeren prinsippet om barnets beste som et argument for lovendringen. Hvorfor lovendringen er til barnets beste utdypes ikke her. Ut fra konteksten med artikkelen over, kan det tenkes at Høyesterett mente det var til barnets beste å ha kontakt med sin biologiske familie, uavhengig om det er adoptert bort til andre eller ikke. § 4-1 i barnevernloven fra 1992 omtaler barnets beste. Den sier; «Ved anvendelse av bestemmelser i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen»⁴³¹

Disse tankene fortsatte utover i 2009, og særlig er det *Bergens Tidende* som gjenspeiler holdningene og meningene til representantene i denne perioden. Dette gjelder særlig ved å trykke debattinnlegg og kronikker skrevet av eller som er basert på forskere og deres forskning.⁴³² Ved åpen adopsjon, i tilfeller som gjelder adopsjon av fosterbarn, vil de biologiske foreldrene få besøke barna etter en tvangsadopsjon. Ved å åpne for åpen adopsjon håpet regjeringen å gjøre det lettere for fosterforeldre å adoptere, og med det øke antall adopsjoner av fosterbarn og med det også gjøre det lettere å skaffe flere fosterhjem.⁴³³ Det viser at myndighetene nå kanskje har tatt til seg og lyttet til meningene til en del av befolkningen som har ønsket en økt bruk av adopsjon i lang tid.

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker kan i dag samtykke til at fosterforeldre får adoptere sitt fosterbarn, uten de biologiske foreldrenes samtykke. Ved en slik adopsjon brytes alle juridiske bånd mellom barnet og de biologiske foreldrene.

⁴³⁰ NTB, *Aftenposten*, 20. mai 1997: 14.

⁴³¹ Barnevernloven, 1992, § 4-1.

⁴³² Mjelva, *Bergens Tidende*, 26. oktober 2009: 10., Andersland, *Bergens Tidende*, kronikk, 20. november 2009: 27., Christiansen, *Bergens Tidende*, kronikk, 7. desember 2009., & Larsen, *Bergens Tidende*, debattinnlegg, 15. desember 2009: 22.

⁴³³ NTB, 9. oktober 2009., NTB, *Stavanger Aftenblad*, 10. oktober 2009., NTB, *Agderposten*, 10. oktober 2009: 6., NTB, *Trønder-Avisa*, 10. oktober 2009: 9., & NTB, *Klassekampen*, 10. oktober 2009: 12.

Adoptivforeldrene får de samme rettigheter og forpliktelser som ethvert annet foreldre-barn forhold. Departementet foreslår at det innføres en ny bestemmelse i barnevernloven. Forslaget åpner for at fylkesnemnda kan vurdere om det skal være besøkskontakt mellom barnet og biologiske foreldre etter at adopsjonen er gjennomført.⁴³⁴

Utsagnet viser til et forslag fra daværende regjering som ønsker å innføre en åpen adopsjon der de biologiske foreldrene kan ha kontakt med barnet etter at det er adoptert av fosterforeldrene. Regjeringen ønsker flere adopsjoner av fosterbarn og åpen adopsjon er deres forslag til å kunne oppnå det. «- Vi tror at mange barn hadde syntes det hadde vært en fordel å vite hvor de hører hjemme, sier barne- og likestillingsminister Anniken Huitfeldt (Ap).»⁴³⁵ Likevel vil dette forslaget bare gjelde noen få saker ettersom fosterforeldrene må gi sitt samtykke for at en slik kontakt mellom barn og biologiske foreldre kan finne sted.

I materialet ble ikke dette forslaget diskutert eller kommentert av journalistene selv, eller av andre. Det ble nøytralt presentert og ikke gjort videre rede for hva det ville innebære at forslaget skulle ha som hensikt å øke antall adopsjoner av fosterbarn, men på samme tid ville det bare gjelde noen få saker. Det som imidlertid kommenteres og til en viss grad kritiseres var lovnadene til daværende barne- og likestillingsminister Anniken Huitfeldt om at det nå skulle tas mer hensyn til barnas beste og mindre hensyn til det biologiske prinsippet i fosterhjemsaker. Hun lovet den gang å sørge for at fosterhjemsbarn skulle få en mer stabil og trygg tilværelse. Dette skulle gjøres ved økt bruk av adopsjon, barnevernet skulle tidligere inn og vurdere om barn skulle tas ut av hjemmet og ved å øke kravene til foreldrenes omsorgsevne.⁴³⁶

I april 2010 ble forslaget fra 2009 om åpen adopsjon behandlet og vedtatt i Stortinget og det preget avisene i denne perioden med både reportasjer og debattinnlegg som diskuterte denne tematikken. Endringer i barnevernloven og adopsjonsloven førte til at barnevernet nå kunne ta i bruk åpen adopsjon i flere saker enn tidligere.⁴³⁷

Tanken er at adgang til besøkskontakt vil gjøre at barnevernsmyndighetene oftere vurderer adopsjon uten samtykke fra biologiske foreldre. – Vi mener det er rett å åpne for en begrenset kontakt, der dette er til barnets beste. Det understrekes også i

⁴³⁴ NTB, 9. oktober 2009.

⁴³⁵ NTB, *Stavanger Aftenblad*, 10. oktober 2009.

⁴³⁶ Mjelva, *Bergens Tidende*, 26. oktober 2009: 10., Andersland, *Bergens Tidende*, kronikk, 20. november 2009: 27., Christiansen, *Bergens Tidende*, kronikk, 7. desember 2009., & Larsen, *Bergens Tidende*, debattinnlegg, 15. desember 2009: 22.

⁴³⁷ NTB, *Dagsavisen*, 21. april 2010: 15., NTB, 20. april 2010., Olsen, *Vesteraalens Avis*, debattinnlegg, 24. april 2010: 5., & Olsen, *Jærbladet*, debattinnlegg, 28. april 2010: 3.

lovforslaget at barnet skal være forvisset om at det blir værende hos adoptivforeldrene, til tross for at det får en viss kontakt med sine biologiske foreldre.⁴³⁸

Indirekte vil det si at det er flertall i Stortinget for økt bruk av adopsjon av fosterbarn. Tanken bak er at det vil være lettere for barnevernet å ta i bruk tvangsadopsjon når barna ikke må bryte all kontakt med den biologiske familien etter en adopsjon. Engasjementet blant de som talte for adopsjon som det beste til barnet var stort og det kan tyde på at meningene og holdningene her kan ha påvirket myndighetene.

Det er et paradoks at tvangsadopsjon på den ene siden ble sett på som ønskelig og positivt for barna, men på den andre siden var det også viktig for dem å ha kontakt med de biologiske foreldrene. En av dem som også engasjerte seg i debatten var stortingsrepresentanten Gunn Olsen fra Arbeiderpartiet. Hun viste blant annet til at det ikke var helt enighet på Stortinget om åpen adopsjon.

Det vil være ulike oppfatninger i en såpass omfattende sak der barnets beste står sentralt. Derfor er jeg svært glad for at alle partiene, med unntak av Frp, er enige om at der adopsjon er til det beste for barnet, kan det fastsettes en rett til kontakt mellom barnet og biologiske foreldre etter en gjennomført adopsjon. Det kan se ut som om Frp mener at barna skal tilbake til sine biologiske foreldre nesten uansett hva som er best for barna.⁴³⁹

Olsen var for økt bruk av adopsjon og da særlig i form av åpen adopsjon. Hun kritiserte i samme utsagn også Frp for ikke å ta nok hensyn til barnets beste, fordi de var imot adopsjon. Videre sa hun også at barn trenger stabil og forutsigbar oppvekst. Det er derfor viktig at barnet er helt trygg på at det skal være hos sine adoptivforeldre, til tross for at det kan få treffe foreldrene sine.⁴⁴⁰

I 1997 foreslo Høyesterett å endre loven slik at adopterte barn kan ha samvær med sine biologiske foreldre, selv etter en tvangsadopsjon, dersom det var til barnets beste. Men det tok lang tid før dette forslaget ble vedtatt. Men dette forslaget ble ikke godkjent før i 2010 ved innførelse av § 4-20a fra 2010⁴⁴¹ der man åpnet for samvær mellom biologiske foreldre og barn, selv etter en adopsjon er gjennomført. Det er likevel adoptivforeldrene som avgjør om barnet skal få treffe sin biologiske familie eller ikke.⁴⁴² I 1917 var det åpenhet rundt adopsjon, så sterk i fra 1956 før det igjen med den nye adopsjonsloven i 1986 ble åpenhet

⁴³⁸NTB, 20. april 2010.

⁴³⁹ Olsen, *Jærbladet*, debattinnlegg, 28. april 2010: 3.

⁴⁴⁰ Olsen, *Jærbladet*, debattinnlegg, 28. april 2010: 3., & NTB, *Vesteraalens Avis*, debattinnlegg, 24. april 2010: 5.

⁴⁴¹ Barnevernloven, 2010, § 4-20a.

⁴⁴² Barnevernloven, 2010, § 4-20a.

rundt adopsjon. Det kan tyde på at myndighetene ønsker at barna skal få vite hvem de biologiske foreldrene er og med det også sannsynliggjøre kontrakt mellom dem.⁴⁴³ Det kan tyde på holdningsendringer i samfunnet med tanke på hvilken form for adopsjon som er til det beste for barnet.

Diskursene om nasjonal adopsjon av barn under barnevernet – avgrensning og betydning

I dette kapitlet har de ulike fortolkningene som har preget samfunnsdebattene av barnets beste i forhold til nasjonal adopsjon blitt løftet frem og drøftet og med det også hva som legges i begrepet barnets beste. Materialet for dette kapitlet har vært omfattende med 94 artikler etter et utvalg fra databasen ble gjort. Etter en nøye gjennomgang valgte jeg å gruppere ytringene som tre ulike fortolkninger av barnets beste i forhold til adopsjon som barneverntiltak.

Den biologiske diskurs omhandlet det biologiske prinsipp, og en umistelig tro på det biologiske bånd og slekt i omsorgen av barn. Dersom tiltak fra barnevernet er nødvendig, skal tiltakene settes inn i hjemmet. På den måten kan barnet bo hos foreldrene sine. Det biologiske prinsipp har lenge stått sterkt i norsk lovgivning⁴⁴⁴ og med det også kanskje i manges holdninger til hva som er barnets beste. På den andre side er det barnets beste som skal veie tyngst i avgjørelser som tas angående barn. Særlig gjaldt dette etter ratifiseringen av FNs barnekonvensjon i 1991, vedtakelsen av barnevernloven i 1992 og i 2014 ved innføringen av prinsippet i Grunnloven. I barnevernloven skal prinsippet om barnets beste være avgjørende i og ikke bare et grunnleggende hensyn som i Grunnloven.⁴⁴⁵ På den måten bryter dette synet med det prinsippet som skal gjelde sterkere enn det biologiske prinsipp i avgjørelser om barnet.

Dette er grunnsynet for representantene for den biologiske diskurs, men det ble rettet mye kritikk mot dette synet. Det førte til ulike motsvar som holdet fast på det biologiske prinsipp, men som viste en mer moderat holdning til dette prinsippet. Motsvarene ble slektsplassering og fosterhjem, men barna måtte tilbakeføres til foreldrene så fort som mulig. Det rene grunnsynet stod sterkt og de ønsket en styrking av det biologiske prinsipp i den betydning av

⁴⁴³ Hognestad & Steenberg, 2000: 29, 45-51.

⁴⁴⁴ Bendiksen, 2008: 186-187.

⁴⁴⁵ Stang, 2015: 102,115-116., Kjørstad & Syse, 2014: 345-346., Barnevernloven, 1992, § 4-1., & Grunnloven, 1814, §104.

en styrking av foreldreretten i barnevernssaker. De uttalte et krav til barnevernet om å se den biologiske familien som en ressurs. De uttrykket sjelden argumenter for hvorfor det beste for barna er å være hos sin biologiske familie. Det var bare gitt at det er slik. Det biologiske er det mest naturlige og dermed det beste for barnet. Hele tiden lå fokuset i denne diskursen på foreldrene og deres rettigheter. Sjelden sees sakene fra barnas side eller at noen taler barnas sak. Det er foreldrene som skal beskyttes og som må få sin sjanse til å beholde sine barn. I sin argumentasjon for styrking av det biologiske prinsipp og mindre bruk av adopsjon, var de opptatt av å kritisere de som ikke støtter det biologiske prinsipp. Særlig fremstår det som viktig å kritisere de andre for ikke å begrunne sitt syn i forskning. Representantene for det biologiske prinsipp viste selv til forskning, men ikke til hvilken forskning det gjaldt.

Slektsfosterhjem ble presentert som en løsning etter at Barnevernpanelets-rapport lagt frem i 2011 som følge av Barnevernpanelets ønske om å gjøre det lettere å adoptere små fosterbarn.⁴⁴⁶ Representantene ønsket istedenfor å ta i bruk biologiske slektninger av barnet som fosterforeldre. På den måten kunne barnet ha kontakt med sin biologiske slekt, selv om foreldrene ikke kunne ta seg av barnet. Frp er det partiet i materialet som utmerker seg ved deres store tiltro til det biologiske prinsipp. Ingen av de andre partiene uttrykker en så stor tro på dette prinsippet og forsvaret det slik representantene som uttaler seg for Frp, gjør.

Den andre måten representantene tilpasset sitt syn på, til kritikken som blir rettet mot det, var å godta at barn må i fosterhjem, på premisset at barna skulle tilbakeføres til de biologiske foreldrene så fort som mulig. Forslaget om å la små barn som har bodd i fosterhjem i to år bli adoptert av fosterforeldrene, vekket harme blant representantene for dette synet. Svaret ble å forsvare særlig barnevernloven og innholdet i den, der hjelpetiltak først og fremst skal skje i hjemmet. Dersom ikke det var en mulighet og barnet måtte i fosterhjem, skulle det tilbakeføres så snart som mulig til sine biologiske foreldre. Det uttrykkes særlig en sympati med foreldrene også her og spesielt med de foreldrene som har slitt med rus eller sykdom. De var helt imot adopsjon, da deres mål var å tilbakeføre barna til foreldrene.

Kjennetegn ved denne diskursen er både valg av ord og fravær av argumentasjon for meningene som uttrykkes. Ord som ”naturlig” var noe som gikk igjen i argumentasjonen for det biologiske prinsipp. For representantene er det biologiske prinsipp så naturlig at det ikke krever noe videre forklaring på hvorfor det er best for barn å bli boende hos sine biologiske foreldre. De uttrykket disse meningene, men det var et fravær av argumentasjon som viste

⁴⁴⁶ Barnevernpanelet, 2011: 47.

hvorfor det var slik. Det kan tyde på at de synes det å være hos sine biologiske foreldre er så selvsagt at det ikke behøver å argumenteres for. Deres meninger om barnets beste ble med det fremstilt som sannhet. Det å bli fratatt et barn sammenlignes med en dødsstraff for foreldrene. Dette er en krass ordbruk og viser hvor sterk motstanden mot adopsjon er. De som tar til orde i denne diskursen var fagpersoner, men også representanter for myndighetene er sterkt fremtredende i denne diskursen. Barne- og familieministre fra to ulike perioder forsvarer barnevernloven og barnevernets praksis. Det er derfor en diskurs preget av både profesjon-utdannede og myndighetspersoners meninger og holdninger rundt fosterbarns beste, som her tydelig er å være hos sine biologiske foreldre.

Motsetningen til diskursen om det biologiske prinsipp er diskursen som argumenterer at adopsjon i de fleste tilfeller vil være til barnets beste. Materialet som utgjør diskursen er stort og den strekker seg over et langt tidsrom, fra 1956-2015. Den omhandler en sterk overbevisning om at adopsjon er det beste for barna, dersom barna er under barnevernets omsorg. Adopsjon vil tilføre barnas liv mer stabilitet og trygghet enn det et liv i fosterhjem eller institusjoner vil medføre. I denne nyere kontekst er adopsjon et mer positivt tiltak enn, representantene i forrige kapittel uttalte. Stabilitet og trygghet vektlegges i stor grad og brukes hyppig som argument for dette synet. Representantene begrunnet sine argumenter ved å vise til konkret forskning som støtter opp om deres syn. Særlig var forskningen til Bowlby og Ainsworth trukket frem. Disse teoriene var med på å bryte ned det biologiske prinsipp, ved å vise til at det ikke er biologien som skaper tilknytning mellom barn og voksne, men hvor stabile og tilstede disse er for barna.⁴⁴⁷

I denne diskursen er det et større fokus på barna enn de biologiske foreldrene. Det er barnas beste som settes i sentrum og behovene deres som tas hensyn til når meninger og holdninger til deres beste blir uttrykket av representantene for dette synet. Dette er i tråd med FNs barnekonvensjons innhold om at barnets interesse skal prioriteres over foreldrenes dersom det er en konflikt mellom disse.⁴⁴⁸

Den nye barnevernloven som ble vedtatt i 1992 omtales i materialet og det ble det raskt en debatt rundt den såkalte ”tvangsadopsjonsparagrafen.” De som uttalte seg i denne diskursen

⁴⁴⁷ Ainsworth, Blehar, Waters & Wall, 1978: 207., NOU 2012: 5, 2012: 11-12, 21-23, 57-58, 79-82, 108-113 & 120-122. Ainsworth & Bowlby, 1991: 2-10., Bowlby, 1982: 244-247, 314, 318-319., Bowlby, 1973: 10, 201, 202, 204, 225, 245-246., Bowlby, 1951., Ainsworth, 1973, sitert i NOU 2012: 5, 2012: 22-23., Ainsworth & Bowlby, 1991: 2-10., Bowlby, 1953, sitert i Bunkholdt & Sandbæk, 2008: 62., Schofield, 2006, sitert i Bunkholdt & Sandbæk, 2008: 63., & Berk, 2009: 426-430.

⁴⁴⁸ Aarre & Blom, 2012: 193-194.

var positiv til denne paragrafen og ønsket økt bruk av adopsjon som et barneverntiltak, særlig med tanke på de yngste barna. Det uttrykkes også en uro over at det biologiske prinsipp står for sterkt i Norge, blant representantene. Det var en enighet om at barnets beste da er å bli adoptert bort, fordi tilbakeføring til biologiske foreldre ikke ble sett på som barnets beste. Flere hevdet at foreldrevernet står sterkere i Norge enn vern av barn. Derfor blir for få barn adoptert bort, selv om dette hadde vært til barnets beste med tanke på en trygg og god oppvekst. Ifølge tilknytningsteori vil adopsjon i slike tilfeller være til barnets beste.⁴⁴⁹

Det var særlig tre hendelser i 2008 som øker fokuset på holdningen om at adopsjon var til barnets beste. Det var som nevnt et nytt lovforslag, historier om fosterbarn som var kasteballer i systemet og en høyesterettsdom som gav adgang til økt bruk av adopsjon. I disse årene var det særlig forskere og barne- og likestillingsministeren som uttalte seg og støttet opp om økt bruk av adopsjon. Dette var i motsetning til tidligere barne- og likestillingsministre som støttet opp om det biologiske prinsipp. Forskningen som legges frem viser nå at adopsjon er bedre for barna enn fosterhjem. Det kan være noe av forklaringen for hvorfor politikere nå mente adopsjon er til barnets beste i motsetning til hva de mente tidligere.

En offentlig utredning ledet av psykolog Magne Raundalen støttet også opp om økt bruk av adopsjon som barneverntiltak. Med det nye prinsippet om utviklingsfremmende tilknytning fikk denne diskursen igjen støtte fra forskning og politikere. Som et kompromiss mellom disse ulike synspunktene kom forslaget om åpen adopsjon fra Høyesteretts side og utgjør den tredje diskursen. Åpen adopsjon ble vedtatt i 2010 og kom som et svar på et behov for en slik løsning for å få ta i bruk mer adopsjon av fosterbarn. Samvær med foreldre er ifølge Smith & Logan essensielt for barns identitet og selvfølelse,⁴⁵⁰ Undersøkelser viser at samvær mellom biologiske foreldre og barn er vanlig for barn plassert utenfor hjemmet⁴⁵¹ og det har vist seg å være positivt for både utviklingen og trivselen til barnet.⁴⁵² Andre forskere har funnet at samvær verken er til eller ikke er til barnets beste, altså verken positivt eller negativt.⁴⁵³ Det handler om hvor god tilknytning barnet opplever å ha med foreldrene sine i dette samværet, slik også Bowlby og Ainsworth viste til.⁴⁵⁴

⁴⁴⁹ Berk, 2009: 426-430.

⁴⁵⁰ Smith & Logan, 2004: 18-35.

⁴⁵¹ Snipstad & Haugenlund, 1987, sitert i Haugli & Havik, 2010: 59.

⁴⁵² Fanshel & Shinn, 1978., Millham et al, 1986., Triseliotis, 1989., Andersson, 1991., & Thoburn, 1994, sitert i Haugli & Havik, 2010: 63.

⁴⁵³ Quinton et al., 1997, sitert i Haugli & Havik, 2010: 64.

⁴⁵⁴ Bowlby, 1951., & Ainsworth, 1973, sitert i NOU 2012: 5, 2012: 22-23., & Ainsworth & Bowlby, 1991: 2-10.

De ulike diskursene skaper ulike fortolkninger av hvilken grad adopsjon er til barnets beste. For det første er det en stor forskjell i hvem de fokuserer på. Representantene for den biologiske diskurs setter de biologiske foreldrene og deres rettigheter overfor barna først. Barnas beste blir satt i andre rekke, selv om det kan tyde på at de mener at det biologiske prinsipp og det som er best for foreldrene er barnas beste. Dersom foreldrene har det bra, vil barna også få det bra hos dem. Derfor må tiltak settes inn i hjemmet. Kritikerne av dette synet fokuserer i større grad på barna, og barns tilknytning til omsorgspersoner uavhengig av biologi og var derfor positive til økt bruk av adopsjon som barneverntiltak. Representantene som taler for åpen adopsjon som det beste for barna taler for adopsjon, men samtidig for å opprettholde kontakten mellom barn og biologiske foreldre.

Vi har også sett en forskjell for hvordan det argumenteres for standpunktene i de ulike diskursene. I den første ble det vist til forskning, men representantene utelot å nevne hvilken forskning det dreide seg om. I tillegg kritiserte de representantene for det andre synet å ikke vise til forskning. Dette til tross for at det var nettopp det de gjorde. De var tydelige og henviste til konkret forskning. Representantene for de tre diskursene vil etablere autoritet. Forskning gir autoritet og ved å henvise til det får argumentasjonen større tyngde. I nyere tid kan det se ut som om politikerne støttet seg på forskningen som viste hvor viktig stabilitet og trygghet er for barn i oppveksten. Som et resultat av dette ønsket de, med unntak av Frp, å ta i bruk adopsjon i større grad enn det er blitt gjort tidligere.

Hva som er barnets beste i barnevernssammenheng er vanskelig å finne ett svar på. Mye avhenger dette av den enkelte situasjon og hvilken tid man lever i. Det som gjør det ytterligere komplisert er barnevernets egne prinsipper som i noen grad overstyrer hverandre. Dette gjelder for eksempel tanken om at barn har rett til forsvarlig omsorg, men på den andre siden også rett til respekt for familieliv.⁴⁵⁵ Det biologiske prinsipp og prinsippet om mildeste inngreps prinsipp sørger for å beskytte den biologiske familien, men noen ganger kan dette komme i veien for når barnets beste ville vært å bli adoptert. Med tanke på slike dilemmaer er det ikke så rart det er så sterke meninger om hva som er til barnets beste; fosterhjem, adopsjon eller å være hos sine biologiske foreldre. Men sterkest står adopsjon som barnets beste i dette kapitlet.

⁴⁵⁵ Menneskerettsloven, 1999, artikkel 8., & Bendiksen, 2008: 17-18.

Kapittel 6: Sammenlignende drøfting og konklusjon

Hva som forstås som barnets beste er åpent for tolkning og kontekstavhengig. Det holder derfor ikke bare å studere fortolkningen av barnets beste ved hjelp av juridiske tekster, men dette begrepet må også studeres historisk ved hjelp av andre typer tekster, for eksempel aviser, som i denne studien. Dette gir en forståelse av kompleksiteten i begrepet barnets beste, og det mangeartede handlingsrommet som har påvirket beslutninger til barnets beste.

Lite er skrevet om grunnlaget for lovendringene som ble vedtatt på 1900-tallet i forhold til barnets beste og nasjonal adopsjon. Det er skrevet om lovendringer, men få har sett dem i større sammenheng med holdninger og meninger i befolkningen til fortolkningen eller forståelsen av hva som er barnets beste. Tidligere forskning om nasjonal adopsjon har stort sett basert seg på offentlige dokumenter og rettslige kilder som stortingsmeldinger, lover og lovforarbeidene. Både Ingvaldsen og Andresen hevder at prinsippet om barnets beste lå til grunn for denne loven og at man ønsket å gi barnet mulighet til å vokse opp hos én familie, ofte med flere ressurser enn den biologiske familien.⁴⁵⁶ Det viktigste var barnets rett, og med det, dets lykke og velvære.⁴⁵⁷ Men hvordan adopsjonen ble akseptert eller oppfattet har endret seg over tid. Før loven i 1917 var mange fattige og det var vanlig å sette bort barnet, dermed var det adoptivforeldrene som kunne stille krav. Med økt velstand ble det færre barn til adopsjon i Norge og dermed ble det nå stilt krav til adoptivforeldrene.⁴⁵⁸ Min oppgave er ment å være et korrektiv til dette tidligere fokuset på lovverket.

Funnene som er gjort i avismaterialet viser at holdningene og meningene som utgjør disse offentlige dokumentene, ofte har vært tilstede i deler av befolkningen en stund før de når myndighetene, noe som er synlig i begge analysekapitlene, blant annet ved den nye adopsjonsloven i 1986 og innføringen av åpen adopsjon i 2010. Det er tydelig at det debattantene legger i barnets beste ikke bare er to motpoler, men også med midtposisjon der barnets beste er å ha kontakt med biologiske foreldre, men ikke nødvendigvis å bo hos dem.

I samfunnsdebattene rundt de enslige mødrene fortolkes barnets beste på ulike måter. Det var vanskelige tider for de enslige mødrene som ofte ikke fikk noe hjelp av far, og opplevde skammen som ble forbundet med å få barn utenfor ekteskapet. Hun stod også ofte i en

⁴⁵⁶ Ingvaldsen 1996: 11, 76., & Lov om adoption av 2. april 1917, sitert i Andresen, 2006: 188.

⁴⁵⁷ Rosenberg, 1981: 50, 57-58.

⁴⁵⁸ Ingvaldsen, 1996: 76-79.

vanskelig situasjon økonomisk og med det også når det gjaldt tak over hodet for seg og barnet.

De som uttaler en fortolkning av barnets beste som et naturlig biologisk bånd, mener barnets beste er at mor får beholde barnet sitt. Ingen kan være en bedre mor for barnet enn den biologiske moren. Barnets beste speiles her i hva som er best for mor, det vil si at morens beste er å få beholde barnet sitt og som en konsekvens av dette er barnets beste å være hos mor. Dette skrifter i møte med en diskurs som ønsker å ansvarliggjøre myndighetene og som i større grad fokuserer på barnets behov. Likevel regnes barnets beste også her å være hos sin biologiske mor og aller helst også sin biologiske far. Men det viser at fortolkningen av barnets beste har endret seg fra hva som var best for mor til hva som var barnets beste, Disse utgjør de sterkeste røstene i etterkrigstidens debatt om enslige mødre, og fremhever samfunnets ansvar i å muliggjøre dette gjennom bedre økonomiske ordninger for de enslige mødrene og barna deres, mødrehjelpen og med det redusere skammen. Dette fantes også dem som utgjør diskursen om de «umoralske mødrene», som var kritisk til at disse jentene med lav moral skulle ha ansvar for et barn. Særlig rettet de som jobbet i helsevesenet en moralsk pekefinger mot de enslige mødrene og mente barnets beste var å bli plassert hos andre, helst en mor og en far. Andresen et al. viste til at adopsjon ble sett på som en god løsning for barn født utenfor ekteskapet, fordi de da ville få en familie.⁴⁵⁹ Mine funn utfyller dette bildet og viser hvor viktige forestillingen om kjernefamilien var de første tiårene etter krigen. En familie bestående av mor, far og barn var det beste for barnet. Det er i uttalelsene som former diskursen om de umoralske mødrene at argumentasjonen for barnets beste kommer klarest frem, ved at de peker på uegnetheten til en enslig mor. Dermed er adopsjon både sett på som negativt på den ene siden og positivt for barnet på den andre siden i denne historiske konteksten.

På denne tiden var det tydelig i materialet at det biologiske prinsipp stod sterkt. Til tross for dette åpnet lovendringen for det motsatte. Ved en anonym adopsjon skulle det ikke lenger være mulig for det adopterte barnet å spore opp sine biologiske foreldre. Ingvaldsen peker på at dette kan henge sammen med at husmorsrollen ble viktig for kvinner og at adopsjon ble mer tabu som følge av dette.⁴⁶⁰ Andresen trekker også frem at anonym adopsjon også var bra for barnet ettersom det da ikke trengte å føle seg annerledes som følge av adopsjonen.⁴⁶¹

⁴⁵⁹ Andresen et.al., 2011: 404-406.

⁴⁶⁰ Ingvaldsen, 1996: 34-35, 38-41.

⁴⁶¹ Andresen, 2006: 190-191.

Mitt arbeid peker på en annen mulighet. Jeg mener det kan diskuteres om ikke denne lovendringen i 1956 fra svak til anonym adopsjon nettopp bygger på en sterk forestilling om biologiens betydning for barnets velferd ettersom barnets opphav i mange tilfeller ble holdt skjult for omgivelsene og adoptivforeldrene fremstod som biologiske foreldre. Dersom formålet med loven var å kunne skjule for omverdenen at adopsjon hadde funnet sted og likestille adoptivbarnet med biologiske barn, kunne man etablere nye bånd med adoptivfamilien som utad ble sett på som biologiske. I et slikt perspektiv fremstår lovens tolkning av barnets beste som et stabilt familieforhold med to foreldre, der det ikke kan stilles spørsmål ved barnets biologiske opphav.

Kapittelet avsluttes med den nye Lov om adopsjon i 1986 og oppmerksomheten rundt denne. Lovendringen i 1956, som innførte anonym adopsjon som hovedform for adopsjon, beskyttet adoptivforeldrene og de biologiske foreldrene. Adopsjonen av barn ble da kamuflert og barnet fremstod som et biologisk barn på lik linje med andre. Dette skapte da et biologisk bånd mellom adoptivforeldrene og adoptivbarnet. Dette tyder på at biologi var viktig. Men som nevnt tidligere handlet myndighetene på tvers av det biologiske prinsipp. Selv om innførelsen av anonym adopsjon brøt det biologiske båndet mellom mor og barn, så var hensikten å etablere nye bånd mellom adoptivforeldre og barn som nettopp ble antatt å være biologiske. Dermed kan det argumenteres for at biologi fremdeles var et styrende prinsipp ved lovendringen i 1956. I et slikt perspektiv fremstår lovens tolkning av barnets beste som et stabilt familieforhold med to foreldre, der det ikke kan stilles spørsmål ved barnets biologiske opphav. Den nye adopsjonsloven i 1986 skiftet fokus fra foreldrene til barnet. Loven i 1986 var for barnet, ettersom noe av det som førte til en ny adopsjonslov nettopp var mangel på en tydelig paragraf som vektla at adopsjon skulle være til gagn for barnet. I lovforslaget ble det foreslått å flytte formuleringene om barnets beste fra § 8 til § 2 i loven for å vise at barnets beste var hovedprinsippet som skulle følges i den nye loven. Dette forslaget ble godtatt.⁴⁶² Dette er i tråd med representantens endrede fokus også, særlig de som er en del av «de umoralske enslige mødrene» diskursen.

I forkant av loven ønsker også flere av de som uttaler seg å igjen åpne for en åpenhet rundt adopsjon. Det tyder på en holdningsendring i befolkningen som nå har gått fra å fremme anonym adopsjon til nå å ønske åpenhet rundt adopsjoner. Noe som kan tyde på at holdningene i befolkningen smittet over på myndighetene, som så vedtok en ny lov som

⁴⁶² Justis- og politidepartementet, 1984-1985: 6.

inneholdt denne retten. Eller at myndighetene var i takt med folkeopinionen og at lovendringene komme som en følge av ønsker og krav om endring som vi har sett uttrykt gjennom diskursene i dette kapitlet. Den nye loven etterfølger dette ønsket og åpner for å la adopterte få vite hvem som er deres biologiske foreldre.

Holdningen og meningene til de enslige mødrene har opp gjennom årene også endret seg fra å være negativ til i dag å være en familieform som er akseptert i store deler av samfunnet. Det er også akseptert at barnets beste kan være å ha en enslig mor og adopsjon er ikke lenger et vanlig alternativ for disse. Til tross for dette viser forskning at barn av enslige mødre er overrepresentert i barnevernsstatistikken, der 43% av barna i studien *Det nye barnevernet* fra 2009 bodde med mor.⁴⁶³ I mitt materiale er det med noen som mener at adopsjon er til det beste for barna også i dag.

I den nyere perioden er konteksten en helt annen, der det i hovedsak er fosterbarn under barnevernets omsorg som er aktuelle for adopsjon som barneverntiltak. Ofte har disse barna vært kasteballer i systemet og med det bodd i flere fosterhjem og blitt flyttet ut av hjemmet hos de biologiske foreldrene flere ganger. Før de blir flyttet har ofte barnevernet vært inne i lengre periode og prøvd ut flere tiltak i hjemmet for å bedre situasjonen der. Noe som også er i tråd med lovverket som regulerer barnevernets arbeid.

Denne konteksten åpner i større grad for å tenke på adopsjon som et godt tiltak for barn i en slik situasjon. Det betyr ikke at de biologiske foreldrene ikke blir regnet som viktige for barna i dag, noe også lovverket og denne studien har vist. Denne konteksten er vanskelig å få tak i ved å studere lovtekster alene, slik det har blitt gjort tidligere. Min oppgave viser hvordan behovene, opplevelsene og meningene hos aktørene som opplevde omsorgsovertakelse, arbeider med barn eller på ulike måter involverer seg i denne problematikken påvirker lovendringer gjennom sin praksis og sin kritikk mot det.

Fremdeles forstås barnets beste for mange som mener at barnets beste er å være hos sine biologiske familie og til nød sine biologiske slektninger. På andre siden er de som støtter opp om adopsjon som barnets beste. Representantene mener det biologiske prinsipp blir vektlagt for sterkt både i lovverket og av barnevernet. Andresen viser til at adopsjon også tidligere ble sett på som et bedre alternativ enn fosterhjem, fordi barna da ville få en stabil oppvekst og en familie.⁴⁶⁴ Mine funn viser at flere ser på dette som et godt alternativ, når foreldrene ikke kan

⁴⁶³ Fauske, Lichtwarck, Marthinsen, Willumsen, Clifford & Kojan, 2009: 46.

⁴⁶⁴ Andresen, 2006: 200.

ta seg av barnet. Samtidig vektlegger de fleste viktigheten av at barnet skal ha et forhold til foreldrene. Likevel er det ikke slik at disse motpolene er bastante. I analysen tyder det på at representantene til en viss grad befinner seg i en midtposisjon. Det er bare noen som holder helt fast på sine meninger på ytterkantene.

Forslaget om åpen adopsjon danner en slik midtposisjon og de fleste er enige om at barnets beste er å ha kontakt med sine biologiske foreldre, selv om det ikke nødvendigvis vil si å bo hos dem. Denne diskursen fungerer som en mellomposisjon mellom de to andre diskursene som er motpoler til hverandre. Her ser vi styrken til diskursanalyse der mellomposisjonene kommer frem og det ikke er noen fastsatte ideer, slik ideanalyse ville tatt utgangspunkt i.⁴⁶⁵ Forslaget om åpen adopsjon kan tyde på å være et forsøk på kompromiss mellom meningene og holdningene til disse motpolene. Høyesterett har på den ene siden myndighetene som hele tiden har forsvart det biologiske prinsipp og barnevernets bruk av den. På den andre siden er en stor del av befolkningen som ønsker økt bruk av adopsjon. Formålet var å øke antall adopsjoner og få flere fosterhjem i Norge. Ifølge Statistisk sentralbyrå har antall fosterbarnadopsjoner økt fra 2010 når det ble åpnet for åpen adopsjon av fosterbarn. I 2014 ble 62 fosterbarn adoptert til sammenligning ble 29 fosterbarn adoptert i 2010. Siden 2010 har det vært en jevn økning i antall fosterbarnadopsjoner,⁴⁶⁶ noe som kan tyde på at tiltaket har virket. Likevel er dette få adopsjoner med tanke på hvor mange som søker om adopsjon av fosterbarn hvert år og hvor mange som er fosterbarn.

Debatten rundt barnevernets og andre aktørers tolkning av barnets beste er på ingen måte over. Den siste tiden har den også fått en internasjonal dimensjon der det har vært demonstrasjoner mot norsk barnevern i flere store europeiske byer. I min oppgave er kritikken som er rettet mot barnevernet stort sett at de ikke har satt inn sterkere tiltak tidligere. Det førte til økt bruk av adopsjon og at barnevernet griper inn tidligere enn før. Nå blir dette kritisert internasjonalt. Dette kan henge sammen med at forståelsen av barnets beste også er kulturavhengig. Det som regnes som barnets beste i norsk kultur er ikke nødvendigvis det samme som andre steder, noe demonstrasjonene viser til. Dette viser at barnets beste ikke bare kan studeres ved hjelp av juridiske tekster, det må også studeres i et historisk perspektiv.

⁴⁶⁵ Bratberg 2014: 57-60.

⁴⁶⁶ Statistisk sentralbyrå, 2014.

Litteraturliste

Kilder

- Adresseavisen*. (2008, 24. oktober). BARNEVERN. *Adresseavisen*, s. 10.
- Adresseavisen*. (2011, 29. september). Vurderer adopsjon av fosterbarn, *Adresseavisen*, s. 8, del 1.
- Adresseavisen*. (2012a, 6. februar). Forslagene som legges frem i dag. *Adresseavisen*, s. 3, del 1.
- Adresseavisen*. (2012b, 6. februar). Det skal bli lettere å adoptere fosterbarn. *Adresseavisen*, s. 1, del 1.
- Adresseavisen*. (2012, 18. februar). Det biologiske prinsipp. *Adresseavisen*, s. 3, del 1.
- Advokatbladet*. (2008, 3. mars). Tar doktorgrad om barnevernloven. *Advokatbladet*.
- Aftenposten*. (1956, 24.mars). Full arverett for alle adoptivbarn. *Aftenposten*, s. 2.
- Aftenposten*. (1959, 15.september). Adopter ikkje et barn for å «redde ekteskapet». *Aftenposten*, s. 5.
- Aftenposten*. (1965, 5. juli). Hensynet til barnet det sentrale ved adopsjon. *Aftenposten*, s. 5.
- Aftenposten*. (1976, 21.februar). Bare 20 spebarn adopteres bort i Oslo pr. år. *Aftenposten*, s.1, 6.
- Aftenposten*. (2008, 5. mai). Delløsning. *Aftenposten*, leder, s. 2, del 2.
- Andersen, S. Q. (2010, 1. mai). Vil ta flere barn fra foreldrene. – Hvert 8. barn emosjonelt mishandlet. *Verdens Gang*, s. 19.
- Andersland, G. K. (2009, 20. november). Kronikk fredag. *Bergens Tidende*, kronikk, s. 27.
- Arbeiderkvinnene. (1960, 16. februar). «Hjelp de ugifte mødrene – de ugifte fedrene klarer seg selv.» *Dagbladet*, s. 12.
- Askeland, E. (1962, 24. november) Abortloven mindre romslig enn de gamle reglene. *Verdens Gang*, s. 6.
- ASSA. (1963, 10.september). Mange hjem venter på adoptivbarn. *Aftenposten*, s. 4.
- Aurdal, M. (2008, 30. oktober). – Barnevernet må inn tidligere. *Dagbladet*, s. 20, del 1.
- Backe-Hansen, E. (2001, 21. april). Fosterhjem. *Dagbladet*, s. 20, del 2.

- Benneche, G. (1979, 19. januar). – Fosterhjem bedre enn barnehjem. *Dagbladet*, s. 2.
- Bergens Tidende*. (2008, 30.april). Av hensyn til barna. *Bergens Tidende*, leder, s. 2.
- Bergens Tidende*. (2012, 24. mars). «Det vakre herlege barnet mitt! Ho var så glad i meg – og eg i henne. Men ... kva skulle eg gjera?» *Bergens Tidende*, s.1-5.
- Bergens Tidende*. (2013, 6. april). Bedre barnevern. *Bergens Tidende*, leder, s. 2-3, del 1.
- Berning, B., & Skeie, M. (1996, 22. januar). KORT OG GODT Til statsministeren: *Dagbladet*, debattinnlegg, s. 31.
- Berning, B. (1996, 7. februar). Barns rett. *Nordlys*, debattinnlegg, s. 33.
- Bertelsen, R. (2011, 1. oktober). Raske meninger. 9. ART. *Aftenposten*, s. 4, del 2.
- Bjørnersen, M. (1997, 22. mai). VIL BLI ADOPTERT. *Nordlys*, s. 8.
- Blom, C. (1978, 30. desember). Svar til adoptivbarn. *Dagbladet*, debattinnlegg, s. 25.
- Bonneche, G. (1978, 22. desember). Barnevernsnemndene behandler unger som pakker: Fosterbarn kan skifte hjem opptil 14 ganger. *Dagbladet*, s. 12.
- Borse, S. (1976, 15.januar). Adopsjon ingen løsning. *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 12. del debatt.
- Braathen, E. (1989, 9.august). Smilet stor belønning. *Aftenposten*, s. 17.
- Bratt, N. & Nordstrøm, M. (1987, 6. juni). Barn som har det vondt (4). Gutten er bare seks år. *Aftenposten*, s. 18.
- Brustad, S. (1997, 12. juni). Barnevernloven: Feil om adopsjon og barnevern. *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 23.
- Bøhm-Pedersen, K. (2002, 1. juli). Adoptert mot morens vilje. *Aftenposten*, s. 4.
- Carlson, C. (1963, 20.september). Barnekomedie eller ta det barn og la det vandre. *Dagbladet*, s. 9.
- Christiansen, Ø. (2009, 7. desember). Kronikk. *Bergens Tidende*, kronikk, s. 14.
- Clemetsen, L., & Høgtun, G. (1993, 9. januar). Ny barnevernslov. Ivareta barnets interesser! *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 30.
- Dagbladet*. (1960,16. februar). «Hjelp de ugifte mødrene – de ugifte fedrene klarer seg selv». *Dagbladet*, s. 12.
- Dagbladet*. (2008, 30. oktober). Fakta om Barnevernloven. *Dagbladet*, s. 20, del 1.
- Dagbladet*. (2011, 29. september). Omsorg for barnevernet. *Dagbladet*, s. 2, del 1.

- Dagen*. (2011, 30.september). Adopsjon av fosterbarn. *Dagen*, leder, s. 2.
- Dagsavisen*. (2011, 19. februar). Leder utredning av barnevernet. *Dagsavisen*, s. 8, del 1.
- Dahlen-Kvalvaag, U.(2013, 27. juni). Adopsjon av fosterbarn. *Adresseavisen*, kronikk, s. 13, del 2.
- Dahr, E.B. (1989, 9. august). Smilet stor belønning. *Aftenposten*, s. 17.
- Dalland, E. (2006, 29. juli). Ukens tema Barnevern. *Verdens Gang*, s. 26.
- Demokraten*. (2012, 11. februar). Barnevernet. *Demokraten*, s. 4.
- Duckert, F. (2010, 29. mai). A ville ha et barn! *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 5, del 3.
- Eide, S.B. (2011, 11. oktober). Barnevernets «biologiske prinsipp» Også i det tidligere barnevernet var betydningen av blodsband et tema, riktig nok med et annet fortegn. *Fædrelandsvennen*, debattinnlegg, s. 8, del 2.
- Eidem, K. (1977, 8. januar). Jeg vil vite hvem jeg er... *Dagbladet*, s.18.
- Ellingsen, L., & Rise, M.K.B. (2012, 7. februar). Barns utvikling viktigere enn biologi. *Adresseavisen*, s. 9, del 1.
- Ersvik, A.E.G. (2009, 25. mai). Vi må se de utsatte barna tidlig nok. *Stavanger Aftenblad*, debattinnlegg, s. 25, del B.
- Flesland, S. (2011, 10. oktober). De glemte foreldrene. *Dagsavisen*, debattinnlegg, s. 5, del 1.
- Fædrelandsvennen*. (1981, 9.februar). Adopsjon mot foreldrenes vilje: «Skadeskutte» barn får bedre oppvekstmiljø. *Fædrelandsvennen*, debattinnlegg, s. 5.
- Fur-. (1972, 2. desember). Flere ugifte mødre – færre adopsjoner. *Aftenposten*, s. 2, del aften.
- Gaup, A. (1969, 19. juli). Adopsjon kan være en heldig løsning... *Verdens Gang*, s. 18.
- Gilbran, V. (2015, 25. juni). Hva er barnets beste? *Stavanger Aftenblad*, debattinnlegg, s. 30, del, 1.
- Gjelsvik, E. (2010, 13. november). Ubesluttsomt overgrep. *Bergensavisen*, s. 23, del 1.
- Gjelsvik, E. (2012, 11. februar). Fornuft og følelser. *Bergensavisen*, debattinnlegg, s. 25.
- Gjerde, R. (2000, 28. november). – Norge bryter menneskerettighetene. *Aftenposten*, s. 3.
- Gjerde, R. (2002, 17. mars). Høyesterett avviste klage om adopsjon. *Aftenposten*, s. 4.
- Gjerdåker, S. (2011, 20. september). Godt innspel frå barnevernpanelet. *Dag og Tid*, leder, s. 2.

- Granheim, E. (1995, 18. mai). INNBLIKK Barnevern på godt og vondt. *Bergens Tidende*, s. 30.
- Grinde, T.V. (1982, 16. august). Byrådsjef Turid Vogt Grinde: Barnevern er blitt foreldrevern. *Aftenposten*, s. 8.
- Grødem, A. S. (2015, 14.april). Aleneforeldre – tilbake til start. *Aftenposten*, s. 9, del 2.
- Gøystdal, A.M. (2011, 28. september). Barneministeren vil se på regler for adopsjon av fosterbarn. *NTB*.
- Gøystdal, A.M. (2011, 29. september). Vil gjøre det lettere å adoptere fosterbarn. *Dagsavisen*, s. 10, del 1.
- Gøystdal, A.M. (2011, 29. september). Vil se på regler for adopsjon av fosterbarn. *Trønder-Avisa*, s. 6, del 1.
- Haarsaker, E. (1976, 28.juni). Hensynet til barnet veier mer i formidling av adopsjoner. *Adresseavisen*, s. 17.
- Hafstad, K. (1966, 26. juni). Kei: Ugift mor – En tung skjebne. *Dagbladet*, s. 4.
- Hambro, C. (1958, 3. juli). Barneforsorg. Kan De skape hjem for et barn eller et par søsken? *Aftenposten*, kronikk, s. 2.
- Hansen, T. B. (1971, 18.mars). OHM med kraftsalve til Stortinget: Anonym adopsjon fremmer aborter. *Verdens Gang*, s. 5.
- Haugsbø, F. (1999, 2. mars). NEKTES Å SE SIN SØNN. *Verdens Gang*, s. 15.
- Havik, T. (2010, 9. januar). Rett i fosterhjem fra fødestuen. *Bergens Tidende*, s. 20.
- Heffermehl, I.-L. (1982, 17. september). Strid om nytten av fosterhjem: Fosterforeldre må få god lønn og utdanning. *Aftenposten*, s. 8.
- Heggem, O. (1984, 9. august). Liten respekt for barns rettigheter. *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 4.
- Holm, E. (1959, 23. februar). Glemmer vi barnet for moren? Gi den enslige moren SELVTILLIT. *Verdens Gang*, debattinnlegg, s. 8.
- Holm-Hansen, B. (1959, 3.april). Hvorfor gir de barna fra seg? *Dagbladet*, s. 7.
- Holm-Hansen, B. (1959, 22.desember). Hvorfor gir de barna fra seg? *Verdens Gang*, debattinnlegg s. 8.
- Holtan, A. (2003, 16.september). Side 3/ TIRSDAG. *Nordlys*, s. 3.
- Horne, S. (2011, 14. oktober). Den biologiskefamilien måsettes i fokus. *Dag og Tid*, debattinnlegg, s. 40, del 2.

- Huitfeldt, A. (2008, 26. oktober). Barnets beste og det biologiske prinsipp. *Verdens Gang*, debattinnlegg, s. 41.
- Johansen, R. (2011, 16. september). Barnevern til støtte eller besvær? *Jærbladet*, debattinnlegg.
- Kalstad, L.M. (2008, 11. oktober). Vil adoptere flere barn vekk fra vold. *Vårt Land*, s. 4.
- K.C.S. (1985, 9.april). Norges fremtid. *Verdens Gang*, debattinnlegg, s. 39.
- Knutsen, L. G. (2009, 7.april). Ingen eier barna. *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 3, del 2.
- k.t. (1968, 6. september). Et fåtall mødrejemplasser til 3000 ugifte mødre. *Dagbladet*, s. 6-7.
- Kvalheim, B. (1995, 1. november). Barnevernet lover bort barn. *Bergens Tidende*, s. 5.
- Kvaran, I. (2008, 5. november). Barnevernet i endring. *Adresseavisen*, kronikk, s. 35.
- Kvaran, I. (2012, 6. februar). Nytt syn på det biologiske prinsipp. *Adresseavisen*, s. 13, del 2.
- Kvinne 32. (1988, 1. februar). Livets rett. *Verdens Gang*, s. 35.
- Larsen, J. L. (2009, 15. desember). Barnevernsbarn – nok en gang. *Bergens Tidende*, debattinnlegg, s. 22.
- Letvik, H. (1997, 2. mai). Høyesterett ber om lovendring: Adopterte bør sikres samvær med biologiske foreldre. *Aftenposten*, s. 6.
- Marconi, M. (2011, 1. oktober). Raske meninger. 9. ART. *Aftenposten*, s. 4, del 2.
- Meyer, C. B. (2010, 24. august). Bedre vern av barna. *Dagens Næringsliv*, s. 3.
- Mjelva, H. K. (2009, 26. oktober). Barnevern. Ingenting er gjort. *Bergens Tidende*, s. 10.
- Møller, I. S. (2010, 15. mai). Oftere adopsjon av rusbarn. *Dagsavisen*, s. 8.
- Nasjonalbiblioteket. (u.å). Nasjonalbiblioteket. Hentet fra <http://www.nb.no/>
- Nordlys*. (2012, 11. februar). Barnas beste. *Nordlys*, s. 2, del 1.
- Nordmark, D.F. (1972, 22.januar). Frykt og fortvilelse fremmer anonym adopsjon. Den ugifte mor må respekteres. *Verdens Gang*, s. 8.
- NTB*. (1959, 6.mars). Adopterte barn måtte ligge i en kommodeskuff! *Adresseavisen*, s. 7.
- NTB*. (1987, 2.januar). Adopterte får rett til å kjenne sitt opphav. *Aftenposten*, s. 16, del aften.
- NTB*. (1997, 20.mai). Samværsrett etter adopsjon. *Aftenposten*, s. 14.
- NTB*. (2008, 23. oktober). Vil ha adopsjon vurdert i flere barnevernssaker. *NTB*.

- NTB. (2009, 9. oktober). Åpner for åpen adopsjon. *NTB*.
- NTB. (2009, 10. oktober). Regjeringen åpner for åpen adopsjon. *Trønder-Avisa*, s. 9.
- NTB. (2009, 10. oktober). Ønsker enklere adopsjon. *Stavanger Aftenblad*.
- NTB. (2009, 10. oktober). Åpner for åpen adopsjon. *Agderposten*, s. 6, del 1.
- NTB. (2009, 10. oktober). Åpner for åpen adopsjon. *Klassekampen*, s. 12.
- NTB. (2010, 20. april). Innfører besøksrett etter tvangsadopsjon. *NTB*.
- NTB. (2010, 21. april). Besøkskontakt etter adopsjon. *Dagsavisen*, 15.
- NTB. (2010, 10. november). Lysbakken vil ta biologidebatten. *NTB*.
- NTB. (2010, 11. november). barneministeren (SV) ber et ekspertpanel vurdere om flere av barna som er satt i fosterhjem bør adopteres. *Vårt Land*, s. 4.
- NTB. (2010, 11. november). Må vurdere om barn i fosterhjem skal adopteres. *DagenMagazinet*, s. 7, del 1.
- NTB. (2011, 29. september). Lettere for fosterforeldre å adoptere. *Dagen*, s. 8.
- NTB. (2011, 19. februar). Leder utredning av barnevernet. *Dagsavisen*, s. 8, del 1.
- NTB. (2011, 29. september). Vurderer adopsjon av fosterbarn. *Adresseavisen*, s. 8, del 1.
- NTB. (2012, 21. februar). Utredning av barnevernet. *Telemarksavisa*, s. 17.
- Nygaard-Sture, T. N. (2008, 7. november a). Svært få fosterbarn blir adoptert. Regjeringen foreslår nå å gjøre det lettere. Barnas behov skal veie tungt. *Bergens Tidende*, s. 14.
- Nygaard- Sture, T. N. (2008, 7. november b). Adopsjon er bedre for barn enn fosterhjem, viser forskning. Likevel stoppes nesten alle forsøk. Trine er en av svært få som har vunnet frem. *Bergens Tidende*, s. 12.
- Nygaard-Sture, T. (2008, 7. november c). Får trolig støtte fra Stortinget. *Bergens Tidende*, s. 14.
- Olsen, G. (2010, 24. april). Fosterbarnadopsjon med besøksrett. *Vesteraalsens Avis*, debattinnlegg, s. 5.
- Olsen, G. (2010, 28. april). Fosterbarnadopsjon med besøksrett. *Jærbladet*, debattinnlegg, s. 3.
- «Peanut», (1967, 8. juli). Tilflukt for ugifte mødre. *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 5.
- Pedersen, D. (1991, 16. januar). Skepsis til tvangsadopsjon. *Aftenposten*, s. 12.
- Pedersen, K. B. (1991, 29. januar). Kjemper for foreldreretten. *Aftenposten*, s. 8.

- Poulsen, G.C. (1982, 19. juni). Barnemisshandlingsutvalget: Forbud mot å slå barn. *Aftenposten*, s. 18.
- Powel, I. (1953, 21. november). Mor er den beste til å ta seg av barnet. *Stavanger Aftenblad*, s. 5.
- Raundalen, M. & Mørch, W.-T. (2012, 24. februar). *Dagbladet*, debattinnlegg, s. 58, del 1.
- Retriever. (u.å). ATEKST. Hentet 1. oktober 2014 fra <https://web-retriever-info-com.galanga.hib.no/services/archive.html>
- Risa, E. (2015, 30. juni). – Barnevernet skal være en hjelpende hånd. *Stavanger Aftenblad*, s. 7, del 1.
- Rise, M. K.B. (2001, 24. november). – Dette er ikke barnevern. *Adresseavisen*, s. 2.
- Rise, M.K.B. & Ellingsen, L. (2012, 6. februar). Nytt prinsipp for barnevernet. *Adresseavisen*, s. 2, del 1.
- Ringheim, T. (2010, 11. november). Kutt blodsbåndet. *Dagbladet*, debattinnlegg, s. 3, del 1.
- Rognmo, T. (1982, 21. mai). Til gjensidig hjelp. Interessegruppe skal tjene både fosterforeldre og fosterbarn. *Fædrelandsvennen*, s. 10.
- Ruud, S. (2008, 29. april). Få barnevernsbarn adopteres i Norge – Heller adopsjon enn fosterhjem. *Aftenposten*, s. 8, del 1.
- Ruud, S. (2008, 2.mai). Vurderer økt adopsjon. *Aftenposten*, s. 9, del 1.
- Røine, E. (1956, 26. juli). Stadig færre barn utenfor ekteskap. *Dagbladet*, s 1, 6.
- Røyrane, E. (2001, 31. oktober). BT «Hvor mange barn skal vi ofre?» *Bergens Tidende*, s. 2.
- Sarpsborg Arbeiderblad*. (2012, 11. februar). For lite barnevern. *Sarpsborg Arbeiderblad*, s. 2.
- Schjønberg, S. (2010, 11. november). Må vurdere om barn i fosterhjem skal adopteres. *DagenMagazinet*, s. 7.
- S.I. (1950, 14.mars). Skal abort tillates? *Verdens Gang*, debattinnlegg, s. 6.
- Skrivenes, M. (2009, 26. oktober). Kronikk. *Bergens Tidende*, kronikk, s. 17.
- Smith, L. (2015, 19. juni). Barnevernets feil. *Morgenbladet*, kronikk, s. 30-31, del 1.
- Småland, K. (1997, 11. juni). Adopsjon. *Nordlys*, debattinnlegg, s. 32.
- Stavanger Aftenblad*. (1956, 31. mars). Omstreifermisjonen tok seg av 19 barn i fjor. *Stavanger Aftenblad*, s. 7.

- ”Squaw.” (1957, 9.april). Først og fremst for barnets skyld. *Aftenposten*, s. 5.
- TEXMO, O. (2008, 20. november). Barnevernets ideologier. *Adresseavisen*, s. 40.
- Thiis, V. K. (2011, 24. mars). Sammenligner adopsjon med dødsstraff. *Adresseavisen*, s. 2, del 1.
- Thomsen, R. (1957, 9.mars). Fordøm ikke den ugifte mor. *Stavanger Aftenblad*, s. 5.
- Thomsen, T. (1959, 19. september). Adopsjon er en alvorlig sak. *Stavanger Aftenblad*, s.8.
- Thomsen, R. (1969, 11. oktober). Samfunnets omsorg for spedbarnet. *Stavanger Aftenblad*, s. 10.
- Tønnessen, M. (2008, 3. august). 746.487 barn. *Vårt Land*, s. 2.
- Valla, L. (1993, 13. juli). Barnevernet. Mange grunner til bekymring. *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 9.
- Verdens Gang*. (1956, 7. januar). Mange barn i barnehjem på grunn av boligvansker. *Verdens Gang*, s. 2.
- Verdens Gang*. (1956, 15. oktober). Ingen «svak» adopsjon lenger. *Verdens Gang*, s. 10.
- Verdens Gang*. (1958, 14. august). Lang venteliste på adopsjonskontoret. Mødrene beslutter oftere enn før at de ikke vil GI FRA SEG BARNA. *Verdens Gang*; 11.
- Verdens Gang*. (1959, 17.februar). Vi glemmer barnet for moren: Samfunnet bør ikke alltid oppmuntre den enslige mor til å beholde barnet. *Verdens Gang*, s. 8.
- Verdens Gang*. (1959, 6. august). Fortsatt kø av adoptivforeldre: Mange mødre ombestemmer seg. *Verdens Gang*, s. 5.
- Verdens Gang*. (1961, 27. mai). Lange ventelister på adoptivbarn. *Verdens Gang*, s. 6.
- Verdens Gang*. (2006, 29. juli). Ukens tema Barnevern. – Barnet viktigst. *Verdens Gang*, s. 28.
- Verdens Gang*. (2008, 31. oktober). Den svakeste part. *Verdens Gang*, leder, s. 2.
- Wego, N. (1985, 28.oktober). Advokatforeningem: - Ta færre barn bort med tvang. *Aftenposten*, s. 11.
- Wiederstrøm, G., Aarnes, H. & Rugland, I. (2012, 4.april). ADOPSJON: Fire kvinner. *Bergens Tidende*, s. 36-41, del 1.
- Wiig, T. (1995, 8. mars). Norsk barnevern kritiseres: Skiller mor og barn for raskt. *Aftenposten*, s. 3.

Lover og forskrifter

Adopsjonsloven. Lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon. Hentet 21.oktober 2015 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1986-02-28-8?q=adopsjonsloven>

Adopsjonsloven. Lov 4. juni 2010 nr. 18 om endringer i lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon. Hentet 7. desember 2015 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1986-02-28-8?q=adopsjonsloven>

Barne- og likestillingsdepartementet. (2010). *Endring i adopsjonsloven og barnevernloven.* (Prop.7 L 2009-2010). Hentet 7.desember 2015 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/c48b6a0564984c91968c7d0d1816a002/no/pdfs/prp200920100007000dddpdfs.pdf>

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013). *Endring i barnevernloven.* (Prop. 106 L 2012-2013). Hentet 1. desember fra 2015 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/7d0ea1b89cc54939b17e69a20d5f7b48/no/pdfs/prp201220130106000dddpdfs.pdf>

Barnelova. Lov av 4. august 1981 nr.7 om barn og foreldre. Hentet 7.april 2016 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>

Barnevernloven. Lov av 4.juni 2010 nr. 18 om endringer i lov 17. Juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester. Hentet 1. desember 2015 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernloven>

Barnevernloven. Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester. Hentet 19.11. 2015 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Barnevernloven. Lov 21. juni 2013 nr. 63 om endringer i lov 17. juni 1992 nr. 100 om barneverntjenester. Hentet 23.november 2015 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Grunnloven. Kongeriket Norges grunnlov 17.mai 1814. Hentet 20.februar 2016 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17>

Grunnloven. Lov 27.mai 2014 om endring i Kongeriket Norges grunnlov 17.mai 1814. Hentet 20.februar fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17>

Justis- og politidepartementet. (1954). *Utkast til lov om endring i lov om adopsjon av 2. april 1917.Innstilling 3.* Hentet 2. november 2015 fra https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1956&paid=3&wid=a&psid=DIVL630&s=False&pgid=a_0681

Justis- og politidepartementet. (1956). *Om lov om endring i lov om adopsjon av 2. april 1917 (Ot.prp.nr. 26.).* Hentet den 2. november 2015 fra [https://www.stortinget.no/no/Saker-](https://www.stortinget.no/no/Saker-og-)

publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1956&paid=3&wid=a&psid=DI VL630&s=True

Justis- og politidepartementet. (1984-1985). *Om lov om adopsjon*. (Ot.prp. nr. 40.). Hentet 2. november 2015 fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/red/2004/0029/ddd/pdfv/222695-040_-om_lov_om_adopsjon.pdf

Menneskerettsloven. Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett. Hentet 12. januar 2016 fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/*#*

Rt. 2007. Dom av 20.april 2007. Hentet 12. januar 2016 fra http://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUR2000/h11/undervisningsmateriale/Rt_2007_561.pdf

Rt. 1996. Dom av 7.august 1996 i saken Johansen mot Norge. Hentet 19.april 2016 fra http://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUR2000/h11/undervisningsmateriale/Dom_velferdsrett.pdf

Offentlige utredninger

Barne- og familiedepartementet. (2002). *Om barne- og ungdomsvernet*. (St. meld. nr. 40 2001-2002). Hentet 2. desember 2015 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/0a685a98cda24c5f83207c4be6d1b665/no/pdfa/stm200120020040000dddpdfa.pdf>

Barnevernpanelet. (2011). *Barnevernpanelets rapport*. Hentet 22. februar 2016 fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/BLD/Barnevern/2011/barnevernpanel_ets_rapport.pdf

Fauske, H., Lichtwarck, W., Mathisen, E., Willumsen, E., Clifford, G., & Kojan, B.H. (2009). *Barnevernet på ny kurs? Det nye barnevernet et forsknings- og utviklingsprosjekt i barnevernet – sluttrapport fase I-*. (NF-rapport 8/2009). Hentet 8. mars 2016 fra http://www.nordlandsforskning.no/getfile.php/Dokumenter/Rapporter/2009/Rapport_08_2009.pdf

NOU 1976: 55 (1976). *Adopsjon og adopsjonsformidling*. Hentet 7. desember 2015 fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/5361fc264a866ea7fc695d3fd92e9c0d?lang=no#0>

NOU 2008: 9. (2008). *Med barnet i fokus – en gjennomgang av barnelovens regler om foreldreansvar, bosted og samvær*. Hentet 3. februar 2016 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/2b3b06d9835e4275b6f4c1952ea2c528/no/pdfs/nou200820080009000dddpdfs.pdf>

NOU 2009: 8. (2009). *Kompetanseutvikling i barnevernet. Kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning*. Hentet 1. desember

2015 fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/6ebc07ce4230459cb78599b599d76f40/no/pdfs/nou200920090008000dddpdfs.pdf>

NOU 2009: 21. (2009). *Adopsjon – til barnets beste. En utredning om de mange sidene ved adopsjon*. Hentet 10. desember 2015 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/ad85323a85a44682a8e2c2ce79aca53c/no/pdfs/nou200920090021000dddpdfs.pdf>

NOU 2012: 5 (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling. Ekspertpanelets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Hentet 1. desember 2015 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/e212cdbe211d4e699983049c3070870e/no/pdfs/nou201220120005000dddpdfs.pdf>

Litteratur

Aarre, T., & Blom, K. (2012). *Samfunnet i barnehagen og barnehagen i samfunnet*. Bergen: Fagbokforlaget.

Ainsworth, M.D.S., Blehar, M.C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. New Jersey: Lawrence Erlbaum associates.

Ainsworth, M. D.S., & Bowlby, J., (1991). An Ethological Approach to Personality Development. *American Psychologist*, 46(4). Hentet fra 9.mai 2016 fra http://www.psychology.sunysb.edu/attachment/online/ainsworth_bowlby_1991.pdf

Andersland, G.K. (2015). Kampen om barnelovene. I G.K. Andersland (Red.), *De Castbergske barnelover 1915-2015* (s. 76-101). Oslo: CAPPELEN DAMM AKADEMISK.

Andresen, A. (2006). *Hender små: Bortsetting av barn i Norge 1900-1950*. Bergen: Fagbokforlaget.

Andresen, A., Gardarsdottir, Ö., Janfelt, M., Markkola, P., & Söderlind, I. (2011). *Bännen och välfärdspolitiken. Nordiska barndomar 1900-2000*. Stockholm: Institutet för framtidsstudier dialogs förlag.

Andresen, A., Rosland, S., Ryymin, T., & Skålevåg, S.A. (2015). *Å gripe fortida. Innføring i historisk forståing og metode*. (2.utg.). Oslo: Det norske samlaget.

Backer, I. L. (2008). *Barneloven – Kommentirutgave* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Barnekonvensjonen. (1989). *Hele barnekonvensjonen*. Hentet 14.april 2016 fra <http://barneombudet.no/for-voksne/barnekonvensjonen/hele-barnekonvensjonen/#5>

- Bendiksen, L.R.L. (2008). *Barn i langvarige fosterhjems plasseringer – foreldreansvar og adopsjon*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Benneche, G. (1967). *Rettsikkerheten i barnevernet*. Hentet 9. februar 2016 fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/9cde9ac708f8ac11049748c797716385?lang=no#0>
- Berk, L.E. (2009). *Child development* (8.utg.). Boston: Pearson International.
- Blom, I. (2015). Ugifte mødre – fra moralsk avvik til anerkjent familieform. Norsk lovgivning i skandinavisk perspektiv fra slutten av 1800-tallet til 1980. *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 18(4), 318-327.
- Bratberg, Ø. (2014). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske
- Bufetat. (u.å). Fosterhjem i slekt og nettverk. Hentet 21.april 2016 fra http://www.bufdir.no/Global/Fosterhjem/Region%20øst/PDF%20filer/1/Brosjyre_15x15_DIGITAL.pdf
- Bunkholdt, V., & Sandbæk, M. (2008). *Praktisk barnevernarbeid* (5.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss. Volume 1: Attachment*. (2.utg.). London: The Hogarth press and the institute of psycho-analysis.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss. Volume 2: Separation Anxiety and anger*. London: The Hogarth press and the institute of psycho-analysis.
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Clausen, H.P. (1962). *Aviser som historisk kilde*. Århus: Institutt for presseforskning og samtidshistorie.
- Dahl, H.F. (2004). *Mediehistorie: Historisk metode i mediefaget*. Oslo: Damm.
- Dørum, O. E. (2015). Barnekonvensjonen – inn i norsk rett. I G. K. Andersland (Red.), *De Castbergske Barnelover 1915-2015* (s. 177-178). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Foucault, M. (1999). *Diskursens orden*. Hentet 2. Mars 2016 fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/792ffd7c359cd61a5fb1792fa79beaa0?index=1#0>
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget
- Hagen, G. (2001). *Barnevernets historie – om makt og avmakt i det 20. århundret*. Skien: Akribe.
- Hambro, C. (1959). *Adopsjon*. Hentet den 02.11.2015 fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/7692f9b4130e9c8511ab77474b7a4cb1.nbdigital?lang=no#0>

- Hansen, S. (2012). Slektsplassering til barnets beste. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 89 (01-02), 96-102. Hentet 7. mars 2016 fra https://www-idunn-no.galanga.hib.no/tnb/2012/01-02/slektsplassering_til_barnets_beste
- Haugli, T. (2004). Til barnets beste. Familiebilder – familiemønstre i endring. *Kirke og kultur*, 109(3), s. 345-360. Hentet 7. februar 2016 fra https://www-idunn-no.galanga.hib.no/kok/2004/03/til_barnets_beste_familiebilder_familiemonstre_i_endring
- Haugli, T. & Havik, T. (2010). *Samvær i barnevernsaker. Psykologiske og juridiske vurderinger*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Helstad, J. (1952). Kommunal morstrygd. I E. Storsteen. (Red.), *Sosial håndbok for Norge. Bind 1.* (s.559-567). Hentet 04.11. 2015 fra http://www.nb.no/nbsok/nb/3227f1aa273690ed07d8708607e9f8c7?lang=no_0
- Hognestad, M., & Steenberg, K.R. (2000). *Adopsjonsloven: med kommentarer*. Hentet fra http://www.nb.no/nbsok/nb/e0f5e1068f0220b4d1659f0cff230958?lang=no_0#0
- Holme, I.M., & Solvang, B, K. (1996). *Metodevalg og metodebruk*. Hentet 20.02.2015 fra http://www.nb.no/nbsok/nb/24d20e046a93e407ab800544f018f001?lang=no_0#0
- Hågvar, Y.B. (2007). *Å forstå avisa: Innføring i praktisk presseanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ingvaldsen, S. (1996). *Rette foreldre og virkelige barn: norsk adopsjonslovgivning 1917-1986* (Hovedfagsoppgave). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Jacobsen, D.I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (2.utg.) Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Johansen, H. M. (2015). Mødrehjemmene – filantropiske prosjekter i sosialhjelpstatens tid. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 18(4), 280-293.
- Jørgensen, M.W. & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Fredriksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Kallevik, S.A., & Jansen, M. (2006). *Adopsjonsboken. Veien til en familie*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Kluge, L. (1952). Mødrehjemmene. I E. Storsteen (Red.), *Sosial håndbok for Norge. Bind 1.* (s.325-327). Hentet 04.11. 2015 fra http://www.nb.no/nbsok/nb/3227f1aa273690ed07d8708607e9f8c7?lang=no_0#0
- Kjønstad, A., & Syse, A. (2014). Grunnlovsreformen og velferdsstaten. *Jussens Venner*.49(5), 340-357. Hentet 19.april 2016 fra https://www-idunn-no.galanga.hib.no/jv/2014/05/grunnlovsreformen_og_velferdsretten
- Lorentzen, J. (2012). *Fra farskapets historie i Norge 1850-2012*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Mills, S. (1997). *Discourse*. (2.utg.). London: Routledge.
- Myhrvold. (1952). Norsk boligpolitikk etter 2. verdenskrig. I E. Storsteen (Red.), *Sosial håndbok for Norge. Bind 1*. (s. 131-147). Hentet 04.november 2015 fra http://www.nb.no/nbsok/nb/3227f1aa273690ed07d8708607e9f8c7?lang=no_0#0
- Nagel, A-H. (2015). Barn født utenfor lovlig ekteskap. Et langtidsperspektiv på barnelovene av 1915. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 18(4), 249-267.
- Ofstad, K., & Skar, R. (2014). *Barnevernloven – med kommentarer*. (5.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Regjeringen.no. (2009, 9. oktober). Åpner for åpen adopsjon. Hentet 3. februar 2016 fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/apner-for-apen-adopsjon/id579386/>
- Rosenberg, L. (1981). *Hagar og Ismael i Saras telt? Holdninger til familie og ekteskap i debatten om de Castbergske barnelovene, belyst gjennom studiet av sentrale kvinnetidsskrifter* (Hovedfagsoppgave). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Rosland, S. (2003). *In search of legitimacy. The construction of legitimacy in the public debate on internment in Northern Ireland 1971-1975*. Universitetet i Bergen, Bergen.
- Rosland, S.(2015) Diskurs- og tekstanalyse. Forelesning ved Høgskolen i Bergen.
- Sejersted, F. (2016). I *Store Norske Leksikon*. Hentet 14.april 2016 fra https://snl.no/Norge_i_etterkrigstiden
- Smith, C., & Logan, J. (2004). *After adoption. Direct contact and relationships*. London: Routledge.
- Smith, L., & Lødrup, P. (1998). *Barn og foreldre*. Hentet 22. oktober 2015 fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/7dc642ad5e2e9fd4c389371f7a074f17?lang=no#0>
- SOS Barnebyer. (2015, 7. oktober). – Trenger storsatsning på fosterhjem. Hentet 15. januar 2015 fra <https://www.sos-barnebyer.no/trenger-storsatsning-pa-fosterhjem>
- Stang, E.G. (1995). *Barns rett til foreldre: tvangsadopsjon av fosterbarn etter barnevernloven*. Hentet 20. mars 2016 fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/30ce3b79ffdbce7dbb46f2dacc03549c.nbdigital?lang=no#0>
- Stang, E.G. (2015). Grunnloven § 104 – en styrking av barns rettsvern? I G. K. Andersland (Red.), *De Castbergske Barnelover 1915-2015* (s. 102-139). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Statistisk sentralbyrå. (2014). Adopsjoner, 2014. Hentet 3. april 2016 fra <http://ssb.no/befolkning/statistikker/adopsjon/aar/2015-06-04?fane=tabell&sort=nummer&tabell=229945>

- Statistisk sentralbyrå. (2015). Barnevern, 2014. Hentet den 26. januar 2015 fra <http://ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng/aar>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.). Barnevernstiltak etter tiltak, tid og statistikkvariabel. Hentet 3. april 2016 fra <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectout/ShowTable.asp?FileformatId=2&Queryfile=20165148472817303903Barnevern04&PLanguage=0&MainTable=Barnevern04&potsize=20>
- Stiklestad, S.S. (2007). Det biologiske prinsippets skiftende anvendelse. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 24(2), 138-150. Hentet 24. september 2015 fra https://www.idunn.no/nnt/2007/02/det_biologiske_prinsippets_skiftende_anvendelse
- Syse, A. (2015). Framveksten av familierettslig velferdsordning – i lys av Castberg og hans samtidige. I G.K. Andersland (Red.), *De Castbergske barnelover 1915-2015*. (s. 76-101). Oslo: CAPPELEN DAMM AKADEMISK.
- Thoring, L. (2008). *Enslige mødre og anonym adopsjon i Norge. 1945-1965 med linjer fram til ca. 1990*. (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Hentet 20. November 2015 fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/23733/Thoring_master.pdf?sequence=2
- Thørnblad, R. (2009). Slektsfosterhjem i offentlig barnevern. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 86(4), 221-235. Hentet 8. mars 2016 fra <https://www-idunn-no.galanga.hib.no/tnb/2009/04/art04>
- Totland, T. (2015). Barnevernet- til barnets beste? Noen refleksjoner. I G. K. Andersland (Red.), *De Castbergske Barnelover 1915-2015* (s. 205-216). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Wiesener, G. (1948). *Barnevernet i Norge: En oversikt*. Hentet den 11. november 2015 fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/9e3f7fd045d88938279fbc4d2468af55?lang=no#0>
- Øyen, E. (1966). *Enslige mødre*. Oslo: Universitetsforlaget. <http://www.nb.no/nbsok/nb/3e6e7ed7279f0c84e547fd70f4d92495?lang=no#0>

Oversikt over alle artikler i databasen som danner grunnlag for analysen i kapittel 4 og 5

Kapittel 4: De enslige mødrenes valg til barnets beste (1945-2015)

Intet kan erstatte den virkelige moren - Den biologiske diskurs

Aftenposten. (1956, 24.mars). Full arverett for alle adoptivbarn. *Aftenposten*, s. 2.

Aftenposten. (1976, 21.februar). Bare 20 spebarn adopteres bort i Oslo pr. år. *Aftenposten*, s.1, 6.

Arbeiderkvinnene. (1960, 16. februar). «Hjelp de ugifte mødrene – de ugifte fedrene klarer seg selv.» *Dagbladet*, s. 12.

Borse, S. (1976, 15.januar). Adopsjon ingen løsning. *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 12. del debatt.

Gaup, A. (1969, 19. juli). Adopsjon kan være en heldig løsning... *Verdens Gang*, s. 18.

Haarsaker, E. (1976, 28.juni). Hensynet til barnet veier mer i formidling av adopsjoner. *Adresseavisen*, s. 17.

Hansen, T. B. (1971, 18.mars). OHM med kraftsalve til Stortinget: Anonym adopsjon fremmer aborter. *Verdens Gang*, s. 5.

Holm, E. (1959, 23. februar). Glemmer vi barnet for moren? Gi den enslige moren SELVTILLIT. *Verdens Gang*, debattinnlegg, s. 8.

Holm-Hansen, B. (1959, 3.april). Hvorfor gir de barna fra seg? *Dagbladet*, s. 7.

Holm-Hansen, B. (1959, 22.desember). Hvorfor gir de barna fra seg? *Verdens Gang*, debattinnlegg s. 8.

Powel, I. (1953, 21. november). Mor er den beste til å ta seg av barnet. *Stavanger Aftenblad*, s. 5.

Røine, E. (1956, 26. juli). Stadig færre barn utenfor ekteskap. *Dagbladet*, s 1, 6.

Verdens Gang. (1958, 14. august). Lang venteliste på adopsjonskontoret. Mødrene beslutter oftere enn før at de ikke vil GI FRA SEG BARNA. *Verdens Gang*, s. 11.

Verdens Gang. (1959, 6. august). Fortsatt kø av adoptivforeldre: Mange mødre ombestemmer seg. *Verdens Gang*, s. 5.

Den samfunnsansvarlige diskursen

- Aftenposten*, (1959, 15.september). Adopter ikkje et barn for å «redde ekteskapet».
Aftenposten, s. 5.
- Aftenposten*. (1965, 5. juli). Hensynet til barnet det sentrale ved adopsjon. *Aftenposten*, s. 5.
- ASSA. (1963, 10.september). Mange hjem venter på adoptivbarn. *Aftenposten*, s. 4.
- Assa. (1971, 12. januar). Plass nok for ugifte mødre i ventetiden. *Aftenposten*, s.5.
- Carlson, C. (1963, 20.september). Barnekomedie eller ta det barn og la det vandre. *Dagbladet*, s. 9.
- Christoffersen, S.A. (1969, 8.september). Lovfestet trygghet også for barnet! *Aftenposten*, s.8.
- Dagbladet*. (1950, 22. mai). Man skal aldri lyve for et barn. *Dagbladet*, debattinnlegg, s. 5.
- Dagbladet*. (1960,16. februar). «Hjelp de ugifte mødrene – de ugifte fedrene klarer seg selv».
Dagbladet, s. 12.
- Fougner, E. (1979, 6.februar). Om holdningen til Guds bud. *Fædrelandsvennen*, debattinnlegg, s.5.
- Fædrelandsvennen*. (1970, 4.mai). De ugifte mødre og barna. *Fædrelandsvennen*, s. 4.
- Hafstad, K. (1966, 26. juni). Kei: Ugift mor – En tung skjebne. *Dagbladet*, s. 4.
- Hast. (1950, 10.juni). Sånn kan ugifte mødre ha det. *Dagbladet* s. 11.
- Holm, E. (1959, 23. februar). Glemmer vi barnet for moren? Gi den enslige moren SELVTILLIT. *Verdens Gang*, debattinnlegg, s. 8.
- Holm-Hansen, B. (1959, 22.desember). Hvorfor gir de barna fra seg? *Verdens Gang*, debattinnlegg s. 8.
- k.t. (1968, 6. september). Et fåtall mødrejemplasser til 3000 ugifte mødre. *Dagbladet*, s. 6-7.
- Nordmark, D.F. (1972, 22.januar). Frykt og fortvilelse fremmer anonym adopsjon. Den ugifte mor må respekteres. *Verdens Gang*, s. 8.
- NTB*. (1959, 6.mars). Adopterte barn måtte ligge i en kommodeskuff! *Adresseavisen*, s. 7.
- NTB*. (1987, 2.januar). Adopterte får rett til å kjenne sitt opphav. *Aftenposten*, s. 16, del aften.
- «Peanut», (1967, 8. juli). Tilflukt for ugifte mødre. *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 5.
- S.I. (1950, 14.mars). Skal abort tillates? *Verdens Gang*, debattinnlegg, s. 6.
- Skar, O. (1958). «Kristelig slavehandel med uønskede barn, mord på ufødte. *Verdens Gang*, s.2.

- ”Squaw.” (1957, 9.april). Først og fremst for barnets skyld. *Aftenposten*, s. 5.
- Thomsen, R. (1957, 9.mars). Fordøm ikke den ugifte mor. *Stavanger Aftenblad*, s. 5.
- Thomsen, R. (1969, 11. oktober). Samfunnets omsorg for spedbarnet. *Stavanger Aftenblad*, s. 10.
- Verdens Gang*. (1956, 7. januar). Mange barn i barnehjem på grunn av boligvansker. *Verdens Gang*, s. 2.
- Verdens Gang*. (1959, 17.februar). Vi glemmer barnet for moren: Samfunnet bør ikke alltid oppmuntre den enslige mor til å beholde barnet. *Verdens Gang*, s. 8.
- Verdens Gang*. (1961, 27. mai). Lange ventelister på adoptivbarn. *Verdens Gang*, s. 6.
- Vesla, bergen. (1970, 8.mars). Den hvite, den røde- og barnet. *Bergens Tidende*, s. 3.

«De umoralske enslige mødrene» - kritikk mot den biologiske diskurs

- Aftenposten*. (1956, 24.mars). Full arverett for alle adoptivbarn. *Aftenposten*, s. 2.
- Askeland, E. (1962, 24. november) Abortloven mindre romslig enn de gamle reglene. *Verdens Gang*, s. 6.
- Blom, C. (1978, 30. desember). Svar til adoptivbarn. *Dagbladet*, debattinnlegg, s. 25.
- Braathen, E. (1989, 9.august). Smilet stor belønning. *Aftenposten*, s. 17.
- Gaup, A. (1969, 19. juli). Adopsjon kan være en heldig løsning... *Verdens Gang*, s. 18.
- Hambro, C. (1958, 3. juli). Barneforsorg. Kan De skape hjem for et barn eller et par søsken? *Aftenposten*, kronikk, s. 2.
- K.C.S. (1985, 9.april). Norges fremtid. *Verdens Gang*, debattinnlegg, s. 39.
- Kvinne 32. (1988, 1. februar). Livets rett. *Verdens Gang*, s. 35.
- Verdens Gang*. (1959, 17.februar). Vi glemmer barnet for moren: Samfunnet bør ikke alltid oppmuntre den enslige mor til å beholde barnet. *Verdens Gang*, s. 8.

Kapittel 5: Nasjonal adopsjon som barneverntiltak (1945-2015)

Den biologiske familien som en ressurs i seg selv for barna - Den biologiske diskurs

- Bertelsen, R. (2011, 1. oktober). Raske meninger. 9. ART. *Aftenposten*, s. 4, del 2.
- Bratt, N. & Nordstrøm, M. (1987, 6. juni). Barn som har det vondt (4). Gutten er bare seks år. *Aftenposten*, s. 18.
- Brustad, S. (1997, 12. juni). Barnevernloven: Feil om adopsjon og barnevern. *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 23.
- Eidem, K. (1977, 8. januar). Jeg vil vite hvem jeg er... *Dagbladet*, s.18.
- Fremskrittspartiet. (2011, 14. oktober). Den biologiske familien må i fokus. *Dag og Tid*, s. 40.
- Gilbran, V. (2015, 25. juni). Hva er barnets beste? *Stavanger Aftenblad*, debattinnlegg, s. 30, del, 1.
- Gjerde, R. (2000, 28. november). – Norge bryter menneskerettighetene. *Aftenposten*, s. 3.
- Haugsbø, F. (1999, 2. mars). NEKTES Å SE SIN SØNN. *Verdens Gang*, s. 15.
- Holtan, A. (2003, 16.september). Side 3/ TIRSDAG. *Nordlys*, s. 3.
- Johansen, R. (2011, 16. september). Barnevern til støtte eller besvær? *Jærbladet*, debattinnlegg.
- Risa, E. (2015, 30. juni). – Barnevernet skal være en hjelpende hånd. *Stavanger Aftenblad*, s. 7, del 1.
- TEXMO, O. (2008, 20. november). Barnevernets ideologier. *Adresseavisen*, s. 40.
- Thiis, V. K. (2011, 24. mars). Sammenligner adopsjon med dødsstraff. *Adresseavisen*, s. 2, del 1.
- Valla, L. (1993, 13. juli). Barnevernet. Mange grunner til bekymring. *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 9.
- Wego, N. (1985, 28.oktober). Advokatforeningem: - Ta færre barn bort med tvang. *Aftenposten*, s. 11.
- Wiig, T. (1995, 8. mars). Norsk barnevern kritiseres: Skiller mor og barn for raskt. *Aftenposten*, s. 3.

Adopsjon til barnets beste – Et barneperspektiv

- Adresseavisen*. (2008, 24. oktober). BARNEVERN. *Adresseavisen*, s. 10.
- Adresseavisen*. (2011, 23. mars). –Adopter dem bort innen to år. *Adresseavisen*, s.8, del 1.
- Adresseavisen*. (2012a, 6. februar). Forslagene som legges frem i dag. *Adresseavisen*, s. 3, del 1.

- Adresseavisen*. (2012b, 6. februar). Det skal bli lettere å adoptere fosterbarn. *Adresseavisen*, s. 1, del 1.
- Adresseavisen*. (2012, 18. februar). Det biologiske prinsipp. *Adresseavisen*, s. 3, del 1.
- Advokatbladet*. (2008, 3. mars). Tar doktorgrad om barnevernloven. *Advokatbladet*.
- Aftenposten*. (2008, 5. mai). Delløsning. *Aftenposten*, leder, s. 2, del 2.
- Andersen, S. Q. (2010, 1. mai). Vil ta flere barn fra foreldrene. – Hvert 8. barn emosjonelt mishandlet. *Verdens Gang*, s. 19.
- Andersland, G. K. (2009, 20. november). Kronikk fredag. *Bergens Tidende*, kronikk, s. 27.
- Backe-Hansen, E. (2001, 21. april). Fosterhjem. *Dagbladet*, s. 20, del 2.
- Benneche, G. (1979, 19. januar). – Fosterhjem bedre enn barnehjem. *Dagbladet*, s. 2.
- Bergens Tidende*. (2008, 30.april). Av hensyn til barna. *Bergens Tidende*, leder, s. 2.
- Bergens Tidende*. (2008, 7. november). Får trolig støtte på Stortinget. *Bergens Tidende*, s. 14.
- Bergens Tidende*. (2009, 9.januar). Rett i fosterhjem fra fødestuen. *Bergens Tidende*, s. 20.
- Bergens Tidende*. (2013, 6. april). Bedre barnevern. *Bergens Tidende*, leder, s. 2-3, del 1.
- Bjørneren, M. (1997, 22. mai). VIL BLI ADOPTERT. *Nordlys*, s. 8.
- Blom, C. (1978, 30. desember). Svar til adoptivbarn. *Dagbladet*, debattinnlegg, s. 25.
- Bonneche, G. (1978, 22. desember). Barnevernsnemndene behandler unger som pakker: Fosterbarn kan skiftehem opptil 14 ganger. *Dagbladet*, s. 12.
- Bøhm-Pedersen, K. (2002, 1. juli). Adoptert mot morens vilje. *Aftenposten*, s. 4
- Christiansen, Ø. (2009, 7. desember). Kronikk. *Bergens Tidende*, kronikk, s. 14.
- Clemetsen, L., & Høgtun, G. (1993, 9. januar). Ny barnevernslov. Ivareta barnets interesser! *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 30.
- Dagbladet*. (2008, 30. oktober). Fakta om Barnevernloven. *Dagbladet*, s. 20, del 1.
- Dagbladet*. (2011, 29. september). Omsorg for barnevernet. *Dagbladet*, s. 2, del 1.
- Dagen*. (2011, 29. september). Lettere for fosterforeldre å adoptere. *Dagen*, s. 8.
- Dagen*. (2011, 30.september). Adopsjon av fosterbarn. *Dagen*, leder, s. 2.
- Dagsavisen*. (2011, 19. februar). Leder utredning av barnevernet. *Dagsavisen*, s. 8, del 1.
- Dahlen-Kvalvaag, U.(2013, 27. juni). Adopsjon av fosterbarn. *Adresseavisen*, kronikk, s. 13, del 2.

- Dalland, E. (2006, 29. juli). Ukens tema Barnevern. *Verdens Gang*, s. 26.
- Demokraten*. (2012, 11. februar). Barnevernet. *Demokraten*, s. 4.
- Duckert, F. (2010, 29. mai). A ville ha et barn! *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 5, del 3.
- Eide, S.B. (2011, 11. oktober). Barnevernets «biologiske prinsipp» Også i det tidligere barnevernet var betydningen av blodsband et tema, riktig nok med et annet fortegn. *Fædrelandsvennen*, debattinnlegg, s. 8, del 2.
- Ersvik, A.E.G. (2009, 25. mai). Vi må se de utsatte barna tidlig nok. *Stavanger Aftenblad*, debattinnlegg, s. 25, del B.
- Fædrelandsvennen. (1981, 9.februar). Adopsjon mot foreldrenes vilje: «Skadeskutte» barn får bedre oppvekstmiljø. *Fædrelandsvennen*, debattinnlegg, s. 5.
- Gjelsvik, E. (2010, 13. november). Ubesluttsomt overgrep. *Bergensavisen*, s. 23, del 1.
- Gjelsvik, E. (2012, 11. februar). Fornuft og følelser. *Bergensavisen*, debattinnlegg, s. 25.
- Gjerdåker, S. (2011, 20. september). Godt innspel frå barnevernpanelet. *Dag og Tid*, leder, s. 2.
- Granheim, E. (1995, 18. mai). INNBLIKK Barnevern på godt og vondt. *Bergens Tidende*, s. 30.
- Grinde, T.V. (1982, 16. august). Byrådssjef Turid Vogt Grinde: Barnevern er blitt foreldrevenn. *Aftenposten*, s. 8.
- Gøystdal, A.M. (2011, 28. september). Barneministeren vil se på regler for adopsjon av fosterbarn. *NTB*.
- Gøystdal, A.M. (2011, 29. september). Vil se på regler for adopsjon av fosterbarn. *Trønder-Avisa*, s. 6, del 1.
- Hambro, C. (1958, 3. juli). Barneforsorg. Kan De skape hjem for et barn eller et par søsken? *Aftenposten*, kronikk, s. 2.
- Heffermehl, I.-L. (1982, 17. september). Strid om nytten av fosterhjem: Fosterforeldre må få god lønn og utdanning. *Aftenposten*, s. 8.
- Heggem, O. (1984, 9. august). Liten respekt for barns rettigheter. *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 4.
- Huitfeldt, A. (2008, 26. oktober). Barnets beste og det biologiske prinsipp. *Verdens Gang*, debattinnlegg, s. 41.
- Kalstad, L.M. (2008, 11. oktober). Vil adoptere flere barn vekk fra vold. *Vårt Land*, s. 4.
- Knutsen, L. G. (2009, 7.april). Ingen eier barna. *Aftenposten*, debattinnlegg, s. 3, del 2.
- Kvalheim, B. (1995, 1. november). Barnevernet lover bort barn. *Bergens Tidende*, s. 5.

- Kvaran, I. (2008, 5. november). Barnevernet i endring. *Adresseavisen*, kronikk, s. 35.
- Larsen, J. L. (2009, 15. desember). Barnevernsbarn – nok en gang. *Bergens Tidende*, debattinnlegg, s. 22.
- Meyer, C. B. (2010, 24. august). Bedre vern av barna. *Dagens Næringsliv*, s. 3.
- Mjelva, H. K. (2009, 26. oktober). Barnevern. Ingenting er gjort. *Bergens Tidende*, s. 10.
- Møller, I. S. (2010, 15. mai). Oftere adopsjon av rusbarn. *Dagsavisen*, s. 8.
- Nordlys*. (2012, 11. februar). Barnas beste. *Nordlys*, s. 2, del 1.
- NTB*. (2008, 23. oktober). Vil ha adopsjon vurdert i flere barnevernssaker. *NTB*.
- NTB*. (2009, 9. oktober). Åpner for åpen adopsjon. *NTB*.
- NTB*. (2009, 10. oktober). Regjeringen åpner for åpen adopsjon. *Trønder-Avisa*, s. 9.
- NTB*. (2009, 10. oktober). Ønsker enklere adopsjon. *Stavanger Aftenblad*.
- NTB*. (2009, 10. oktober). Åpner for åpen adopsjon. *Agderposten*, s. 6, del 1.
- NTB*. (2009, 10. oktober). Åpner for åpen adopsjon. *Klassekampen*, s. 12.
- NTB*. (2010, 10. november). Lysbakken vil ta biologidebatten. *NTB*.
- NTB*. (2010, 11. november). Må vurdere om barn o fosterhjem skal adopteres. *DagenMagazinet*, s. 7, del 1.
- NTB*. (2010, 11. november). barneministeren (SV) ber et ekspertpanel vurdere om flere av barna som er satt i fosterhjem bør adopteres. *Vårt Land*, s. 4.
- NTB*. (2011, 18. februar). Raundalen leder utredning av barnevernet. *NTB*.
- NTB*. (2011, 19.februar). Leder utredning av barnevernet. *Dagsavisen*, s. 8, del 1.
- NTB*. (2011, 29.september). Vurderer adopsjon av fosterbarn. *Adresseavisen*, s. U8, del 1.
- NTB*. (2012, 21. februar). Utredning av barnevernet. *Telemarksavisa*, s. 17.
- Nygard-Sture, T. N. (2008, 7. november a). Svært få fosterbarn blir adoptert. Regjeringen foreslår nå å gjøre det lettere. Barnas behov skal veie tungt. *Bergens Tidende*, s. 14.
- Nygard- Sture, T. N. (2008, 7. november b). Adopsjon er bedre for barn enn fosterhjem, viser forskning. Likevel stoppes nesten alle forsøk. Trine er en av svært få som har vunnet frem. *Bergens Tidende*, s. 12.
- Nygard-Sture, T. (2008, 7. november c). Får trolig støtte fra Stortinget. *Bergens Tidende*, s. 14.
- Olsen, G. (2010, 28. april). Fosterbarnadopsjon med besøksrett. *Jærbladet*, debattinnlegg, s. 3.

- Pedersen, D. (1991, 4.juni). Tapte kampen om sin datter. *Aftenposten*, s.4.
- Poulsen, G.C. (1982, 19. juni). Barnemisshandlingsutvalget: Forbud mot å slå barn. *Aftenposten*, s. 18.
- Raundalen, M. & Mørch, W.-T. (2012, 24. februar). *Dagbladet*, debattinnlegg, s. 58, del 1.
- Rise. M. K.B. (2001, 24. november). – Dette er ikke barnevern. *Adresseavisen*, s. 2.
- Rise. M.K.B. (2011, 5.september). Vil ha maks tre flyttinger per barnevernsbarn. *Adresseavisen*, s. 13, del 1.
- Rise, M.K.B. & Ellingsen, L. (2012, 6. februar). Nytt prinsipp for barnevernet. *Adresseavisen*, s. 2, del 1.
- Ellingsen, L., & Rise, M.K.B. (2012, 7. februar). Barns utvikling viktigere enn biologi. *Adresseavisen*, s. 9, del 1.
- Ringheim, T. (2010, 11. november). Kutt blodsbåndet. *Dagbladet*, debattinnlegg, s. 3, del 1.
- Rognmo, T. (1982, 21. mai). Til gjensidig hjelp. Interessegruppe skal tjene både fosterforeldre og fosterbarn. *Fædrelandsvennen*, s. 10.
- Ruud, S. (2008, 29. april). Få barnevernsbarn adopteres i Norge – Heller adopsjon enn fosterhjem. *Aftenposten*, s. 8, del 1.
- Ruud, S. (2008, 2.mai). Vurderer økt adopsjon. *Aftenposten*, s. 9, del 1.
- Røyrane, E. (2001, 31. oktober). BT «Hvor mange barn skal vi ofre?» *Bergens Tidende*, s. 2.
- Sarpsborg Arbeiderblad*. (2012, 11. februar). For lite barnevern. *Sarpsborg Arbeiderblad*, s. 2.
- Smith, L. (2015, 19. juni). Barnevernets feil. *Morgenbladet*, kronikk, s. 30-31, del 1.
- Småland, K. (1997, 11. juni). Adopsjon. *Nordlys*, debattinnlegg, s. 32.
- Skivenes, M. (2009, 26.oktober). Et ustabilt, utrygt liv. *Bergens Tidende*, kronikk, s. 17.
- Stavanger Aftenblad*. (1956, 31. mars). Omstreifermisjonen tok seg av 19 barn i fjor. *Stavanger Aftenblad*, s. 7.
- Stavanger Aftenblad*. (2010, 14.desember). Det er barna som har krav på beskyttelse. *Stavanger Aftenblad*, s. 20, del 2.
- Stavanger Aftenblad*. (2011, 11. januar). Vi trenger en ny barnevernlov. *Stavanger Aftenblad*, debattinnlegg, s. 19, del 2.
- Stavanger Aftenblad*. (2011, 12.juli). Til støtte eller besvær. *Stavanger Aftenblad*, debattinnlegg.
- Tønnessen, M. (2008, 3. august). ?46.487 barn. *Vårt Land*, s. 2.

Verdens Gang. (2006, 29. juli). Ukens tema Barnevern. – Barnet viktigst. *Verdens Gang*, s. 28.

Verdens Gang. (2008, 31. oktober). Den svakeste part. *Verdens Gang*, leder, s. 2.

Åpen adopsjon – et kompromiss?

Berning, B., & Skeie, M. (1996, 22. januar). KORT OG GODT Til statsministeren: *Dagbladet*, debattinnlegg, s. 31.

Berning, B. (1996, 7. februar). Barns rett. *Nordlys*, debattinnlegg, s. 33.

Letvik, H. (1997, 2. mai). Høyesterett ber om lovendring: Adopterte bør sikres samvær med biologiske foreldre. *Aftenposten*, s. 6.

NTB. (1997, 20.mai). Samværsrett etter adopsjon. *Aftenposten*, s. 14.

NTB. (2009, 10. oktober). Regjeringen åpner for åpen adopsjon. *Trønder-Avisa*, s. 9.

NTB. (2010, 21. april). Besøkskontakt etter adopsjon. *Dagsavisen*, 15.

NTB. (2010, 20. april). Innfører besøksrett etter tvangsadopsjon. *NTB*

Olsen, G. (2010, 24. april). Fosterbarnadopsjon med besøksrett. *Vesteraalsens Avis*, debattinnlegg, s. 5.

Olsen, G. (2010, 28. april). Fosterbarnadopsjon med besøksrett. *Jærbladet*, debattinnlegg, s. 3.

Pedersen, D. (1991, 16. januar). Skepsis til tvangsadopsjon. *Aftenposten*, s. 12.

Pedersen, K. B. (1991, 29. januar). Kjemper for foreldreretten. *Aftenposten*, s. 8.